

Українська мова та читання

Розробки уроків

Читання

2
клас

PDF

До посібника
Н. Кравцової, А. Савчук
«Українська мова
та читання. 2 клас.
У 4-х ч.

Видавництво

Підручники
і посібники»

Алла Савчук, Галина Сапун

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

2 КЛАС

РОЗРОБКИ УРОКІВ ЧИТАННЯ

До посібника Кравцової Н. М., Савчук А. С.
«Українська мова та читання. 2 клас. Частини 1–2»

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2024

УДК 371.32
ББК 22.1.326
С 12

Редактор: Галина Панчук
Літературний редактор: Любов Левчук

Савчук А.

С 12 Українська мова та читання. 2 клас. Частини 1–2. Розробки уроків. / А. Савчук, Г. Сапун. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2024. — 113 с.

Видання містить розгорнуті розробки уроків з української мови (читання) для 2 класу (до посібника авторів Н. М. Кравцової, А. С. Савчук). У посібнику запропоновано різноманітні види роботи, спрямовані на розвиток читацьких навичок, формування допитливості та кмітливості учнів.

Для вчителів початкових класів.

УДК 371.32
ББК 22.1.326

© Савчук А., Сапун Г., 2024

Календарно-тематичне планування уроків читання

122 години

Орієнтовний зведений перелік діагностувальних робіт
(відповідно наказу МОН України від 13.07.2021 року № 813)

Види діагностувальних робіт	2 клас	
	I семестр	II семестр
Аудіювання	1	1
Читання вголос	1	1
Робота з літературним твором / медіа текстом		1
Усний переказ	1	
Усього	3	3
Читання напам'ять віршових творів	3 в.	3 в.

№ уроку	Дата	Тема уроку
ЧАСТИНА 1 ХТО ЗНАННЯ МАЄ, ТОЙ МУР ЛАМАЄ Школа чекає нас		
1.		<i>Знову школа зустрічає нас.</i> Ознайомлення з посібником. Наталія Тріщ «Вересень-школярчик».
2.		<i>Вересень кличе на урок.</i> Тетяна Строкач «Багряніє ліс і сад...». Складання усної розповіді про рідну школу.
3.		<i>Як книга до нас прийшла.</i> Олександра Плахотіна «Монолог книжки». Робота з медіа-твором «Як твориться книжка». Створення реклами (презентації) улюбленої книжки.
4.		<i>З книгою жити — з добром дружити.</i> Поняття про персонажів твору. Ольга Лапушена «Казковий сон».
5.		<i>З книгою жити — з добром дружити.</i> Ольга Лапушена «Казковий сон» (продовження). Складання правил поводження з книгою (створення пам'ятки / буклета).
6.		<i>Щирі дитячі сердечка.</i> Леся Кічура «Підручники для Дмитрика».
7.		<i>Щирі дитячі сердечка.</i> Леся Кічура «Підручники для Дмитрика» (продовження). Створення колажу «Книга в житті нашого класу».
8.		<i>Урок позакласного читання на тему «Добридень, школо!».</i>
Знайди скарб у собі		
9.		<i>Для кожного його мова — найкраща й найсолодша.</i> Інтонавання тексту. Наталія Бонь «Добре наше слово». Слова-порівняння. Добір власного заголовка. Прислів'я про мову.
10.		<i>Поняття про скоромовку.</i> Володимир Верховень «Скоромовка». Ігор Січовик «Скоромовка». Збагачення словникового запасу фразеологізмами.
11.		<i>Слово до слова — зложиться мова.</i> Вікторія Забава «Добрий ранок». Дослідження «Як вітаються у різних країнах». Збагачення словникового запасу фразеологізмами.
12.		<i>Людина без знань — як птах без польоту.</i> Валентина Романова «Виростай людиною». Складання висловлювання за зразком.
13.		<i>Що означає бути «людиною»?</i> Юлія Забіяка «Троянда для бабусі». Складання запитань до тексту.

14.		Підсумковий урок за розділом «Хто знання має, той мур ламає».
15.		Урок позакласного читання на тему «Увічливі словечка відкривають сердечка».
ВЖЕ ОСІНЬ НА ПОРОЗІ		
16.		Осінь-чарівниця вже прийшла до нас. Василь Сухомлинський «Як починається осінь». Заголовок тексту. Поняття про абзац. Прислів'я про осінь.
17.		Осінні розваги. Наталя Карпенко «Осінь розважається». Словесне малювання.
18.		Птахи збираються в дорогу. Василь Чухліб «Чи далеко до осені?» Зіставлення змісту твору та ілюстрацій.
19.		Як поети передають красу довкілля. Краса художнього слова. Надія Красоткіна «А за вікном осінній лист сміється». Створення тематичної «стіни слів».
20.		Їжачки бувають різні. Микола Магера «Їжачок». Установлення послідовності речень у тексті. Добір власних заголовків.
21.		Осінні зміни в природі. Олександр Копиленко «Жовкне листя». Складання сенкану.
22.		Урок позакласного читання на тему «Осінь щедра, осінь золотава».
23.		Краса осінньої природи. Ігор Січовик «Осінь». Діагностувальна робота. Аудіювання.
24.		Підсумковий урок за розділом «Вже осінь на порозі».
Україна — РІДНИЙ КРАЙ		
25.		Батьківщина, як мама, одна. Анатолій Камінчук «Це моя Україна». Робота з медіа-твором. Складання висловлювання за зразком. Вивчення вірша напам'ять.
26.		Що найважливіше у світі? Ніна Гаврилук «Хай буде Мир». Складання висловлювання за змістом вірша.
27.		Минуле у легендах. Олександра Плахотіна «Як з'явилися Прапор, Герб і Гімн» (легенда).
28.		Символи нашої держави. Робота над виразним читанням віршів. Наталя Карпенко «Прапор України». Дмитро Павличко «Наш прапор». Катя Дудник «Боже, бережи Україну».
29.		Символи нашої держави. Світлана Дідух-Романенко «День прапора, або непрості смужечки». Складання порад для персонажів твору.
30.		Символи нашої держави. Світлана Дідух-Романенко «День прапора, або непрості смужечки» (продовження). Дослідження прапорів країн світу.
31.		Урок позакласного читання на тему «Батьківщина — рідний край».
32.		Символи нашої держави. Зірка Мензатюк «Український прапор». Встановлення послідовності подій у тексті. Переказування тексту за опорними висловами. Робота з медіа-твором «Символи України».
33.		Символи нашої держави. Герб та Гімн України. Добір матеріалу до лепбука «Символи України».
34.		Народні символи. Робота з медіа-твором «Які є квіти в українському віночку». Тетяна Строкач «Український віночок». Створення лепбука «Символи України».
35.		Підсумковий урок за розділом «Україна — рідний край».
ЧАСТИНА 2 ДО СВОГО РОДУ — ХОЧ ЧЕРЕЗ ВОДУ		
36.		Моя найкраща ненька. Володимир Верховень «Матуся». Робота з медіа-твором. Наталія Май «Мамочко моя».
37.		На сонці тепло, а коло матері добре. Юлія Каспарова «Щоб мама не губилася». Переказ від імені дійової особи.
38.		Урок позакласного читання на тему «Нащо клад, коли в сім'ї лад».
39.		Чи все можна обирати? Доповнення чистомовок. Анна Багряна «Настуся і На-

		туся». Порівняння рис характеру персонажів. Складання дружніх порад.
40.		Батькова хата усім багата. Леся Вознюк «Диво-татусь». Виразне читання вірша.
41.		Обереги — наші прадавні добрі символи-захисники. Марія Дем'янюк «Оберіг для татусів». Народна мудрість про сім'ю та родину.
42.		Спадок роду. Ніна Колодяжна «Вишиванка», «Бабусині дивовижні хвильки». Порівняння текстів.
43.		Не хитруй, бо натрапиш на хитрішого. Микола Герасименко «Як і домовились». Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Читання оповідання в особах.
44.		У хорошій сім'ї хороші діти ростуть. Галина Мирослава «Нікого більше». Аналіз вчинків персонажів. Добір власного заголовка.
45.		Урок позакласного читання на тему «Країна дитячих журналів».
46.	2	Що в родині найголовніше? Анна Коршунова «Сім — Я». Визначення емоцій дійових осіб.
47.		Діагностувальна робота. Читання вголос.
48.		Чи у всього є ціна? Ольга Лапушена «Безцінний подарунок».
49.		Хто живе на підвіконні? Леся Вознюк «Скоромовка». Борис Вовк «Їжачок». Складання пам'ятки / виготовлення буклета «Правила догляду за кімнатною рослиною».
50.		Підсумковий урок за розділом «До свого роду — хоч через воду».
51.		Урок позакласного читання на тему «У світі цікавого».
ЗДРАСТУЙ, ЗИМОНЬКО! Йдуть до нас зимові свята		
52.		Неповторний килим сніговий. Тетяна Строкач «Загадка». Робота з медіа «Зимова магія пейзажу». Василь Сухомлинський «Як дзвенять сніжинки».
53.		Дива трапляються. Леся Кічура «Крила для янгола».
54.		Традиції нашого народу. Поняття про колядку. Робота з медіа-твором «Прилетіли ангелята». Народні колядки «Ой радуєся, земле», «Нова радість стала». Віншування «Коляду для вас співаю». Поколядь «Дай Боже вечір добрий».
55.		Традиції нашого народу. Авторські вірші-віншування. Леся Антонова «Ой заграю», Володимир Верховень «Колядочка».
56.		Традиції нашого народу. Поняття про щедрівки. Андрій М'ястківський «Щедрівочка».
57.		Урок позакласного читання на тему «Дух Різдва».
58.		Традиції нашого народу. Микола Леонтович «Щедрик». Народні щедрівки та засівалки. Вивчення напам'ять.
59.		Традиції нашого народу. Світлана Дідух-Романенко «Щедрівка», «Засівалка».
60.		Дитячі зимові розваги. Марія Пономаренко «Старий ліхтар».
61.		Діагностувальна робота. Усний переказ.
62.		Скільки літ, скільки зим. Тарас Кінько «Як дванадцять місяців Новий рік виряджали».
63.		Зимові пейзажі. Марія Пономаренко «Подарунок». Надія Красоткіна «А білий сніг накрив дахи і гілля».
64.		Бережіть ялинки. Віра Правоторова «Зростати разом». Створення лепбуку «Бережіть ялинки».
65.		Урок позакласного читання на тему «Зимові пригоди моїх ровесників».

ЧАСТИНА 1

Хто знання має, той мур ламає

Школа чекає нас

Урок 1. Знову школа зустрічає нас. Ознайомлення з посібником. Наталія Тріщ «Вересень-школярник».

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з новим посібником, з віршем Наталії Тріщ «Вересень-школярник»; удосконалювати навички читання, вчити виразно читати твори, збагачувати мовлення дітей новими словами. **Розвивальна:** розвивати вміння висловлюватися, ставити запитання та відповідати на них. **Виховна:** виховувати бажання вчитися.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу. Вправа «Кольоровий день».

Діти в парах дивляться крізь повітряну кульку (під музичний супровід.)

— Які емоції у вас викликала вправа?

— Що говорять про людину, яка усміхається, добра до всіх? (*У неї гарний настрій.*)

— Що робить людина, коли в неї гарний настрій?

2. Розвиток критичного мислення.

— Коли дітей називають учнями чи школярами? Як ви гадаєте, чому *учнів* називають *учнями*?

Чому, на вашу думку, *школярів* називають *школярами*? Чи обов'язково *учні* повинні бути *школярами*? Чому ви так вважаєте?

II. Основна частина.

1. Вправа «Словесне малювання». Тема «Мої спогади про літо».

— Пригадайте свій літній відпочинок. Опишіть його, використовуючи лише 5 слів.

2. Оголошення теми та завдань уроку.

3. Ознайомлення з посібником.

— Дорогі діти! Перед вами новий посібник. Розгляньте с. 49. Прочитайте, як називається ця частина посібника.

— Прочитайте, які завдання ви виконуватимете на уроках читання.

— Чи всі слова вам зрозумілі?

Люстерко — дзеркальце.

Медіатвір — твір із газети, журналу, інтернету...

— Що ви очікуєте від уроків читання?

4. Ознайомлення з умовними знаками (с. 50).

— Які умовні знаки траплятимуться в цій частині посібника?

— Які знаки стосуються читання твору? Виконання письмового завдання?

— На яку букву схожий «ростомір» досягнень? (*На букву «і».*)

— У кінці кожного уроку вам треба буде визначити свій настрій і рівень виконання завдань. Для цього на голівці «ростоміра» ви малюватимете ротик, який відображає ваші емоції, та зафарбовуватимете стовпчик, щоб показати, чи всі завдання вдалося виконати.

— Прочитайте вислів Ліни Костенко. Чи може осінь вишивати?

— У які кольори забарвлюються клени?

— Прочитайте вислів Юрія Клена. Чи доводилося вам бачити ліхтарі у лісі?

— Розгляньте ілюстрацію на сторінці. Порівняйте її з висловами поетів.

5. Вивчення нового матеріалу (с. 51).

Підготовчі вправи. Вправа «Вчися читати швидко» (завдання 1).

— Прочитайте пошепки прислів'я. Скільки слів у кожному з них? Чітко вимовте кожне слово. Як ви розумієте ці прислів'я?

Вправа «Передбачення за заголовком» (завдання 2).

— Прочитайте заголовок вірша. Як ви гадаєте, про що йтиметься у вірші?

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

— Послухайте вірш Наталії Тріщ «Вересень-школярник».

— Який настрій у вас після слухання вірша? Про який день ідеться у вірші?

— Який настрій у вересня? Доведіть.

— Які слова вам невідомі?

Щоденні 5. «Читання з другом».

— Читайте по черзі вірш і ставте одні одним запитання.

Робота з малюнком.

— Як ви гадаєте, чи відповідає малюнок змістові вірша? Хто зображений на малюнку? Чи таким ви уявляєте собі вересня-школярника? Яку ілюстрацію ви намалювали б до вірша? Якими елементами доповнили б цей малюнок?

Робота над виразним читанням вірша. Робота в парі.

— З яким настроєм ви сьогодні йшли до школи? Як готувалися до нинішнього дня?

Вправа «Мікрофон».

— Що ви бачили дорогою до школи? Кого зустріли? Що особливого запам'ятали? Розкажіть.

— Розкажіть про нашу школу. Назвіть її адресу.

Завдання 3.

Учні обводять «зайві» склади в кожному рядку, утворюють слова *вересень, школярник*, записують їх у відведеному рядку.

Завдання 4.

Учні ще раз перечитують вірш, підкреслюють слова і вислови (*в солом'яній брилі, веселий, на щоді сонячний метелик*).

Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання від імені обраного персонажа.

Роль — книга. Аудиторія — сусід (сусідка) по парті. Формат — лист. Тема — знайомство.

Зразок міні-тексту:

Доброго дня, (ім'я)! Хочу познайомитися з тобою та потоваришувати. Протягом року ми разом навчатимемося. Я допомагатиму тобі гарно читати, розкажу чимало цікавих історій. Книга.

III. Заклучна частина.

1. Рефлексія «Мій настрій».

Учні піднімають цеглинки, коментують: «Мій настрій після закінчення уроку... кольору, тому що».

Урок 2. Вересень кличе на урок. Тетяна Строкач «Багряніє ліс і сад...». Складання усної розповіді про рідну школу.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Тетяни Строкач «Багряніє ліс і сад...»; навчати порівнювати твори, складати невеликі розповіді; продовжити роботу над розвитком виразного читання. *Розвивальна:* розвивати мислення, мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати пізнавальні інтереси.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Психологічне налаштування.

Усміхнімся сонечку:
«Здрастуй, золотаве».
Ми одне на одного
глянемо ласкаво.

Хай сьогодні в кожне серце
наш урок додасть тепла.
Усміхнімся одне одному,
побажаймо всім добра.

Галина Сапун

2. Дихальна гімнастика.

Вправи дихальної гімнастики сприяють розвитку вміння регулювати своє дихання (не губити закінчення слів, не робити вдих на півслові, не замовкати до кінця речення).

Вправа «Дудочка». Витягнути губи трубочкою; показати губами букву «о».

Дудка грає ду-ду-ду,
у таночок я піду.

Ду-ду-ду та ду-ду-ду,
у таночок я піду.

Леся Вознюк

3. Вправа «Чисто мовлю чистомовки».

Лі-лі-лі, лі-лі-лі — книга на ... (*столи*).
Аю-аю-аю, аю-аю-аю — я її ... (*читаю*).
На-на-на, на-на-на — про дітей ... (*вона*).
Ім-ім-ім, ім-ім-ім — читати раджу ... (*всім*).

Галина Сапун

4. Дискусійна сітка Елвермана, або «Павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так, потрібно, тому що той, хто швидко читає, краще розуміє зміст тексту чи завдання...	Чи потрібно вміти швидко читати?	Ні, можна попросити, щоб пояснили дорослі чи друзі...
ВИСНОВОК		

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Вправа «Мікрофон».

— Яким має бути наш урок? (Цікавим, повчальним, децю казковим, продуктивним, веселим, світлим, загадковим, проблемним...)

— А ви на уроці якими маєте бути? (Дисциплінованими, уважними, зібраними, активними, наполегливими...)

2. Повідомлення теми і завдань уроку.

3. Підготовка до читання.

Читання за складовими таблицями.

		<i>a</i>	<i>o</i>	<i>y</i>	<i>e</i>	<i>u</i>	<i>i</i>
1	<i>м</i>	ма	мо	му	ме	ми	мі
2	<i>л</i>	ла	ло	лу	ле	ли	лі
3	<i>н</i>	на	но	ну	не	ни	ні

Кожен учень / кожна учениця має картку з таблицею складів. За вказівкою вчителя / учительки читають у такому порядку:

- прочитати склади першого (другого, третього рядка) напівголосно;
- прочитати склади першого (першого і другого; першого, другого і третього; чотирьох; п'яти; всіх) стовпчика вголос;
- утворити слова за такими кодами: 1и, 2о (*мило*); 2у, 3а (*луна*); 1а, 2и, 3а (*малина*);
- попрацювати в парах: «закодувати» два слова. (Це можуть бути слова *мало, Ніна, Ліна, лимони, мили* тощо.)

4. Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає вірш (завдання 1, с. 52).

— Який місяць згадується у вірші? Що чекає малят у школі?

5. Підготовка до самостійного читання.

Учитель проєктує на екран слова, учні прочитують, правильно наголошуючи їх:

багряніє	вєресень	зачекáлися	повсякчáс
дітлáхами	проводжáли	загорíлих	беручкíх

6. Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні вправляються у виразності читання вірша:

- читання вголос ланцюжком по чотири рядки;
- читання окличних речень.

7. Щоденні 5. «Читаю для себе».

Напівголосне читання вірша.

Виконання завдань, поданих після тексту.

8. Складання тематичної навутички «школа» (завдання 6).

Це завдання можна виконувати індивідуально, у парах чи групах, залежно від умінь учнів.

Добирають і записують (орієнтовно) слова: *урок, клас, знання, уміння, учні, квіти* тощо.

9. Виконання завдання 7.

Учитель / учителька з'ясовує, чи знають учні адресу школи. Пригадують, що назву вулиці треба писати з великої букви. Записують адресу в посібнику на відведених рядках.

10. Розвиток мовлення.

Робота в групах. Складання розповіді про школу.

Можна запропонувати учням скористатися опорними висловами:

Наша школа знаходиться на вулиці ...

Вона ...

У школі є класи, кабінети, ...

Тут працюють учителі, бібліотекарі, ...

Під час перерви ми ...

III. Заключна частина.

1. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

2. Рефлексійна вправа «Скринька».

— Які враження від уроку ви покладете в скриньку радості?

— Які в скриньку подиву? У скриньку суму?

Урок 3. Як книга до нас прийшла. Олександра Плахотіна «Монолог книжки». Робота з медіа-твором «Як твориться книжка». Створення реклами (презентації) улюбленої книги.

Мета. Навчальна: ознайомити дітей із процесом створення книги в давні часи та в сучасних умовах; удосконалювати вміння читати; учити висловлювати своє ставлення до змісту прочитаного.

Розвивальна: розвивати вміння усно висловлюватися за змістом прочитаного й з опорою на вислови, план. **Виховна:** виховувати вміння слухати, бажання берегти книги.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Психологічне налаштування.

Вправа «Бажаю тобі». Учні обводять свої долоньки на аркушах паперу. На кожному пальчику пишуть побажання другові / подрузі.

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Віконечко». Широко розтулити ротик — спекотно, стулити ротик — холодно.

Ми віконце відчиняєм,
тепле сонечко вітаєм.

Сонце в хмарку закотилось,
і віконце зачинилось.

Леся Вознюк

3. Відгадування загадки.

Можу я розповідати,
розважати і навчати,

ще й пораду слухну дати
тим, хто вміє прочитати. (Книга)

Леся Вознюк

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Вправа «Дерево очікувань».

Учні обирають різнокольорові листочки, на яких записані вислови «Я хочу навчитися», «Я хочу дізнатися», «Я хочу зрозуміти». Дописують, що очікують від уроку (наприклад, дізнатися про книги, як з'явилася книга; навчитися швидко читати, відповідати на запитання; берегти час, книги тощо).

Листочки із записами прикріплюють на «Дерево очікувань», щоб у кінці уроку визначити, чи все вдалося виконати.

2. Повідомлення теми і завдань уроку.

3. Підготовка до читання.

Читання за складовими таблицями.

		а	о	у	е	и	і
1	см	сма	смо	сму	сме	сми	смі
2	кл	кла	кло	клу	кле	кли	клі
3	зн	зна	зно	зну	зне	зни	зні

За вказівкою вчителя / учительки читають у такому порядку:

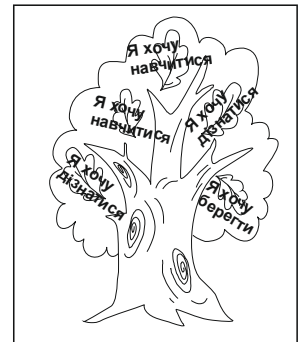
прочитати склади по рядках; по стовпчиках;

дібрати слова, які починаються складами «зна» (знати, знання, знахідка...), «кле» (клени, клекіт, клечечко...), «сма» (смачно, смаколик, смачний...).

4. Читання чистомовок (завдання 8 на с. 53).

Учні самостійно напівголосно читають чистомовки повністю.

Потім у парах: одні читають першу частину кожного рядка, інші — другу.

5. Підготовка до читання. Опрацювання слів (завдання 9).

Після читання слів обводять ті, у яких три склади: *фабрика, письменник, друкарня, книгарня, ху-
дожник, зрубали*. З'ясовують, чи розуміють значення слів.

6. Щоденні 5. «Читаю для себе».

Читання і відгадування загадки, поданої в підручнику (завдання 10).

— Про що ідеться в загадці? Які слова допомогли вам її відгадати?

7. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Монолог — розповідь однієї особи.

— Пригадайте, як називається вид мовлення, коли розмовляють дві або багато осіб. (*Діалог*.)

8. Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Перед читанням учні висловлюють припущення, про що може розповісти книга.

Учитель / учителька читає текст. Після слухання учні відповідають на запитання:

— Чи справдилися ваші передбачення?

9. Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах. Почергово читають по одному абзацу.

— Яке запитання ви хотіли б поставити своїм однокласникам / однокласницям?

10. Робота над текстом.

Гра «Фотограф».

Учитель / учителька називає слово, школярі відшукують речення, у якому є це слово. Слова: *ро-
зумні, верстат, у фургоні, гаджети* тощо.

11. Робота з медіатвором (завдання 12, 13).

— А чи знаєте ви, якою книга була в сиву давнину?

— Чи доводилося вам бути на виробництві й спостерігати, як відбувається творення книги в
наш час? Пропоную вам здійснити віртуальну мандрівку.

— Що з побаченого вас найбільше вразило?

— Розкажіть, як прийшла до нас сучасна книга.

— Що спільного у відео й тексті, який ми читали? У чому відмінність?

Виконуючи завдання 13, записують слова *редактори, верстальники, коректори, художники*.

12. Вправа «Менеджер з реклами».

— Чи знаєте ви, що таке реклама? Для чого її створюють? (*Щоб зацікавити, наприклад, покупця
певним товаром.*)

— А хто, на вашу думку, створює рекламу?

— Пропоную вам спробувати себе в ролі менеджерів з реклами. Попрацюйте в групах. Створіть
«рекламу-монолог» улюбленої книжки. Розкажіть від імені обраної книжки, чим вона цікава, чому ва-
рто її прочитати.

III. Заключна частина.

Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 4. З книгою жити — з добром дружити. Поняття про персонажів твору. Ольга Лапушена «Казковий сон».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з поняттям «персонаж твору», з оповіданням Ольги Лапушеної «Казковий сон»; вчити виділяти під час читання важливі за змістом слова, ставити запитання до окремих речень, вчити аналізувати зміст тексту, вчинки персонажів. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов до читання, бажання дбайливо ставитися до книг.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Вправа «Вітання».

Учні утворюють кілька кіл. У кожному колі беруться за руки, вітаються та по чергово висловлюють побажання на урок. Наприклад: «Дарую тобі гарний настрій», «Дарую тобі міцне здоров'я», «Дарую всім мирне небо» тощо.

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Чашечка». Усміхнутися. Широко розтулити ротик. Висунути плоский язик. Злегка припідняти язик і надати йому форму чашки.

Чашку чаю ми візьмем,
обережно чай поп'єм.

Леся Вознюк

3. Вправа «Квест».

Учні розглядають малюнки із зображенням кавуна і гриба, вибирають указані букви (кавун — 1, 5; гриб — 3, 1, 3) й утворюють із них слово *книги*.

4. Інтонаційне читання прислів'я.

— Прочитайте прислів'я: *Книга — джерело знань*.

— У нас буває різний настрій. Ми можемо показати свій настрій смайликами. Уважно дивіться на настрій смайликів і читайте: сором'язливо, здивовано, радісно.

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Ви вже, мабуть, здогадалися, що сьогодні ми читатимемо про книгу.

2. Складання асоціативного куща «Книги».

Це завдання учні можуть виконувати в парах або групах. На схематичному зображенні куща вписують слова *казки, пригоди, читачі, письменники* тощо.

3. Виконання завдань у посібнику (с. 55-56).

4. Щоденні 5. «Читаю для себе» (завдання 14).

Учні напівголосно читають слова.

— Що цікавого ви помітили, коли прочитали слова першого стовпчика? («Зайве» слово *автор*.)

— Яке, на вашу думку, слово «зайве» у другому стовпчику? (*Гукає*.) А в третьому? (*Діалог*.)

5. Інтонаційне читання речень (завдання 15).

Після прочитування висловлюють припущення, хто міг би промовляти такі репліки.

6. Ознайомлення з поняттям «персонаж твору».

Учні самостійно напівголосно читають теоретичний матеріал на с. 55, відповідають на запитання, виконують завдання.

— Згадайте українські народні казки, у яких персонажем є зайчик. («*Коза-Дерева*», «*Рукавичка*»...)

— У яких казках головними персонажами є дід і баба? («*Івасик-Телесик*», «*Ріпка*»...)

— Попрацюйте в парах. Назвіть одні одним улюблений мультфільм і його персонажів.

7. Читання тексту.

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні в парах читають уривок з тексту до слів «...що вважала за потрібне».

— Хто головна дійова особа розповіді? Якою ви уявляєте Алінку? Опишіть її зовнішність.

— Як ви гадаєте, що могло трапитися далі?

— Дочитайте текст до кінця.

8. Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— У якому стані була улюблена книжка Алінки?

— Чому, на вашу думку, Алінка виправляла ілюстрації?

— Як Алінка реагувала на поради батьків?

9. Тестова перевірка розуміння прочитаного.

Після уривка тексту подано тестові завдання. Правильні відповіді:

1 — Б

2 — Б

3 — А

4 — Б

10. Вправа «Фотограф».

Учитель / учителька пропонує школярам знайти в тексті речення, у яких є слова *втекти*, *творчість*, *дбайливе*, *фломастери*, *навмання*.

11. Вибіркове читання.

— Прочитайте, як Алінка коментувала свої вчинки.

— Хто з казкарів приснився дівчинці?

— Чому Якоб Грім не міг подякувати дівчинці?

12. Вправа «Входження в малюнок».

Учні розглядають малюнок на с. 55. Виконують покроково завдання.

Крок 1. Назви складові частини малюнка.

Стіл, шафа...

Крок 2. Доповни слова назвами ознак.

Робочий стіл, книжкова шафа...

Крок 3. Уявно увійди в малюнок, підслухай, що відбувається: що було? що буде?

13. Гра «Так — ні».

Учитель / учителька називає твердження, учні сигналізують цеглинками («так» — зелена, «ні» — червона), чи погоджуються з висловленою думкою.

- Ми читали розповідь про Алінку.
- Алінка дуже любила читати казки.
- Улюблену книгу дівчинка дбайливо обгорнула.
- Алінка перефарбувала корону короля в інший колір.
- Донечка уважно прислухалася до повчань батьків.
- Алінка навмання вклала відірвану сторінку в книгу.
- Казкарі щиро подякували Алінці за дбайливе ставлення до книжок.

III. Заключна частина.

Рефлексія.

— Який у вас настрій?

— Що цікавого ви дізналися?

— Яке завдання було важко виконувати?

— Що вам не сподобалося на уроці?

— Що було б цікаво виконати на наступному уроці?

**Урок 5. З книгою жити — з добром дружити. Ольга Лапушена «Казковий сон» (продовження).
Складання правил поводження з книгою (створення пам'ятки, буклета).**

Мета. *Навчальна:* продовжити ознайомлення з оповіданням Ольги Лапушеної «Казковий сон», вчити учнів висловлювати своє ставлення до вчинків персонажів, читати в особах; формувати навички роботи у групі. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов до читання, бажання дбайливо ставитися до книг.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Вправа «Вітання».

Ви почули всі дзвінок?
Починаємо урок.

Прошу чемно всіх сідати,
до роботи приступати.

Галина Сапун

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Місимо тісто». Усміхнутися. Поплескати язиком між губами: ляп-ляп-ляп. Покусати зубами кінчик язика: тяп-тяп-тяп.

Тісто м'яли — ляп-ляп-ляп —
і місили — тяп-тяп-тяп.

Поварили — хлюп-хлюп-хлюп,
буде з тістом суп-суп-суп.

Леся Вознюк

3. Вправа «Дешифрувальник».

Учні працюють у парах. Кожна пара має картку з зашифрованим словом і код. За кодом розшифровують слово *персонаж*.

	а	б	в	г
1	п	о	р	а
2	с	е	н	ж

Код: 1а, 2б, 1в, 2а, 1б, 2в, 1г, 2г.

— Що означає слово *персонаж*? (Дійова особа оповідання, казки, мультфільму...)

— Як по-іншому можемо назвати персонажів? (Герой, особа, образ, постать...)

— Хто може бути персонажем твору? (Люди, тварини, рослини...)

4. Формування навичок швидкого читання складів.

	а	я	у	ю	е	є
н	на	ня	ну	ню	не	не
т	та	тя	ту	тю	те	те
с	са	ся	су	сю	се	се

Учні читають склади по рядках, по стовпчиках.

— Доберіть слова, які закінчуються складом *ня*. (Яблуна, пісня, читання...)

— У яких словах останній склад *те*? (Сідайте, читайте, малюйте...)

— Доберіть слова з останнім складом *са*. (Краса, коса, завіса...).

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Пригадайте, який твір ми читали на попередньому уроці.

— Сьогодні ми продовжимо читати оповідання Ольги Лапушеної «Казковий сон».

2. Виконання завдань у посібнику (с. 57-59).

За поданими запитаннями учні пригадують зміст твору. Висловлюють припущення, як можуть розвиватися події.

3. Щоденні 5. «Читаю для себе» (завдання 17).

Перед читанням тексту вправляються у швидкому прочитуванні слів:

тронний	кляцнув	засоромлена
рюшами	зарюмсана	посковзнулася
дригом	збентежена	намальований

— Чи всі слова вам зрозумілі?

4. Читання тексту.

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні в парах читають текст почергово по одному абзацу.

— Чи справдилися ваші передбачення?

5. Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Виконання завдань, поданих після тексту.

6. Читання діалогів.

Колективно визначають, що в уривку є два діалоги: розмовляли Алінка і пташка, брати Грімм і Алінка. Визначають, які речення треба читати здивовано, а які — ображено.

7. Виконання завдання 18.

Учні самостійно визначають твердження, з якими погоджуються.

Записують свої правила поведінки з книгою.

8. Створення пам'ятки «Правила поведінки з книжкою». Робота в групах.

— Уявіть, що кожен з вас — книга. Пригадайте, як з вами поводитися Алінка. Це допоможе вам скласти поради для дітей.

Орієнтовно правила можуть бути такими:

Не беріть нас брудними руками.

Коли гортаєте сторінки, не слиньте пальців, не загинайте кутиків, а користуйтеся закладинкою.

Не малюйте і не пишіть на наших сторінках.

Не кидайте нас будь-де, а кладіть завжди на місце (на полицку чи у книжкову шафу).

Обгорніть нас.

Бережіть нас, бо ми найкращі друзі й порадики.

9. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні самостійно читають прислів'я на с. 59, розділяють їх на окремі слова, пояснюють значення.

— Які ще прислів'я про книгу ви знаєте?

III. Заключна частина.

1. Гра «Продовж речення».

Щоб багато знати, треба ... (*книги читати*).

Щоб книгу не забруднити, треба ... (*руки мити*).

Щоб зір не псувати, треба ... (*книгу на відстані 30 см тримати*).

Правило повсякденне: найкраще освітлення — ... (*денне*).

Щоб не боліла голова, зі словником читай ... (*незрозумілі слова*).

Вдумуйтеся у зміст, не поспішайте, книгу завжди до кінця ... (*читайте*).

Щоб спокійно вночі спати, не треба книги ... (*в ліжку читати*).

Щоб мова була багатша, виразніша, відвідуйте бібліотеку ... (*частіше*).

Книга всім в житті допомагає, тож хай вона від вас ... (*вдячність має*).

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

— Сьогодні на уроці ми дізналися про ... Ці знання мені будуть потрібні для ... На уроці я працював / працювала ...

Урок 6. Щирі дитячі сердечка. Леся Кічура «Підручники для Дмитрика».

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з оповіданням Лесі Кічури «Підручники для Дмитрика»; навчати розуміти прочитане, виділяти головне; формувати вміння висловлювати оцінні судження; удосконалювати навички читання; продовжити роботу над розвитком виразного читання. **Розвивальна:** розвивати мислення, мовлення, пам'ять. **Виховна:** виховувати бажання взаємодопомоги, позитивні риси характеру.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Любі діти! Добрий день!
Зичу праці і пісень.

А ще, друзі, всім бажаю
сил, натхнення на весь день!

Галина Сапун

2. Вправа «Трибуна вільних думок».

Діти стають за трибуну і висловлюють свої припущення, що вивчатимуть сьогодні на уроці, що очікують від уроку.

3. Дихальна гімнастика.

Вправа «Чистимо зубки». Усміхнутися. Розтулити ротик. Кінчиком язика «почистити» з внутрішнього боку всі зубки.

Ротом язичок гуляв,
кожен зубчик привітав. (*Леся Вознюк*)

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми і завдань уроку.

Вправа «Слова збираємо — прислів'я складаємо».

Робота в парах. На дошці в довільному порядку розміщено картки зі словами. Учні складають прислів'я:

У лиху годину пізнаєш вірну людину.

— Як ви розумієте це прислів'я? Коли доречно його вживати?

— Сьогодні ми ознайомимося з уривком твору Лесі Кічури «Підручники для Дмитрика».

Поміркуйте, як розгадане прислів'я стосуватиметься змісту.

2. Виконання завдань у посібнику (с. 60).

Завдання 21. Робота в парах. Читання складів.

- Читайте почергово по одному складу.
- Одні учні пари читають склади з твердими приголосними, інші — з м'якими.
- Читайте склади першої колонки засмучено, другої — здивовано, третьої — радісно.

3. Підготовка до самостійного читання нового твору.

Читання слів, спроектованих на екран:

щоранку	засумувати	перешіптування
крокували	поталанило	запропонувала
худорлявий	закінчувався	зателефонувала

4. Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно напівголосно читають уривок.

— Коли відбувалися описані події? (*У вересні.*)

— Хто привів новачка у клас? (*Директор.*)

5. Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Учні виконують завдання, подані після уривка на с. 61.

Урок 7. Щирі дитячі сердечка. Леся Кічура «Підручники для Дмитрика» (продовження). Створення колажу «Книга в житті нашого класу».

Мета. *Навчальна:* продовжити роботу над оповіданням Лесі Кічури «Підручники для Дмитрика»; формувати вміння висловлювати оцінні судження; удосконалювати навички читання; вчити установлювати послідовність подій. *Розвивальна:* розвивати мислення, мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати бажання взаємодопомоги, позитивні риси характеру.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Вправа «Сонце світить».

Учитель / учителька називає твердження, учні реагують оплесками або цеглинками.

Сонце світить для тих, хто:

- ☐ ... сьогодні прийшов у школу.
- ☐ ... має чудовий настрій.
- ☐ ... любить читати казки.
- ☐ ... навчається в 2 класі.
- ☐ ... любить фантазувати.
- ☐ ... полюбляє декламувати вірші.

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Парканчик». Усміхнутися. Показати зімкнуті зубки.

Ми парканчик змайстрували,
рівні зубки показали. (Леся Вознюк)

3. Вправа «Магніт».

— Ви вже знаєте, що магніт має властивість притягувати деякі предмети. У нас є незвичайний магніт, який може притягувати слова. Будьте уважними, визначайте, які слова притягне магніт зі словом *друзі*.

Учитель / учителька називає слова *товариші, однокласці, вороги, друзі, недрузі, побратими*. Учні визначають, що магніт «притягує» синоніми й «відштовхує» антоніми.

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Пригадайте, яке оповідання ми читали на попередньому уроці.

— Хто написав це оповідання?

— Назвіть персонажів.

— Чим закінчився уривок?

— Сьогодні продовжимо роботу над твором Лесі Кічури «Підручники для Дмитрика».

Поміркуйте, як може закінчитися розповідь.

2. Виконання завдань у посібнику (с. 61-62).

Завдання 22.

Читання слів, спроектованих на екран:

бюджет	навперебій	занотовувала
шибеники	пожмакані	підраховувала
порцелянові	спорожніли	найактивніші

3. Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах. Читають уривок почергово по одному абзацу.

— Чи справдилися ваші передбачення?

— Чому раділа вчителька?

4. Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Учні виконують завдання, подані після уривка на с. 62.

5. Вправа «Хвост».

Учитель / учителька зачитує початок речень, учні відшуковують їх у тексті та зачитують повністю:

Її малі вихованці...

Вона знала, що в майбутньому...

Однокласники вирішили...

А ще ми хотіли дізнатися...

Після уроків найактивніші діти...

Дізнавшись про добрі наміри...

6. Технологія «Ромашка Блума».

Орієнтовні запитання і завдання:

Просте: *Кого директор привів у клас?*

Уточнювальне: *Я можу помилитися, але, здається, Дмитрик захворів?*

Пояснювальне: *Чому на очах у вчительки з'явилися сльози?*

Творче: *Як навчався б Дмитрик без підручників?*

Оцінювальне: *Як однокласники вирішили підтримати Дмитрика?*

Практичне: *Які поради ви дали б дітям, які прийшли у новий клас?*

7. Виконання завдання 24 (с. 62).

Учні визначають, що прочитаний текст — оповідання.

Записують головних персонажів твору: Дмитрик, Олесь, Яринка, Марія Василівна.

Визначають свої емоції після читання твору.

У парах обговорюють, який інший заголовок можна дібрати, записують його в посібниках.

8. Вправа «Установи послідовність».

На екран спроектовано речення, учням треба прочитати їх у такому порядку, як відбувалися події в оповіданні.

4. Нарада в класі.

1. Новий учень.

6. Учителька вірить у своїх вихованців.

2. Знайомство з новачком.

5. Добрі наміри дітлахів.

3. Дмитрик захворів.

9. Щоденні 5. «Збагачую своє мовлення».

Читання та пояснення прислів'їв про книги.

10. Робота в групах. Створення колажу «Книга в житті нашого класу».

Ознайомлення з поняттям «Колаж».

Учні читають теоретичний матеріал на с. 62.

— Що можна використати для створення колажу?

III. Заключна частина.

Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

— Сьогодні на уроці ми дізналися про ... Ці знання мені будуть потрібні для ... На уроці я працював / працювала ...

Урок 8. Урок позакласного читання на тему «Добридень, школо!».

Знайди скарб у собі

Урок 9. Для кожного його мова — найкраща й найсолодша. Наталія Бонь «Добре наше слово...». Слова-порівняння. Добір власного заголовка. Прислів'я про мову.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Наталії Бонь «Добре наше слово...»; формувати уявлення дітей про загальнолюдські цінності, роль мови в житті людини; вчити виразно читати поетичні твори, викликати інтерес до навчання в школі. *Розвивальна:* розвивати читацькі навички, пам'ять, образно-аналітичне мислення. *Виховна:* виховувати пізнавальні інтереси, бажання вивчати українську мову.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Наш урок».

Учитель / учителька пропонує дібрати слова, які утворять слово *урок*:

У — уважні,
Р — розумні,
О — організовані,
К — кмітливі.

— Заплющте оченята і пошепки промовляйте за мною: «У мене гарний настрій. Я готовий / готова до уроку. Бажаю успіхів собі й однокласникам / однокласницям».

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Поїзд». Чергування положення губ: трубочкою — в усмішці (8–10 разів).

3. Вправа «Живі букви».

Учні працюють у парах. Показують «живі» букви А, В, М, О.

— Яке слово можете скласти з цих букв? (*Мова*.)

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Про що, на вашу думку, йтиметься на уроці?

— Ми дізнаємося, як інтонувати речення залежно від описаної ситуації, ознайомимося з віршем Наталії Бонь «Добре наше слово...», виконаємо чимало цікавих завдань.

2. Складання асоціативного куща «Мова».

Учні добирають слова *слово, спілкування, книги, діалог, рідна, українська* тощо.

3. Робота з посібником (с. 62-63).

— Прочитайте назву нового підрозділу. («Знайди скарб у собі».)

— Які скарби можуть «ховатися» в кожному з нас? (*Наприклад, здібності до співу, малювання, рукоділля тощо.*)

— Як ви гадаєте, чи у кожної людини є якісь таланти?

— Обговоріть у парах свої «скарби».

— Чи з однаковою інтонацією ви розказували? Коли говорили захоплено, а коли — зі здивуванням? Наведіть приклади висловлювань з різною інтонацією в усному мовленні.

— У писемному мовленні для позначення різних інтонацій використовують розділові знаки у кінці речень.

— Прочитайте з різною інтонацією вислів: *Увічливі словечка відкривають сердечка.*

4. Завдання 25.

Учні закреслюють всі букви «і», записують прислів'я *Гостре словечко коє сердечко.*

— Як слова можуть «колоти»?

5. Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає вірш Наталії Бонь «Добре наше слово...».

— Які емоції ви відчували, коли слухали вірш?

6. Підготовка до самостійного читання. Словникова робота.

Учитель / учителька проєктує на екран слова, учні вчать їх швидко прочитувати, з'ясовують значення:

лине	ллється	мелодійна
горнеться	материнська	різнокольорова

— Прочитайте всі слова напівголосно.

— Прочитайте слова спочатку здивовано, а потім — привітно.

7. Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах. Читають вірш почергово по одній строфі.

Дискусійна сітка Елвермана, або «Павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
	Чи можна рідну мову назвати скарбом?	
ВИСНОВОК.		

8. Завдання 27.

Самостійно виписують з вірша слова, якими описують мову: *мелодійна, щира, українська, розмаїта, дивна, різнокольорова, рідна, материнська.* Якщо учні пишуть повільно, можна запропонувати їм підкреслити ці слова в тексті.

9. Завдання 28.

Для тематичної павутинки учні можуть використати слова *читання, азбука, слово, підручник, казка, лічилка, поет* тощо.

— Прочитайте ще раз заголовок вірша. Чому, на вашу думку, поетеса так назвала цей твір?

— Доберіть свій заголовок. Поясніть, чому ви хочете так назвати вірш.

— Запишіть свій заголовок у посібниках.

10. Завдання 29.

Учні доповнюють речення *Українську мову називають солов'їною тому, що...* Для зразка можна запропонувати такі кінцівки: *...вона звучить, наче пісня ллється; лине, як ніжна пісня співучого соловейка* тощо.

Після складання прислів'їв (*Для кожного його мова — найкраща і найсолодша. М'які слова і камінь кришать. Слово до слова — зложиться мова*) пояснюють, як розуміють їх, наводять приклади вживання.

III. Заключна частина.

1. Гра «Так чи ні».

Учитель / учителька називає твердження, діти відповідають цеглинками (зеленою, якщо погоджуються, червоною — якщо не погоджуються з твердженням).

На уроці ми ознайомилися з віршем Наталії Бонь.

Вірш має назву «Наша мова солов'їна».

Авторка вважає, що Україна має мелодійну мову.

Я погоджуюся з поетесою, що наша мова найкраща у світі.

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 10. Поняття про скоромовку. Володимир Верховень «Скоромовка». Ігор Січовик «Скоромовка». Збагачення словникового запасу фразеологізмами.

Мета. *Навчальна:* розширити знання учнів про скоромовки, їхні характерні особливості; удосконалювати навички швидкого, свідомого читання. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух, пам'ять, навички правильного й швидкого вимовляння слів. *Виховна:* виховувати пізнавальні інтереси, любов до рідного слова.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційний настрій.

Вправа «Квітка побажань». Учні об'єднуються у групи по 5–6 осіб. Кожна дитина записує побажання на паперових пелюстках. Відтак складають «квітку побажань».

— Бажаю, щоб ваші побажання здійснилися і гарний настрій супроводжував нас увесь урок.

2. Дихальна гімнастика. Вправа «Подивись і повтори».

«Здування» пір'їнок».

Покажи губами звуки: [о], [е], [а], [у], [і], [и].

Рухай язичком, наче маятник.

II. Основна частина.

1. Чистомовки.

Іс-іс-іс, іс-іс-іс — за полями ліс.

Іс-іс-іс, іс-іс-іс — ходить хитрий лис.

Ось-ось-ось, ось-ось-ось — і великий лось.

Ва-ва-ва, ва-ва-ва — у дуплі сова.

Галина Сапун

2. Формування навичок швидкого читання складів.

	а	о	у	е	и	і
с	са	со	су	се	си	сі
ст	ста	сто	сту	сте	сти	сті
стр	стра	стро	стру	стре	стри	стрі

Учні читають склади по рядках, по стовпчиках.

— Доберіть слова, які починаються складом *сте*. (*Стебло, стежка...*)

— У яких словах останній склад *са*? (*Коса, роса, маса, краса...*)

— Доберіть слова, які починаються складом *стри*. (*Стриж, стрибок...*).

3. Робота з посібником (с. 65).

Завдання 30.

Учні розшифровують і записують слово *скоромовка*.

— Чи знайоме вам це слово?

— З яких слів воно утворилося? (*Скоро, мовити.*)

— Пригадайте скоромовки. Чи важко їх вимовляти? Чому?

Ознайомлення з теоретичним матеріалом на с. 65.

— Які вислови називають скоромовками?

— Як треба промовляти скоромовки? (*Швидко, чітко, виразно.*)

— Для чого потрібно вивчати скоромовки? (*Для покращення мовлення.*)

4. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Сьогодні ми ознайомимося зі скоромовками. Вчитимемося їх промовляти, дізнаємося про їхні особливості, дослідимо різновиди скоромовок.

5. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

- Іноді скоромовки називають *спотиканками, швидкомовками*. Як ви гадаєте, чому?
- Як гадаєте, чому на початку уроку ми часто працюємо зі скоромовками?

6. Робота в групах.

- Обговоріть, як навчитися читати скоромовки за таким планом:
 1. Чи потрібно відразу намагатися швидко вимовляти скоромовку? Чому?
 2. З чого слід починати роботу над скоромовкою?
 3. Чому спочатку необхідно навчитися повільно читати скоромовку?

7. Робота над «Скоромовкою» Володимира Верховеня.

- Це скоромовка народна чи авторська?
- Про кого вона?
- Які звуки найчастіше повторюються?
- Промовте чітко ланцюжок слів: *лис — ліс — лось*.
- Що означає слово *дремнув*? (*Утік, чкурнув, накивав п'ятами...*)

8. Робота над «Скоромовкою» Ігоря Січовика.

- Про кого йдеться у скоромовці? Чим займалася сорока?
- Поясніть, що таке скриня. (*Великий ящик із кришкою та замком для зберігання одягу, цінних предметів.*)
- Що робив син сороки?
- Які звуки найчастіше повторюються в скоромовці?
- Які слова складно вимовити?
- У чому складність вимови слів у цій скоромовці?

9. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

- Читання фразеологізмів.
- Вправа «Перевір себе».
- З'єднайте слово та його тлумачення.

Галасувати —	•	•	розказувати секрети всім.
Розбовкувати —	•	•	говорити скоромовкою.
Скоромовити —	•	•	гуртом голосно промовляти різні слова.

- Складіть речення зі словами з першої колонки.

10. Вправа «Слова збираємо, скоромовку складаємо».

- Складіть скоромовки з поданих слів; навчіться їх читати у групі; оберіть найкращого скоромовця, який презентує роботу групи.
 1. Орел на горі — перо на орлі.
 2. На носі у пса сидить оса.
 3. Листок з липи прилип до Пилипа.

III. Заключна частина.

1. Інтерактивний прийом «Незакінчене речення».

Я дізнався / дізналася
Скоромовка — це вислів, що навмисне складений з...
Я навчився / навчилася ...
Мені сподобалося / не сподобалося...
У мене виникло бажання...

2. Рефлексія.

Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася про ...
Ці знання мені будуть потрібні для ...
На уроці я працював / працювала ...

Урок 11. Слово до слова — зложиться мова. Вікторія Забава «Добрий ранок». Дослідження «Як вітаються у різних країнах». Збагачення словникового запасу фразеологізмами.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Вікторії Забави «Добрий ранок»; виробляти навички інтонаційного читання; вчити читати текст у відповідному темпі, з різною інтонацією, виділяти головне у змісті. *Розвивальна:* розвивати читацькі навички, мислення, мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати дружні стосунки з товаришами, толерантне ставлення до інших.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Усмішка».

Якщо посміхнутися перехожому, він посміхнеться у відповідь.
Якщо посміхнутися небу і сонцю, розійдуться хмари.
Якщо посміхнутися Всесвіту, трапиться щось казкове.
То ж посміхнімося одне одному, побажаймо всім доброго дня!

2. Мовленнєва зарядка. Вправа «Подивись і повтори».

Вдих.
Пауза.
Швидкий вдих.
На видиху промовляти:

ї — я — ю — є я — ю — є — ї ю — є — ї — я є — ї — я — ю

3. Вправа «Настрій».

Учитель / учителька пропонує вимовити фразу «Іди сюди» з різною силою голосу й інтонацією (радісно, роздратовано, сумно, сердито, пошепки, звичайним тоном тощо).

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми і завдань уроку.

— Одна й та ж фраза може звучати по-різному: може підбадьорити, налякати, надихнути чи розчарувати. Саме тому в мовленні слід володіти емоціями та інтонацією.

— Що, на вашу думку, означає слово *емоції*? (*Емоції — це те, як відчувається людина. Їй радісно чи сумно. Хтось розсердив чи, навпаки, розвеселив людину...*)

— Як ви визначаєте емоційний стан своїх рідних, однокласників, сусідів?.. (*За виразом обличчя, інтонаціями голосу...*)

— Покажіть вираз обличчя засмученої (радісної, здивованої, сердитої, веселої) людини.

2. Виконання завдань у посібнику (с. 66).

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає вірш Вікторії Забави «Добрий ранок».

— Які емоції у вас після слухання вірша?

— Які птахи згадуються? (*Жайвір, лелека, шпаки, ластів'ята.*)

— Як віталися птахи? (*Добрий ранок!*)

Підготовка до самостійного читання.

Учні читають слова, спроектовані на екран:

жайвір	плещуть
оселі	відгукнувся
світанок	недаремно

— Прочитайте слова спочатку радісно, потім — здивовано, привітно.

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в парах. Учні почергово читають по одній строфі вірша.

Відповідають на запитання, подані після тексту.

Вибіркове читання.

- Прочитайте, як вітався жайвір.
- Хто з птахів цікавився здоров'ям друзів?
- Який настрій у шпаків?
- Яке речення ви підписали б під малюнком?

Вправа «Тренуємо пам'ять».

Учитель / учителька проєктує на екран третю й четверту строфи вірша із закритими слова (по одному в рядку). Учні відтворюють їх.

Вправа «Установи послідовність».

4. На балконі ластів'ята.
1. Чути жайвора у лузі.
 2. Із гнізда відгукнувся лелека.
 5. Привітались недаремно!
 3. Із оселі визирнули шпаки.

Завдання 33.

Учні закреслюють всі букви «а», читають і записують прислів'я *Слово чемне і коту приємне.*

- Як ви розумієте це прислів'я?
- Які «чемні» слова ви знаєте?
- Чи можна критикувати чиїсь розумові здібності?

Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Визначення близьких за значенням фразеологізмів.

Правильно виконане завдання:

теленкати язиком	•	•	вести беззмістовні розмови
говорити до діла	•	•	говорити неправду
вести бесіду	•	•	висловлювати влучну думку
сипатися з язика	•	•	вимовляти швидко
брехню точити	•	•	розмовляти з кимось

— Складіть речення зі словосполученнями з першої колонки.

III. Заключна частина.

1. Складання прислів'їв.

2	6	5	3	1	4
слово	скажи.	потім	зваж,	Спершу	а

1	5	6	3	2	4
Мудра	пусті	слова.	не	голова	скаже

Спершу слово зваж, а потім скажи. Мудра голова не скаже пусті слова.

— Як ви розумієте народну мудрість?

2. Рефлексія. Вправа «Трибуна вільних думок».

Діти виходять за уявну трибуну, висловлюються щодо своєї роботи на уроці:

- На уроці я навчився / навчилася....
- На уроці я дізнався / дізналася...
- Я запам'ятав / запам'ятала...
- Але мені ще треба...

Урок 12. Людина без знань — як птах без польоту. Валентина Романова «Виростай людиною».
Складання висловлювання за зразком.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Валентини Романової «Виростай людиною»; формувати вміння висловлювати оцінні судження; навчати розуміти прочитане, виділяти головне; удосконалювати читацькі навички, уміння ставити запитання за змістом прочитаного. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух, пам'ять, навички правильного та швидкого вимовляння слів. *Виховна:* виховувати позитивні риси характеру, бажання вчитися.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційний настрій. Вправа «Криголам».

— Яким ви уявляєте наш урок? (Учитель / учителька демонструє букву «у», учні добирають слова успіх, усмішка, уважність...)

— Без чого не можемо обійтися на уроці? (Учитель / учителька демонструє букву «р», учні добирають слова радість, робота, розуміння...)

— Що нам дає урок? (Учитель / учителька демонструє букву «о», учні добирають слова організованість, ознайомлення...)

— Які ваші очікування? (Учитель / учителька демонструє букву «к», учні добирають слова користь, краса, кмітливість...)

У — успіх, усмішка, уважність...

О — організованість, ознайомлення...

Р — радість, робота, розуміння...

К — користь, краса, кмітливість...

2. Дихальна гімнастика. Вправа «Лопаточка».

Широкий язик висунути, розслабити, покласти на нижню губу. Слідкувати, щоб язик не тремтів. Утримувати 10–15 с. Виконувати у повільному темпі 10–15 разів.

II. Основна частина.

1. Чистомовки.

Та-та-та, та-та-та — Люда мріє про кота.

Ря-ря-ря, ря-ря-ря — Петрик мріє про моря.

Ет-ет-ет, ет-ет-ет — Ніна мріє про планшет.

Оти-оти-оти, оти-оти-оти — Ігор мріє про польоти.

Галина Сапун

2. Формування навичок швидкого читання складів.

	а	о	у	е	и	і
р	ра	ро	ру	ре	ри	рі
др	дра	дро	дру	дре	дри	дрі
кр	кра	кро	кру	кре	кри	крі

Учні читають склади по рядках, по стовпчиках.

— Доберіть слова, які починаються складом дру. (Друзі, дружити, другий...)

— Доберіть слова, які починаються складом кри. (Крига, крила, крилатий...).

3. Робота з посібником (с. 67).

Завдання 34 формує в учнів уважність. За поданим зразком вони обводять буквосполучення в кожному рядку. Відтак обмінюються посібниками, перевіряють одні в одних правильність виконання. Добирають слова, у яких є такі буквосполучення. Учитель / учителька наголошує, що буквосполучення можуть бути не тільки на початку слова, а й усередині (виняток — буквосполучення Каз, адже усередині слова не може бути великої букви).

4. *Робота над віршем Валентини Романової «Виростай людиною» (завдання 35).*

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає вірш. З'ясовує, як діти зрозуміли зміст прослуханого.

— Куди поспішає стежинка? Хто здобуває науку в школі? З чим мають подружитися діти?

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти читають вірш по черговому по 4 рядочки з сусідом / сусідкою по парті.

— Складіть і поставте один одному запитання за змістом вірша.

Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання.

— Підготуйтеся виразно читати вірш так, якби ви читали його на конкурсі декламаторів.

Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Вправа «Мікрофон».

— Як ви розумієте виділені рядки?

— Чого вчать наука, мрія та школа?

— До чого закликає авторка вірша?

— Що означає вислів *вирости Людиною*?

— Чи є у вас мрія? Що потрібно робити, щоб вона здійснилася? Хто в цьому може вам допомогти?

— Розгляньте малюнок. Про що, на вашу думку, мріє хлопчик? Як у нього виникли такі мрії?

Вправа «Асоціативний кущик».

Учні добирають слова, які асоціюються зі словом «мрія». (*Думка, фантазія, навчання, праця...*)

Метод «Прес».

— Що має стати другом для кожної дитини? Висловлюйте свої міркування за зразком, поданим у посібнику.

Орієнтовно міркування може бути таким:

Книжка — найкращий друг людини. Я так вважаю, тому що з нею можна «порадитися» так, наче з батьками, учителями чи другом (подругою). Наприклад, так трапилося, що я посварився (посварилася) з подругою (другом) через якісь дрібниці. Не знав (не знала), як помириться. У книзі знайшов (знайшла) мирилку, прочитав (прочитала), як краще мириться. Тепер ми знову дружимо. Отже, книга радить, як правильно вчинити у життєвій ситуації.

5. *Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».*

Учні виконують завдання у групах. Кожна група має картки зі словами. Складають прислів'я:

Книга корисна, коли її читають.

Хто багато читає — той багато знає.

З книгою подружишся, розуму набереши.

— Як ви розумієте ці прислів'я?

III. Заключна частина.

1. *Гра «Так — ні».*

В учнів цеглинка зеленого й червоного кольору. Якщо твердження правильне, сигналізують зеленою цеглинкою, якщо хибне — червоною.

Ми сьогодні читали вірш «Виростай людиною».

Цей вірш написав Іван Франко.

У вірші йдеться про науку, мрії, книги.

Щоб вирости людиною, треба щохвилини набиратися знань.

Для кожної дитини другом має стати Гришка.

Для кожної дитини другом має стати книжка.

2. *Рефлексія.*

Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася про ...

Ці знання мені будуть потрібні для ...

На уроці я працював / працювала ...

Урок 13. Що означає бути людиною? Юлія Забіяка «Троянда для бабусі». Складання запитань до тексту.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Юлії Забіяки «Троянди для бабусі»; вчити виділяти під час читання важливі за змістом слова, ставити запитання до окремих речень. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух, пам'ять, увагу. *Виховна:* виховувати повагу до всіх членів родини.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Вправа «Чудовий день».

— Який сьогодні чудовий день! Сонечко усміхається, легенькі хмаринки плывуть по безмежному небу. Усе навколо радіє, веселиться. Усміхніться і ви нинішньому дню.

— У такий гарний день чи готові ваші оченята до уроку? Підморгни мені.

— Чи готові ваші вушка мене слухати? Покажіть, як ви ними слухаєте.

— Чи готові ви читати? Поплескайте.

2. Вправа «Годинник».

Висунути вузький язик. Тягнутися язиком поперемінно праворуч-ліворуч. Рухати язиком з куточка рота у повільному темпі під лічбу. Виконати 10–15 разів.

II. Основна частина.

1. Чистомовки.

Унок-унок-унок — гарний подарунок.

Ами-ами-ами — своїми руками.

Усі-усі-усі — для рідної бабусі.

Галина Сапун

2. Виконання завдань у посібнику (с. 68-69).

Завдання 37.

Учні читають подані склади по рядках, стовпчиках.

Гра «Складовий аукціон».

Учитель / учителька називає склад, учні добирають слова з таким складом.

шкі (шкільний, шкідник, шкіряний...)

пло (площа, тепло...)

гли (глина, змогли...)

пта (пташка, шептати...)

Гра «Дешифрувальник».

Учні працюють у парах. Кожна пара має картку з зашифрованим словом і код. За кодом розшифровують слово *троянда*.

	а	б	в	г
1	т	и	о	н
2	а	р	д	я

Код: 1а, 2б, 1в, 2г, 1г, 2в, 2а.

— Що означає слово *троянда*? (Це квітка...)

Вправа «Асоціативний кущ».

Робота в групах. Кожна група записує слова, які асоціюються зі словом *троянда*: *квітка, куц, колючки, аромат, букет, ваза, подарунок* тощо.

3. Завдання 38. Робота над оповіданням Юлії Забіяки «Троянда для бабусі» (с. 68).

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учні слухають оповідання, відповідають на запитання:

— Хто персонажі твору? (*Бабуся та її онука.*)

— Як звали дівчинку? (*Зоя.*)

— А як звали бабуся? (*Орися.*)

Підготовка до самостійного читання.

Читання слів, спроектованих на екран:

чуйна

намалювати

щедра

розвеселити

листівка

пригорнувшись

— Прочитайте всі слова.

— Прочитайте слова, до яких ставимо питання *яка?*.

— Прочитайте слова, в яких п'ять складів.

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в парах. Почергове читання тексту (по 2 речення), підготовка відповідей на запитання, подані після тексту.

Завдання 39.

Учні визначають, що прочитаний твір — оповідання.

Записують імена головних персонажів, позначають свої емоції після читання оповідання.

Колективно обговорюють, які інші заголовки можна дібрати, записують свій варіант.

Вправа «Запитай».

Робота у групах. Учні складають запитання, які хотіли б поставити авторці оповідання, учителю / учительці, головним героям, собі. Три запитання записують у посібниках.

4. Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання від імені Зої.

Роль — *Зоя*. **Аудиторія** — *бабуся Орися*. **Формат** — *листівка*. **Тема** — *подяка*.

Зразок висловлювання:

Дорога бабуся! Дякую тобі за чуйність, щедрість, доброту, мудрі поради. Будь завжди здоровою, веселою. Твоя онука Зоя.

Завдання 39 (продовження).

Учні записують кілька назв улюблених квітів, пояснюють, чим саме привабливі ці квіти.

III. Заключна частина.

1. Рефлексійна вправа «Веселка».

На дошці прикріплена веселка, на парті в кожного учня / кожної учениці смужки семи кольорів. Кожен / кожна має право вибрати одну кольорову смужечку, відповідно як він / вона працювали на уроці. Діти прикріплюють смужки до веселки.

Червона смужка — я не міг / не могла, не хотів / не хотіла це робити.

Помаранчева — я хотів / хотіла це робити, але не вдалося.

Жовта — я це робив / робила з допомогою.

Зелена — я це робив / робила, хоча були помилки.

Блакитна — я це зробив / зробила, але не відразу.

Синя — я це зробив / зробила.

Фіолетова — це було дуже просто!

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, і визначають рівень виконання завдань.

Урок 14. Підсумок за розділом «Хто знання має, той мур ламає».

Мета. Навчальна: закріпити й узагальнити знання учнів за розділом «Хто знання має, той мур ламає». **Розвивальна:** розвивати мислення, мовлення, пам'ять, уміння ділитися своїми враженнями від прочитаного. **Виховна:** виховувати любов до навчання, рідної мови, книг.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Вправа «Галевина очікувань».

На дошці прикріплено зображення галевини з квітами. В учнів — силуетні зображення метеликів. На них записують свої очікування від уроку, які починалися б словами:

Мені було б цікаво...

Я думаю, що...

Я хочу...

Я спробую...

Я планую...

Я вважаю...

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Дударик». Сидячи, кисті рук затиснути в трубочку, підняти догори. Повільно видихаючи, голосно промовляти *п-ф-ф-ф*. Повторити 5-6 разів.

3. Робота над чистомовкою.

Ла-ла-ла — бігла край села.

Та-та-та — спіймали kota.

Ля-ля-ля — зелене гілля.

Са-са-са — вкусила оса.

Галина Сапун

II. Основна частина.

1. Повторення відомостей про структуру посібника.

Вправа «Квітка-семицвітка». На дошці прикріплено серединку від великої квітки. На столі у вчителя 7 пелюсток кольорів веселки. На кожній пелюстці завдання.

Яку назву має посібник?

Скільки частин у посібнику?

Які умовні позначення (пиктограми) є в цій частині?

Де розміщено зміст?

Який розділ ми вивчили?

Скільки в ньому підрозділів?

Які твори за жанрами траплялися в розділі?

2. Вправи на вдосконалення читальних навичок.

Вправа на розвиток уваги.

Учні працюють самостійно. На виконання завдання вчитель / учителька регламентує час (до 1 хвилини). Після виконання учні в парах звіряють свої результати.

Знайди в кожному рядку слова за зразком. Обведи їх.
Упиши у віконечках, скільки слів знайшов/знайшла.

лак лакмаклакалкаклакмаксаклакмаклакал

люк люклюклюклюкнюклюклюклюклюклюк

Вправа на розширення поля читання.

Учні працюють у парах. Кожна пара отримує картку. Один учень / одна учениця дивиться, не зводячи з крапки очей, намагаючись побачити букви, що є поруч із крапкою. Інший / інша стежить, чи справді вони в стані нерухомості. Перший пропитує слова. Прошепотівши

уч	ра●нок	п	к
ні	ри●нок	пе●рон	ни●га
шко	ри●ба	на	ж
●	ри●бак	л	к
ла			а

одне слово, переводить погляд на другу крапку. Потім картку бере другий учень / друга учениця, а перший стежить за його поглядом.

3. Вправа «Мікрофон».

- Які твори з розділу вам найбільше запам'яталися?
- Які твори з розділу вам найбільше сподобалися?
- Які твори ви хотіли б перечитати ще раз або вивчити напам'ять?

4. Робота з посібником.

Виконання завдань, поданих на с. 70.

5. Виконання мовно-логічних завдань.

З'єднати назву твору і прізвище автора.

«Добрий ранок»	•	•	Олександра Плахотіна
«Вересень-школяр»	•	•	Вікторія Забава
«Монолог книжки»	•	•	Валентина Романова
«Виростаю Людиною»	•	•	Наталія Тріщ

Гра «Пошуківець». Знайти «шкільні» слова. (Урок, клас, дошка, дзвінок, перерва, математика, руханка, підручник, крейда)

Вправа «Слова збираємо, прислів'я складаємо». Скласти прислів'я з кожної групи слів. (Будеш з книгою дружити — буде легше в світі жити. Книга — міст у світ знань. Гостре словечко коє сердечко.)

Будеш, дружити —, легше, буде, в світі, з книгою, жити.

Книга —, міст, знань, у світ.

Сердечко, гостре, коє, словечко.

Н	Н	Н	У	Р	О	К	И	Н	Н	Н
М	К	Л	А	С	М	М	М	М	М	М
С	С	С	С	С	С	Д	О	Ш	К	А
Е	Е	Д	З	В	І	Н	О	К	Е	Е
О	О	П	Е	Р	Е	Р	В	А	О	О
М	А	Т	Е	М	А	Т	И	К	А	І
Т	Т	Р	У	Х	А	Н	К	А	Т	Т
П	І	Д	Р	У	Ч	Н	И	К	А	А
И	И	К	Р	Е	Й	Д	А	И	И	И

6. Гра «Так — ні».

Учні слухають поради «Як поводитися з книгою». Сигналізують зеленими цеглинками, якщо погоджуються з порадою, червоними — якщо порада недоречна.

Не беріть книгу брудними руками.

Малюйте на сторінках книги.

Нічого не пишуть у книзі.

Коли гортаєте книжку — слиньте пальці.

Загинайте кутики сторінок.

Використовуйте закладки.

Замість закладки вставляйте між сторінками ручку або олівець.

Не кидайте книжку будь-де, а кладіть у певне місце.

Бережіть книгу, бо вона — ваш друг і радник!

III. Заклучна частина.

1. Вправа «Ввічливе чаювання».

На дошці плакат із зображенням чайника і блюдець. У дітей на партах наліпки у вигляді чашок. Діти об'єднуються в групи за кольором чашок. На наліпках пишуть слова ввічливості і кріплять їх на плакат на блюдець. У кожній групі завдання — записати певні слова:

слова-привітання;

слова-прощання;

слова-вдячності;

слова-вибачення.

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, і визначають рівень виконання завдань.

Урок 15. Урок позакласного читання на тему «Увічливі словечка відкривають сердечка».

Вже осінь на порозі

Урок 16. Осінь-чарівниця вже прийшла до нас. За Василем Сухомлинським «Як починається осінь». Заголовок тексту. Поняття про абзац. Прислів'я про осінь.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з твором Василя Сухомлинського «Як починається осінь»; вчити дітей правильно і виразно читати, відповідати на запитання за змістом прочитаного, формувати читацьку самостійність. *Розвивальна:* розвивати мислення, мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов до природи.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Вправа «Кольоровий день».

- Подивіться крізь повітряну кульку.
- Який у вас настрій?
- Що кажуть про людину, яка усміхається?
- Що робить людина, коли в неї гарний настрій?

2. Мовленнєва розминка.

- Подуйте на уявні листочки як легенький вітерець, як сильний вітер.
- Як шелестить березовий гай, жито, трава?
- Як завиває вітер?
- Як капають дощові краплини?

3. Вправа «Чисто мовлю чистомовки».

Ець-ець-ець —
дує теплий вітерець.
Ить-ить-ить —
в небесах ясна блакить.

Ає-ає-ає —
осінню вже повіває.
Лі-лі-лі —
відлітають журавлі.

Галина Сапун

II. Основна частина.

1. Удосконалення читацьких навичок.

- Читання складів за таблицею.

		а	о	у	е	и	і
1	с	са	со	су	се	си	сі
2	з	за	зо	зу	зе	зи	зі
3	т	та	то	ту	те	ти	ті
4	д	да	до	ду	де	ди	ді

У кожного учня / кожної учениці картка з таблицею складів. За вказівкою вчителя / учительки діти читають у такому порядку:

прочитати склади по рядках напівголосно;
прочитати склади з буквою «о» («е», «і»...) вголос;
утворити слова за такими кодами: 1и, 3о (*сито*); 4і, 3и (*діти*); 1у, 1і, 4и (*сусіди*);
попрацювати в парах: «закодувати» два слова. (Це можуть бути слова *сади, дата, сода, тато* тощо.)

- Читання скоромовки (з дошки) з різною інтонацією:

Листя падає додола, засинає гай і поле.

— Прочитайте скоромовку повільно пошепки, повільно вголос, швидше пошепки, швидше вголос, швидко пошепки, швидко вголос. Розкажіть її спокійно, сумно, радісно, здивовано.

2. Повідомлення теми уроку.

— Заплющте очі й уявіть, що ми мандруємо осіннім лісом. Що ви бачите? Що ви чуєте? Що ви відчуваєте? Який у вас настрій?

— Прочитайте назву нового розділу. (*«Вже осінь на порозі»*.) Про що читатимемо твори в цьому розділі? (*Про осінь*.) А що таке осінь? (*Це пора року*.) Після якої пори року вона наступає? (*Після літа*.) Чи можете сказати, що зараз осінь? Доведіть свої міркування тим, що ви бачите зараз у природі.

— Сьогодні ми ознайомимося з оповіданням. Прочитайте ім'я та прізвище автора. Прочитайте назву твору.

3. Підготовча робота до вивчення нового матеріалу.

Завдання 40.

Учні розшифровують прислів'я (*Осінь усьому рахунок веде*), записують його в посібниках.

4. Завдання 41.

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає текст.

— Послухайте текст. Визначте, про який період осені (початок, золоту осінь, кінець) розповів автор.

Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Прочитайте текст упівголоса. Зверніть увагу на записи ліворуч від тексту.

Ознайомлення з будовою тексту.

— Коли ви читали текст, то звернули увагу, що він поділений на частини. Угорі посередині записано заголовок. Яким кольором він виділений? Заголовок — це назва твору (або окремих його частин, якщо твір великий). Далі читаємо згори вниз: *1-й абзац, 2-й абзац...* Абзац — це уривок тексту, що складається з одного чи кількох речень, пов'язаних між собою за змістом. Кожний новий абзац обов'язково починають у новому рядку невеликим відступом. Цей відступ, як правило, займає стільки місця, як три друкованих (а під час письма — рукописних) літери.

Дослідження. Робота у групах.

— Проведіть дослідження: чи в кожному творі є абзаци.

Крок 1. Перегляньте вірш Валентини Романової *Виростай Людиною* (с. 67), скоромовки (с. 65), текст *«Підручники для Дмитрика»* (с. 60-61).

Крок 2. Визначте, які твори складаються з абзців, у яких творах немає абзців.

Крок 3. Зробіть висновок.

Учні доходять висновку, що у віршованих текстах немає абзців, у прозових (казка, стаття, легенда, оповідання) — є абзаци.

Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Учні відповідають на запитання та виконують завдання, подані після тексту.

Завдання 42.

Учні самостійно записують відповіді на перше й друге запитання (*автор — Василь Сухомлинський, птахи: ластівки, журавлі, дятли*).

Наступні завдання виконують у парах: радяться, про що хотіли б запитати автора, які інші заголовки можна дібрати до тексту.

Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні читають прислів'я, визначають, що у всіх ідеться про вересень.

Вправа «Магніт».

— Які слова «притягує» до себе слово *вересень*? (*Осінь, краса, гриби, дощі, бабине літо, урожай, школа...*)

III. Заключна частина.

Вправа «Чарівний листочок».

Учні зафарбовують листочок у зелений колір, якщо впоралися з усіма завданнями, у жовтий — коли не все вдавалося, у червоний — коли відчували значні труднощі у виконанні завдань.

Урок 17. Осінні розваги. Наталія Карпенко «Осінь розважається». Словесне малювання.

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з віршем Наталії Карпенко «Осінь розважається»; удосконалювати вміння читати віршовані (поетичні) твори; вчити учнів розуміти текст, виділяти в ньому головне, аналізувати прочитане. **Розвивальна:** розвивати мислення, мовлення, пам'ять. **Виховна:** виховувати любов до природи.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Емоційне налаштування.****Вправа «Дерево успіху».**

— Оберіть один листочок і прикріпіть на «Дерево успіху». Хто обрав зелений листочок, буде успішним на уроці, хто обрав жовтий листочок — буде активним, у кого помаранчевий листочок, той буде гарно спілкуватися. Отож, яким буде «Дерево успіху» залежить від вас.

3. Мовленнєва гімнастика.**Вправи для губ і язика:**

облизати смачне варення;
дістати язичком носа і підборіддя;
усміхнутися відкритим і закритим ротом.

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми і завдань уроку.**

— Відгадайте загадку.

Прийшла дівчина до хати,	вправно скриню відімкнула,
узялась хазяйнувати:	в жовту свитку ліс вдягнула. (Осінь)

Леся Вознюк

— Які прикмети осені згадано в загадці? Які прикмети наближення осені помічаєте ви?

— Вирушимо в невелику подорож до осені за допомогою ілюстрацій. Яку пору року зображено? Які кольори переважають? Який настрій викликають ці малюнки?

— Ви розглянули, якою бачать осінь художники. На уроці ми ознайомимось, як поети за допомогою слова передають свої відчуття осені.

2. Підготовчі мовно-логічні вправи.**Завдання 43 (с. 73).**

— Прочитайте слова, подані у зразку. Що цікавого ви помітили? (*Кінець попереднього слова є початком наступного.*) Які слова «заховалися» в наступних рядках?

дошові — віконечко колесо — сонечко затулили — лист хмарка — калюжі.

— Прочитайте слова парами здивовано (радісно, засмучено, звичайним тоном).

Завдання 44.

Учні читають стовпчики слів, визначають, чи розуміють значення кожного слова, обводять «зайві» слова (*лисичка, осика, шпак*).

3. Робота над віршем Наталії Карпенко «Осінь розважається».**Щоденні 5. «Слухаю і розумію».**

Учитель / учителька виразно читає текст, діти уважно слухають.

— Який настрій викликав у вас цей вірш?

Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Знайдіть і прочитайте речення, яке можна підписати під ілюстрацією.

— Що спільного, а що відмінного між віршем та ілюстрацією?

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах. Читають вірш по 4 рядочки.

— Складіть і поставте одне одному запитання за змістом вірша.

Завдання 46. Гра «Так чи ні?»

Робота в парах. Учні читають твердження, визначають, які з них стосуються змісту вірша, а які — ні, зафарбовують відповідні віконечка. (Правильні друге і п'яте твердження, решта — хибні.)

Завдання 47. Добір слів, що римуються.

До слова *віконечко* можна дібрати рими *сонечко, літечко*. До слова *трава* — *сова, слова*.

Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Як ви розумієте слово *падолист*?

— Поміркуйте, від яких слів утворилося слово *падолист*.

— Доберіть слово, близьке до нього за значенням.

(Листопад.)

— Чи доводилося вам спостерігати, як опадає листя?

Розкажіть.

— Попрацюйте в групах. Заповніть картку «Слово дня».

Завдання 48.

Зі слова *падолист* можна утворити такі слова:

лис	сито	плита
сад	сало	пласт
пас	липа	стало
лист	Тиса	столи

Слово: падолист	Слово дня
Малюнок	Значення слова: _____
	Близьке за значенням слово: _____
	Продовжити ланцюжок слів: <i>Листя падає, кружляє,</i> _____

4. Гра «Плутанка».

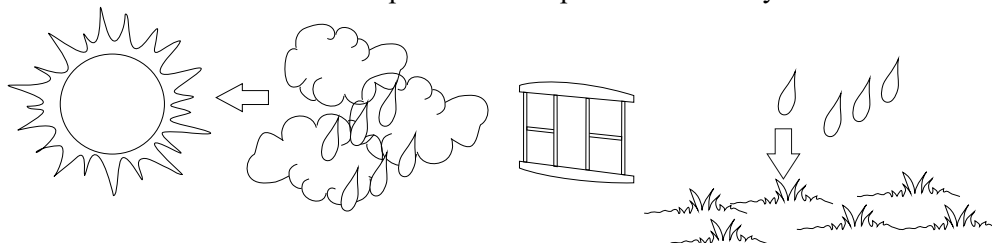
Учителька / учитель пропонує прочитати на картках рядки вірша, пронумерувати їх у правильній послідовності.

1. Вкрилися вологою	3. Човником гойдається
4. вітер шле гінця.	2. будить падолист.
3. мокрою дорогою	1. Осінь розважається,
2. вмиті деревця,	4. у калюжі лист.

5. Формування навичок запам'ятовування.

— Прочитайте чотири рядки вірша. Спробуйте умовно зобразити їх за допомогою малюнків так, щоб потім за тими малюнками можна було повторити їх.

Учитель / учителька нагадує, що малюнки мають бути схематичними, простими. На виконання завдання достатньо близько 3-х хвилин. Орієнтовно зображення може бути таким:

У парах перевіряють одне одного, як запам'ятали строфу.

III. Заклучна частина.

1. Рефлексія.

- Що цікавого ви вивчили сьогодні?
- Що було важко?
- Що не сподобалося сьогодні?
- Що ви хотіли б ще вивчити?

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 18. Птахи збираються в дорогу. Василь Чухліб «Чи далеко до осені?». Зіставлення змісту твору та ілюстрацій.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Василя Чухліба «Чи далеко до осені?»; формувати навички правильного, виразного читання тексту, вчити розуміти текст, виділяти в ньому головне, аналізувати прочитане; формувати емоційно-оцінне ставлення до змісту твору. *Розвивальна:* розвивати вміння ділитися своїми враженнями про прочитане, бажання вивчати природу та традиції рідного краю. *Виховна:* виховувати вміння слухати, прищеплювати любов до праці, природи, народних звичаїв та вірувань.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

— Поділіться гарним настроєм з друзями. Подаруйте усмішки одні одним.

2. Мовленнєва розминка. Вправа «Трубочка».

Висунути широкий язик. Бокові краї язика завернути вгору. Подмукати в «трубочку». Виконувати у повільному темпі 10–15 разів.

3. Робота зі скоромовкою.

— Прочитайте скоромовку напівголосно й повільно; голосно й швидко; весело, сердито.

На лелеку лила злива. Зліва — злива, справа — злива.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Вправа «Мікрофон».

— Які твори про осінь ми вже опрацювали? Які з них вам найбільше запам'яталися? Які з них ви перечитали б ще раз?

— Назвіть ознаки осені. Які ознаки ви спостерігали протягом останнього тижня?

2. Інтонавання речень.

— Потренуйтеся виразно читати речення в посібнику на с. 75. Слова після речень (виділені курсивом) допоможуть дібрати відповідну інтонацію.

Вправа «Передбачення».

— Як ви гадаєте, хто міг промовляти такі репліки?

— Прочитайте заголовок твору, який ми сьогодні читатимемо. Про що, на вашу думку, ітиметься в тексті?

3. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми і завдань уроку.

— Що вам відомо про лелек? Чи бачили ви цих птахів?

— Сьогодні ми дізнаємося чимало цікавого про лелек.

4. Робота над оповіданням Василя Чухліба «Чи далеко до осені?» (с. 75-76).

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає текст, діти слухають.

— Куди ви уявно перенеслися?

— Хто є дійовими особами оповідання? Якого віку діти? Як їх звати?

Підготовка до самостійного читання тексту учнями.

Учні читають слова і словосполучення на картках (або спроектовані на екран).

лелека	дзьобата голова	полегшено зітхають
лелечиха	цибаті ноги	весело галасують
лелеченята	порожнє гніздо	враз знімаються

— Чим схожі й чим відрізняються слова першого стовпчика?

— Складіть речення зі словосполученнями другого стовпчика.

- Коли ви полегшено зітхаєте? А коли весело галасуєте?
 — Послухайте вислови. Якими з них можна замінити словосполучення *враз знімаються*?
 Несподівано злітають, раптово замовкають, зненацька полетіли, зібралися у зграю.

Самостійне читання оповідання.

Перевірка розуміння прочитаного.

Учні виконують тестові завдання, подані в посібнику після тексту.

Правильні відповіді: 1 — б; 2 — б; 3 — а; 4 — а; 5 — б.

Вправа «Хвости».

Учитель / учителька читає початок речення, учні швидко його відшуковують і читають повністю.

Лелека, задерши дзьобату голову...

Лелека і лелечиха...

Лелеченята, неохоче...

Кружляючи в повітрі...

Смисловий аналіз тексту з елементами вибіркового читання.

- Хто жив на старому в'язі?
 — Як називають звуки, що видають лелеки?
 — Чим були заклопотані лелеки?
 — Знайдіть і зачитайте, як птахи вчили лелеченят літати.
 — Зачитайте репліки дітей. З якою інтонацією читатимете їх?
 — Попрацюйте в парах. Прочитайте слова на картках. Обведіть слова, які характеризують дітей.

допитливі	заздрісні	ледачі	турботливі
галасливі	веселі	життєрадісні	байдужі

Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Чи отримали діти відповідь на своє запитання?

— Доведіть свої міркування рядками тексту. Починайте висловлюватися за зразком: *Діти отримали / не отримали відповідь на своє запитання. Адже у тексті сказано, що Отже, ...* (зробіть висновок).

Робота з ілюстраціями на с. 76.

Учні зіставляють малюнки зі змістом оповідання. Відшуковують і зачитують речення, якими можна підписати малюнки.

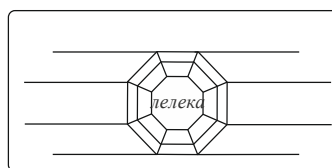
Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Чи знаєте ви, як по-іншому називають лелек? (*Бусол, бузьок, боцун, гайстер, чорногуз...*)

— Існує вислів «Лелека приніс». Що він означає? (*Народилася дитина.*)

Учні працюють у групах. Заповнюють картки (на вибір) «Слово дня» або створюють «Асоціативну павутинку» зі словом *лелека*.

Слово: лелека	Слово дня
	Значення слова:
	Близькі за значенням слова:
<i>Лелека (жарко?) ніби-то...</i>	Продовжити ланцюжок слів:
<i>Лелека (яко робить?) ніби...</i>	

5. Складання народних прикмет.

Учні працюють у групах. Кожна група має картку зі словами, розміщеними на кольорових фігурах. Треба скласти народні прикмети зі слів на однакових фігурах (*Якщо лелека стоїть на одній нозі — чекай похолодання. Прилетів лелека — приніс весну здалека. Якщо лелеки летять високо, буде гарна осінь. Лелеки летять тільки до добрих людей.*). Одну з прикмет записують у посібниках.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

- Який твір ви читали на уроці?
 — Які народні прикмети про лелек ви запам'ятали?

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, і визначають рівень виконання завдань.

Урок 19. Як поети передають красу довкілля. Краса художнього слова. Надія Красоткіна «А за вікном осінній лист сміється». Створення тематичної «стіни слів».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Надії Красоткіної «А за вікном осінній лист сміється»; формувати навички свідомого виразного читання, вчити розкривати характерні ознаки осені, підвищувати рівень мотивації учнів до навчання. *Розвивальна:* розвивати та прищеплювати навички бачення і відчуття краси осінньої природи. *Виховна:* виховувати вміння слухати, почуття прекрасного, дбайливе ставлення до природи.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Дерево очікувань».

Учні записують свої очікування на паперових кленових листочках, прикріплюють на силуетне зображення дерева. Орієнтовно очікування можуть починатися так:

*Думаю, що на уроці я дізнаюся щось нове.
Гадаю, що ми прочитаємо цікавий текст.
Ми, мабуть, попрацюємо в групах...*

2. Пальчикова гра «Осінь».

Запропонуйте дітям виконати вправи, візуалізуючи висловлювання про осінь за допомогою пальчиків.

*«Повіяв осінній прохолодний вітерець ...» (подути на пальці рук).
«Закружляло листя і полетіло з дерев на землю...»
(поворухити пальчиками, опустити руки вниз).
«По листочках застукав дощик: кап-кап-кап...» (постукати пальчиками по парті).
«За ним забив град ...» (постукати кулачками по парті).
«Потім сніг припорошив ...» (зробити плавні рухи вперед-назад).
«І накрив їх сніговою ковдрою ...» (притиснути руки до парті долонями вниз).*

3. Дихальна гімнастика.

Піддування смужок паперу (легенько, сильніше, сильно).

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Гра «Дешифрувальник» (посібник, с. 77).

Учні працюють у групах. Розшифровують слова *вересень, жовтень, листопад, осінь*.

— Прочитайте слова, подані у завданні 53. Яку загальну назву ви дібрали? (*Кольори*.)

— Чи всі слова зрозумілі?

Жовтогарячий — жовтий з червонуватим відтінком, який має колір апельсина, моркви; оранжевий.

Рудий — червоно-жовтий колір (іржавий, ржавий, рижий).

Багрянний, багрянець — густо-червоний, пурпуровий.

Повідомлення теми уроку.

— Що вам відомо про осінь? (*Ластівки, гуси, журавлі летять у теплі краї. Ворони, синиці перелітають з лісу в міста і села до людських осель, де корму більше. Засяць змінює колір шерсті із сірого на білий, готуючись до зими. Білки, їжаки запасують поживу на зиму. Ведмеді впадають у сплячку. Листяні дерева змінюють колір листочків.*)

2. Робота над віршем Надії Красоткіної «А за вікном осінній лист сміється».

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає вірш, учні уважно слухають / слідкують.

- Яку картину ви уявили, слухаючи вірш?
 — Як, на вашу думку, поетеса ставиться до осені?

Підготовка до читання вірша.

Учитель / учителька проєктує на екран слова, учні вчаться швидко і чітко прочитувати їх:

у лісі	щемне	шелестять
у кленах	визира	сміється
на горісі	у верховітті	в'ється

Учитель / учителька пояснює значення слова *щемний*, наводить приклади вживання:

Щемний — щемливий, болісний (*щемливий спогад, щемний голос...*)

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні читають вірш почергово по 2 рядочки з сусідом / сусідкою по парті. Готуються відповісти на запитання, подані після вірша.

Вправа «Фотограф».

Відшукати й зачитати речення, в яких є слова

оркестри	сміється	з-під листя
гора	чарівним	на горісі

Вправа «Установи відповідність».

Вітерець	•	•	з-під листя визира.
Грибочок	•	•	теплом усіх вітає.
День	•	•	між гілками в'ється.

— Як ви гадаєте, чому авторка вжила такі вислови: *день сміється, всіх вітає; вітерець в'ється*? Чи може таке бути насправді?

Гра «Актори».

— Прочитайте вірш із захопленням / зі здивуванням.

Завдання 55.

Учні добирають ознаки осені, складають тематичну павутинку. Варто зазначити, що ознаки — це не тільки кольори. Учні можуть дібрати слова *барвиста, різнобарвна, золота, щедра, приязна, ароматна, дощова* тощо.

— Продовжте речення: «Найбільше восени мене зачаровує ...».

Створення «осінньої стіни слів».

Учні працюють у групах. Кожна група складає свою «стіну слів». Представники груп презентують свої напрацювання.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Осінь викликає у людей різні почуття — від суму до захоплення. Спробуймо подискутувати. Дискусійна сітка Елвермана, або «Павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так, можна, бо восени все навколо стає золотим, можна ходити по гриби...	Чи можна любити осінь?	Ні, не можна, бо восени холодно, часто йдуть дощі, природа сумує, скоро зникнуть комашки, квіти...
ВИСНОВОК.		

2. Вправа-підсумок «Осіннє побажання».

У кожного учня / кожної учениці листочок-наліпка. На ньому він / вона пише побажання іншим учням.

3. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 20. Їжачки бувають різні. Микола Магера «Їжачок». Установлення послідовності речень у тексті. Добір власних заголовків.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Миколи Магери «Їжачок»; поглибити уявлення школярів про осінні зміни в природі; удосконалювати читацькі навички; навчати переказувати, зіставляти зміст створених словом картин із картинами природи. *Розвивальна:* розвивати мислення, мовлення, пам'ять, уяву. *Виховна:* виховувати любов до природи.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Разом у колі».

Учні стоять у колі. Кожен / кожна називає своє ім'я так, як йому / їй подобається. Кожен / кожна говорить слова вітання, ввічливі слова.

— Привітаймося, усміхнімося одні одним. Гляньмо в очі своїм друзям. Передаймо тепло своїх сердечок по колу. Гарного нам дня й цікавого уроку!

2. Фонетична зарядка.

— Як повітря виходить із кульки? Як дзижчить джміль?

— Промовляйте чистомовки.

Ець-ець-ець, ець-ець-ець — подув теплий вітерець.

Ає-ає-ає, ає-ає-ає — листя в гаї облітає.

Го-го-го, го-го-го — ми збираємо його.

Ас-ас-ас, ас-ас-ас — принесем листочки в клас!

Галина Сапун

II. Основна частина.

1. Удосконалення читацьких навичок.

За таблицями учні читають склади у рядках, стовпчиках з різним настроєм.

	а	о	у	е	и	і
зб	зба	збо	збу	збе	зби	збі
бл	бла	бло	блу	бле	бли	блі
сп	спа	спо	спу	спе	спи	спі

2. Мотивація навчальної діяльності.

Гра «Дешифрувальник».

Учні працюють у парах. Кожна пара має картку з зашифрованим словом та код.

	а	б	в	г
1	ш	к	о	л
2	и	т	і	д
3	а	ж	у	н

Код 1: 1б, 3а, 1а, 2б, 3а, 3г, 2а.

Код 2: 3б, 1в, 1г, 3в, 2г, 2в.

Код 3: 1а, 2а, 1а, 1б, 2а.

Розшифровують слова *каштани, жолуді, шишки*.

— Доберіть загальну назву до розгаданих слів. (*Плоди*.)

Вправа «Асоціативний кущ».

Робота в групах. Складають асоціативні кущі до слів *жолуді* або *шишки*.

Відгадування загадки.

Що за диво? На гіллі
їжачки ростуть малі.

В них зелені кожушки
таа гостренькі колючки. (Каштани)

Леся Вознюк

— З чим порівнюють каштани у загадці?

3. Повідомлення теми уроку.

4. Опрацювання оповідання Миколи Магери «Їжачки» (с. 77-78).

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає текст (перших три абзаци), діти уважно слухають / слідкують.

— Хто персонажі розповіді?

— Що, на вашу думку, відбуватиметься далі?

Учитель / учителька читає текст до кінця, учні з'ясовують, чиї передбачення справилися.

Щоденні 5. «Читаю для когось».

— Читайте текст почергово по одному абзацу. Підготуйтеся відповідати на запитання, подані після тексту.

Тестові завдання.

З метою перевірки розуміння змісту самостійно виконують тестові завдання. Правильні відповіді:

1 — А

2 — Б

3 — А

Гра «Уважний читач».

У тексті є перше та третє речення.

Завдання 59.

Правильно виконане завдання:

3. Поруч стояли портфелики з книжками.

4. Він ще не вилупився зі своєї темно-зеленої домівки.

1. Звідкись налетів грайливий вітерець.

5. Обережно взяв простягненого красеня і вдячно подивився дівчинці в очі.

2. Неподалік на лавці сиділо двоє школяриків.

Переказування оповідання. Вправа «Лінія часу».

Робота в групах. За поданою схемою та опорними висловами учні переказують одні одним оповідання.

Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Якими бувають їжачки? (Звірятка, каштанчики у зелених шкаралупках, зачіска.)

— Отож, одне слово може означати різні предмети.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Які враження у вас від уроку?

— Що нового ви дізналися?

— Де і як ці знання можна застосувати?

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 21. Осінні зміни в природі. Олександр Копиленко «Жовкне листя». Складання сенкану.

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з текстом-описом Олександра Копиленка «Жовкне листя»; допомогти відчувати красу зображеного пейзажу через розкриття особливості мови та стилю автора; удосконалювати навички свідомого виразного читання, збагачувати словниковий запас образними висловами; вчити складати сенкан. **Розвивальна:** розвивати мовлення, творчі здібності. **Виховна:** виховувати почуття прекрасного.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Емоційне налаштування.****Вправа «Очікування».**

Журавлі ключами замикають літо,
в золоту обнову вбралися ліси.
Кетяги калини, сонечком зігріті,
бережуть краплини літньої краси.

Журавлі ключами відімкнули осінь,
на крилі понесли літо в далечінь.
Ну а нам лишили золоті вітрила
і тумани сині, неба глибочінь.

Леся Вознюк

— Що ви очікуєте від уроку?

2. Фонетична зарядка.**Вправа «Здування листочків».**

— Уявіть, що ви — легенький вітерець, дуєте на листочок тополі так, щоб він кружляв у повітрі.

— А тепер уявіть себе сильним вітром, який дме на клен так, щоб листочки зірвалися з гілок.

3. Вправи на розвиток чіткості вимови.

Вправа «Прочитай, запам'ятай, повтори». Учитель / учителька демонструє ланцюжки слів, учні вголос повторюють, з'ясовують, чим подібні слова у ланцюжках, чим подібні ланцюжки.

лист — листок — листочок — листяний
клен — кленок — кленочок — кленовий
квіти — квітки — квіточки — квітковий

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.**

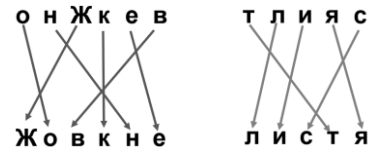
— Ще трохи теплих днів, але вже повільно крокує до нас справжня осінь. І не помітимо, як кольорове листя почне шарудіти під ногами. Ми стаємо більш замріяними чи замисленими... Після школи гуляємо, малюємо й трішки сумуємо, що на календарі, як-не-як, вже не літо. У такому настрої приємно вмотитися в затишному куточку — вдома чи в бібліотеці — і провести час з хорошою книжкою. Правда ж?

Гра «Плутанка».

Учні працюють з картками: вписують букви у відповідні клітинки, читають вислів «Жовкне листя».

— Що означає слово *жовкне*?

— Сьогодні ми прочитаємо опис. Його автор — Олександр Копиленко.

2. Підготовка до читання опису.

Завдання 60 (с. 81).

Учні читають пари слів, визначають, якими буквами вони відрізняються.

3. Робота над описом «Жовкне листя».**Щоденні 5. «Слухаю і розумію».**

— Про що йдеться в описі?

- За якими деревами спостерігав автор?
- Чи траплялися вам незрозумілі слова? Які саме?

Підготовка до самостійного читання.

Швидке прочитування слів на екрані:

узлісся	жирують	передзвін
багрянець	вирізьблений	перегукуються
морозці	насторожено	безжально

Щоденні 5. «Читаю для себе».

Вправа «Бджілки». Самостійне напівголосне читання.

Вправа «Ти — мені, а я — тобі». Учні працюють у парах, ставлять одні одним запитання за змістом опису.

Виконання завдань, поданих у посібнику після тексту.

Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

- Чому сумував клен?
- Прочитайте, яка берізка.
- Як автор ставиться до природи?
- Які слова передають ставлення автора до побаченого, описаного?

Вправа «Фотограф».

- Позмагаємося, хто швидше знайде речення, у яких є такі слова:

журавлі	вітер	квіти
клен	качки	сосна

Асоціативний куш «Жовтень».

Робота в групах. Кожна група добирає слова, які асоціюються зі словом *жовтень*. Представники груп презентують результати роботи.

Орієнтовно можуть дібрати слова *осінь, сум, багрянець, зміни, плоди, відліт, похолодання* тощо.

Словесне малювання.

- Які картини постали у вашій уяві під час читання опису?
- Як можна проілюструвати цей твір?
- Які кольори переважатимуть на вашій картині?

Складання сенкану «Осінь».

Це завдання виконують у парах. Орієнтовно сенкан може бути таким:

Осінь.

Золота, ніжна (барвиста, прохолодна, чарівна, щедра...).

Зачаровує, вабить, малює (розфарбовує, дощить, дарує, збирає...).

Щедра осінь дарунки несе. (Осінь листя пожовкле зриває. Цвітуть осінні тихі небеса.)

Пора.

Розвиток мовлення.

Учитель / учителька демонструє на екрані осінній пейзаж, учні складають опис за поданим планом.

1. Яка пора року настала? (*Золота, чарівна, ніжна...*)
2. Яке небо? Яке сонце? (*Синє, темне, похмуре; світить та не гріє...*)
3. Яке листя на деревах? (*Пожовтіле, багряне, різнобарвне...*)
4. Чим укрита земля? (*Кольоровим килимом...*)
5. Які ягоди червоніють на деревах і кущах? (*Калина, шипшина, горобина...*)
6. Які птахи відлітають у вирій? (*Лелеки, журавлі, гуси, качки...*)
7. За що я люблю осінь? (*Щедра, багата, красива...*)

III. Заклучна частина.

1. Рефлексія.

Учні зафарбовують листочки в зелений колір, якщо впоралися з усіма завданнями, у жовтий — якщо відчували деякі труднощі, у червоний — якщо потребували допомоги.

Урок 22. Урок позакласного читання на тему «Осінь щедра, осінь золотава».

Урок 23. Краса осінньої природи. Ігор Січовик «Осінь». Діагностувальна робота (аудіювання).

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з віршем Ігоря Січовика «Осінь»; зацікавлювати учнів красою рідної природи, особливостями рослинного та тваринного світу восени; вчити порівнювати різні за жанрами твори на одну тему; збагачувати словниковий запас учнів. **Розвивальна:** розвивати мислення, мовлення, пам'ять. **Виховна:** виховувати любов до природи.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Емоційне налаштування.**

Нумо, діти, до роботи!
Для навчання час настав.

Наберімося охоти
до потрібних добрих справ.

Галина Сапун

— Девіз нашого уроку:

*Не просто слухати, а чути.
Не просто дивитись, а бачити.
Не просто відповідати, а міркувати,
дружно й плідно працювати.*

2. Вправа «Очікування».

На силуетних зображеннях калинових грон учні записують, що очікують від уроку (*Хочу прочитати про...; думаю, що попрацюємо над...; хотілося б дізнатися про... тощо*).

3. Дихальна гімнастика. Вправа «Відтвори звуки природи».

— Дзижчіть, як комарик.
— Гудіть так, як завиває вітер.
— Відтворіть клекіт лелек.

II. Основна частина.**1. Вправа на формування швидкої реакції на слово.**

Учитель / учителька проєктує на екран групи слів. Учні швидко прочитують їх, визначають, скільки різних слів у кожній групі, сигналізують цеглинками: зеленою, якщо 4 різних слова, синьою — якщо 5 різних слів, червоною — якщо 6 різних слів.

мив	лив	шив	мив	лив	пив	4 слова
коса	коза	коза	кора	гора	нора	5 слів
сам	сом	сум	сім	сік	рік	6 слів

2. Вправа «Відишкай слова».

У кожної пари учнів картка. Відшукують та обводять слова *листя, осінь, шишка, птахи, ялина*. Називають одні одним, із чим асоціюється кожне слово.

3. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Сьогодні ми продовжимо ознайомлюватися з творами про осінь. Прочитаємо вірш Ігоря Січовика «Осінь».

4. Виконання завдань у посібнику (с. 82).**Завдання 62. Щоденні 5. «Слухаю і розумію».**

Після слухання вірша учні відповідають на запитання:

— Про що йдеться у вірші?
— Чи схожий вірш на загадку?

Щоденні 5. «Читаю для себе».

л	о	ш	п	я
и	с	и	т	л
с	і	ш	а	и
т	н	к	х	н
я	ь	а	и	а

— Прочитайте вірш самостійно упівголоса. Підготуйте відповідь на перше запитання, подане після вірша.

Робота з ілюстрацією.

Учні розглядають ілюстрацію. Визначають, що на ній зображено дощовий день.

— Який у вас буває настрій, коли йдуть осінні дощі?

— Чи впливає на ваш настрій забарвлення листя?

Порівняння творів на одну тематику.

Учитель / учителька пропонує порівняти вірш Ігоря Січовика «Осінь» та оповідання Олександра Копиленка «Жовкне листя». Учні визначають, що спільним є а) тематика творів (*і в оповіданні, й у вірші описано золоту осінь, як вона змінює забарвлення листочків*); б) авторами обох творів є чоловіки.

Відмінним є жанри творів, обсяг. В оповіданні згадуються квіти, птахи. У вірші йдеться тільки про дерева.

Завдання 63.

Робота в парах. Учні добирають слова, які в них асоціюються з осінню, записують їх у посібниках:

о — опади, овочі, озимина

і — *іній, імла*

с — сонечко, сум, сад

Н — *небо, нива, насіння*

Записування прислів'їв чи народних прикмет про осінь.

Якщо учням важко пригадати народну мудрість, можна запропонувати скласти прислів'я зі слів, поданих на силуетних зображеннях листочків.

Зразки прислів'їв і приказок:

Пізній листопад — на тяжкий рік.

Осінь збирає, а весна з'їдає.

Літо дає коріння, а осінь — насіння.

III. **Заключна частина.**

1. Рефлексія.

— Які враження у вас від уроку?

— Що нового ви дізналися?

— Де і як ці знання можна застосувати?

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Урок 24. Підсумок за розділом «Вже осінь на порозі».

Мета. Навчальна: узагальнити знання учнів за прочитаним розділом, удосконалювати навички свідомого виразного читання. **Розвивальна:** розвивати пізнавальні інтереси, творчі здібності учнів, уміння узагальнювати, висловлювати оцінні судження. **Виховна:** виховувати любов до природи, бажання її берегти та пізнавати, дружні стосунки з однолітками.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Вправа «Привітання».

Треба дружно привітатись:	Вправо, вліво поверніться,
— Добрий день!	одне одному всміхніться.
Дружно, голосно сказати:	Ще раз дружно привітайтеся:
— Добрий день!	— Добрий день!

2. Мовленнєва розминка.

Дихальна вправа «Водолаз».

Вдих — через рот — 1–2–3.

Видих — через рот, вимовляти звуки [а–е–о–а–е–о].

Дихальна вправа «П'ємо чай із блюдця».

Скласти губи в трубочку. Уявити, що в блюдечку гарячий чай, «сьорбати».

3. Удосконалення читацьких навичок.

За таблицями учні читають склади в рядках, стовпчиках з різним настроєм.

	а	о	у	е	и	і
кв	ква	кво	кву	кве	кви	кві
кр	кра	кро	кру	кре	кри	крі
кл	кла	кло	клу	кле	кли	клі

Мовна вправа «Загублені склади».

Учитель / учителька проєктує на екран склади. Завдання: назвати слово-ознаку про осінь на заданий склад.

Наприклад:

СО — сонячна, ДО — дошова, ТЕ — тепла, РА — рання, ЗО — золота, БА — барвіста, ЩЕ — щедра, ХО — холодна, ЧА — чарівна, НЕ — незрівнянна тощо.

Гра «Так — ні».

Учитель / учителька зачитує твердження, учні сигналізують відповіді: зелена сигнальна картка — «Так»; червона сигнальна картка — «Ні».

Зараз іще літо?

Вже розпочалася осінь?

Зараз рання осінь?

Зараз пізня осінь?

Восени ранки холодніші, ніж улітку?

Дні на початку осені дуже спекотні?

Небо ясне, блакитне?

Часто дощить?

На початку осені вранці бувають тумани?

Перелітні пташки починають збиратися до вирію?

II Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.

— Ми закінчили вивчення розділу й сьогодні перевіримо набуті знання, вчитимемося використовувати ці знання на практиці та ще раз пригадаємо прекрасні твори українських поетів і письменників.

— Протягом уроку ви збиратимете листочки-нагороди за виконані завдання. А в кінці уроку визначимо переможців.

2. Об'єднання дітей у групи-команди.

На дошці прикріплені зображення грибів. Учні вибирають по одному грибочку, об'єднуються в групи («Боровики», «Сироїжки» тощо). Замість грибів можуть бути листочки дерев чи плоди.

3. Виконання завдань у групах.

Вправа «Перевіряємо себе».

Кожна група заповнює таблицю.

Яку назву має розділ?	«Вже осінь на порозі»
Скільки творів у цьому розділі?	7
Скільки віршів?	3
Скільки прозових творів?	4

Виконання завдань у посібнику (с. 83).

Щоб пригадати назви творів та прізвища авторів, можна провести вправу «Літературний бутерброд».

Для кожної групи підготовлені картки з прізвищами авторів і назвами творів. Діти складають з них «Бутерброди». Зачитують утворені пари.

— Що таке бутерброд? (*Страва. Коли на булку, батон, хліб кладуть, наприклад, сир, ковбаску...*)

— А ми сьогодні спробуємо теж приготувати бутерброди, але не з продуктів. Ми готуватимемо «літературні бутерброди».

Скласти бутерброд, у якому прізвище автора / авторки накласти на назву його / її твору.

Вправа «Хто уважний читач?».

— Знайдіть оповідання Миколи Магери «Їжачок». Визначте, скільки в ньому абзаців. (Сім.)

Вправа «Упізнай твір за реченням» (З якого твору рядки?)

Як тільки побачать її ластівки, злітаються і про щось тривожно радяться. (*Василь Сухомлинський «Як починається осінь»*)

— Ой, вони ж розіб'ються! — злякано шепоче Тетянка. (*Василь Чухліб «Чи далеко до осені?»*)

Звідкись налетів грайливий вітерець... (*Микола Магера «Їжачок»*)

Ідуть дні за днями. На зеленому човні пропливає літо. (*Василь Чухліб «Чи далеко до осені?»*)

Він стоїть на узліссі замріяний, ніби сумує, що надійшов жовтень. (*Олександр Копиленко «Жовкне листя»*)

4. Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні вибирають у класній бібліотечці книги, журнали, у яких є твори на осінню тематику, читають, готують рекламу твору.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Чи цікавим був наш урок? Що найбільше сподобалося? Що запам'яталося?

2. Вправа «Продовж речення».

— Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася... — Сьогодні на уроці я повторив / повторила ...

— Найбільше мене зацікавило...

— Найбільше мені сподобалось ...

— Я запам'ятав / запам'ятала...

— Завершую урок з ... настроєм...

3. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Україна — рідний край

Урок 25. Батьківщина, як мама, одна. Анатолій Камінчук «Це моя Україна». Робота з медіатвором. Складання висловлювання за зразком. Вивчення вірша напам'ять.

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з віршем Анатолія Камінчука «Це моя Україна»; удосконалювати вміння дітей працювати з поетичними творами, вчити бачити в рядках віршів красу і велич Батьківщини; розширити знання дітей про цінності українців; збагачувати словниковий запас. **Розвивальна:** навички читання, мовлення, мислення, пізнавальні інтереси учнів, уміння працювати в групах, самостійно. **Виховна:** почуття національної свідомості, гідності, прищеплювати почуття любові до рідного краю, Батьківщини.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Діти стають у коло.

— Зберіть у долоні позитивну енергію. Для цього протягом хвилинки тріть долоньки одна об одну. Уявно «зліпите» сонячну кульку. Киньте її своїм друзям, поділіться з ними своїм гарним настроєм, позитивними емоціями, добротою, щирістю.

2. Мовленнєва розминка. Вправа «Віконечко».

Широко розтулити ротик — спекотно; стулити ротик — холодно.

Ми віконце відчиняємо,
тепле сонечко вітаємо.

Сонце в хмарку закотилось —
і віконце зачинилось.

Леся Вознюк

3. Вправляння у швидкому прочитуванні пар складів за складовою таблицею.

	а — я	у — ю
з	за — зя	зу — зю
д	да — дя	ду — дю
ц	ца — ця	цу — цю
р	ра — ря	ру — рю

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

— Сьогодні ми розпочинаємо вивчати новий розділ. Прочитайте його назву.

— Як ви гадаєте, про кого та про що будуть у ньому твори?

2. Робота з посібником (с. 84-85).

Завдання 64. Вправа «Розсипанка».

— Утворіть і запишіть слова. (Україна, Вітчизна, Батьківщина.)

— Що об'єднує ці слова?

— Що вам відомо про Україну?

3. Завдання 65.

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

— Послухайте пісню Миколи Ведмедері на слова Анатолія Камінчука «Це моя Україна». Перевірте, чи уважно ви слухали. Дайте відповіді на запитання.

Діти за QR-кодом, уміщеним у посібнику, прослуховують пісню.

— Як називається наша Батьківщина?

— Які рослини згадуються в пісні?

— З ким порівнюється її неповторність?

4. Робота над віршем Анатолія Камінчука «Це моя Україна».

Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно напівголосно читають вірш.

— З ким автор порівнює Батьківщину?

Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Прочитайте виділене речення. Ви погоджуєтесь з цією думкою? Висловлюйте свої міркування за зразком, поданим у посібнику.

Заучування вірша напам'ять.

Завдання 67.

Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Робота в групах. Учні добирають слова й записують їх у посібниках. Орієнтовно можуть бути слова *гори, ріки, море, Київ, Дніпро, лелека, соловей, верба, калина, мальви, вишиванка, рушник, гердан, борщ, вареники* тощо.

Завдання 68.

— Наш народ склав безліч влучних приказок і прислів'їв про Україну. Прочитайте прислів'я, подані в посібнику.

— Чи відомі вам інші прислів'я та приказки про Україну? Які саме?

— Попрацюйте в групах. Складіть прислів'я за кольоровими підказками.

Учні складають прислів'я: *За морем тепліше, та вдома миліше. За рідним краєм і в небі сумно. Без верби і калини немає України, Людина без Вітчизни, як соловей без пісні.*

У наступному завданні підкреслюють слова *Батьківщина, вдома, сторона, рідна земля*.

III. Заключна частина.

1. Вправа «Сенкан».

Скласти сенкан на тему «Україна».

Учитель / учителька нагадує, що сенкан — це вірш, який складається з п'яти рядків.

1. Перший рядок — тема (слово — назва предмета).

2. Другий рядок — опис теми (два слова, які називають ознаки цього предмета).

3. Третій рядок — називає дії, пов'язані з темою (три слова, які називають дії предмета).

4. Четвертий рядок — фраза, переважно з чотирьох слів, висловлює ставлення до теми, почуття.

5. П'ятий рядок — висновок (одне слово, близьке за значенням до слова першого рядка).

Зразок:

Україна.

Рідна, незалежна.

Бореться, здобуває, живе.

Наша країна — єдина Україна!

Вітчизна.

2. Рефлексія.

— Що на уроці було найцікавішим для вас?

— Який вірш ви вивчили?

— Що розкажете вдома батькам?

3. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 26. Що найважливіше у світі? Ніна Гаврилюк «Хай буде Мир». Складання висловлювання за змістом вірша.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Ніни Гаврилюк «Хай буде Мир»; удосконалювати навички виразного читання поетичних творів; вчити визначати головну думку вірша; формувати вміння висловлювати власну думку за змістом прочитаного твору. *Розвивальна:* розвивати мовлення. *Виховна:* виховувати любов до Батьківщини, до рідної мови, громадянські почуття.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Учні стають обличчям одне до одного, торкаються пальчиками рук (починаючи з великого) і промовляють: «Бажаю», «Успіху» (торкаються вказівними пальчиками), «Великого» (торкаються середніми пальчиками), «У всьому» (торкаються підмізинними пальчиками), «І всюди» (торкаються мізинцями). «Вітаю!» (дотик усією долонею).

2. Мовленнєва розминка.

Вправа «Дудочка». Зімкнути зуби і якомога далі вперед витягнути губи.

Дудка грає ду-ду-ду,
у таночок я піду.

Ду-ду-ду та ду-ду-ду,
у таночок я піду.

Леся Вознюк

3. Вправа «Мікрофон».

— Як називається наша Батьківщина?

— Батьківщина — це те місце, де ви народилися, де живуть ваші батьки, родичі. А чи знаєте, де ви народилися? (*Відповіді дітей.*)

— Ось це місце, де ви народилися, і є вашою Батьківщиною, яка є часткою нашої країни — України. Україна — це держава, яка має свою історію, культуру, мову. Кожна людина любить той край, де народилася й живе. Вона пишається своєю рідною землею. Завжди із захопленням говорить про квітучі весняні сади, про чудовий спів солов'я, плачучу вербу, що схилилася над стрімкою річкою. Батьківщина — це казки, які розповідала тобі бабуса, це зелена травичка й блакитна річечка.

4. Робота в групах. Кластер «Батьківщина».

Кожна група має заготовку-основу для складання кластера. У вільних віконечках дописують слова *Прапор, Герб, батьки, традиції*. Залежно від підготовки учнів можна збільшити кількість віконечок.

II. Основна частина.

1. Робота з посібником (с. 86).

Завдання 69.

Після читання складів у рядках, стовпчиках добирають слова, у яких є такі склади: ла (*ластівка, покласти, школа...*), ля (*лялька, галлявина, Оля...*) тощо.

Завдання 70.

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає вірш.

— Які емоції ви відчували, коли слухали вірш?

Підготовка до самостійного читання.

Учитель / учителька проєктує на екран слова, учні швидко прочитують їх, з'ясовують, чи розуміють значення слів.

урожай
таночки

потреба
невинні

острах
озеречка

малеча

єднання

плюскотіли

Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Прочитайте вірш самостійно упівголоса. Підготуйтеся відповісти на перше запитання, подане після тексту.

Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Учні працюють у парах. Висловлюють свою думку за поданим у посібнику зразком.

2. Вивчення вірша напам'ять.

Вправа «Установи послідовність».

4. щоб плюскотіли в полях озеречка,
1. Сонечко простору хоче і неба.
6. з дітками йшли у веселі таночки.
2. Дітям Землі є у мирі потреба.
5. зрів урожай, усміхались дзвіночки
3. Хочуть маленькі невинні сердечка.

Вправа «Віднови рядки вірша».

Учитель / учителька проєктує на екран рядки вірша, в яких пропущені окремі слова. Учні читають, називаючи пропущені слова.

Що хочуть _____, того треба _____ —
Миру, _____, любові, привіту!
Спати без остраху має _____.
Мир _____ тримає на плечах.

Визначення головної думки вірша.

Учні підкреслюють речення *Мир Україна тримає на плечах*. Пояснюють, чому саме це речення є головною думкою вірша.

Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Прочитайте прислів'я. Як ви гадаєте, чи можуть квіти цвісти без сонця? (*Мабуть, можуть. Але вони будуть непривабливими ні для комах, ні для людей, невиразного кольору, без аромату...*)

— А чи можуть люди жити, коли немає миру? (*Коли немає миру, то життя людей у постійній небезпеці. Діти не мають можливості навчатися, а дорослі — працювати. Багато людей змушені йти воювати із загарбниками...*)

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Напевно, кожен із вас відчув на сьогоднішньому уроці у своєму серці гарячу любов до своєї землі, бажання бути гідним своєї Батьківщини. Любіть і шануйте свою країну, її мову, народ!

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 27. Минуле у легендах. Олександра Плахотіна «Як з'явилися Прапор, Герб і Гімн» (легенда).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з літературним жанром «легенда», з авторською легендою Олександри Плахотіної «Як з'явилися Прапор, Герб і Гімн»; закріпити вивчене про державні символи; удосконалювати вміння читати прозові твори, розмовляти відповідно до норм літературної вимови. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов та повагу до державних символів.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Правила нашого уроку».

— Попрацюйте в групах. Складіть правила нашого уроку.

Орієнтовно правила можуть бути такими:

Бути активними.

Говорити на тему.

Поважати думку інших.

Говорити по черзі.

Слухати і чути.

Чемно поводитися.

2. Мовленнєва розминка.

Вправа «Чашечка».

Усміхнутися. Широко розтулити ротик. Висунути плоский язик. Злегка припідняти язик і надати йому форму чашки

Чашку чаю ми візьмем,

обережно чай поп'єм.

Леся Вознюк

Слухайте, повторюйте, продовжуйте!

Со-со-со — сонце, сорока, сода, солома...

Са-са-са — сад, сапа, сарай, сачок...

Су-су-су — сум, сумка, сутінки, сушка...

Сі-сі-сі — сітка, сіль, сірка, сівалка...

Вправа «Пеньочки».

Швидко «пробігти» по ряду слів поглядом, старатися не «спіткнутись» об пеньок.

Воля воля доля воля

Поріг поріг пиріг поріг

Сніг сніг сніг сніг

Білка гілка гілка гілка

Рима рима рима рама

Весна весна весна весла

II. Основна частина.

1. Виконання завдання 71 (с. 87) у посібнику.

Учні читають подані в таблиці склади (по рядочках, стовпчиках, з різною інтонацією). Добирають слова, у яких є такі склади (*радість* — *рядок*, *правило* — *прямий*, *справді* — *спрямувати*; *руки* — *рюкзак*, *прудкий*, *предмет*, *справа*, *спресувати*...)

2. Поняття про легенду.

— Прочитайте слова на екрані. Поміркуйте, значення якого слова вам невідоме.

казка

вірш

оповідання

легенда

скоромовка

загадка

прислів'я

лічилка

Учитель / учителька повідомляє, що сьогодні читатимуть легенду.

— Легенда — це вид літературного твору. Це, зазвичай, усне народне оповідання про якусь пригоду, схожу на справжню. Часто в легендах розповідається про історичні події, пояснюються

причини різних явищ природи, уявлення наших предків про виникнення речей. Крім народних, є й авторські легенди.

3. Робота над легендою Олександри Плахотіної «Як з'явилися Прапор, Герб і Гімн».

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Виразне читання легенди вчителем / учительською.

— Про які державні символи йдеться в легенді?

Підготовка до самостійного читання тексту.

Учитель проєктує на екран слова, учні вчаться швидко читати, з'ясовують значення.

княгиня	іржавий	знесилені
поразка	заіржавілий	незліченні
порада	магічні	могутність
згорток	триклята	незламність

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в групах. Учні почергово читають текст по одному абзацу.

— Прочитайте легенду. Підготуйтеся відповідати на запитання, подані після тексту.

Тестове опитування.

Коли відбувались описані події?

А Минулого року Б За часів слов'янських богів В За часів козаччини

Хто дійові особи легенди?

А Княже військо і вороги

Б Запорозькі козаки

В Княгиня і мудрець

Скільки абзаців у легенді?

А 8

Б 9

В 10

Словесне малювання.

Робота в парах. Учні розказують одні одним, якою уявляють княгиню, описують її зовнішність, визначають риси характеру.

Вибіркове читання.

— Як княгиня прийняла магічні речі?

— На що перетворився згорток тканини?

— Як річка та пшениця допомогли війську княгині?

— Чим став іржавий меч?

— Що полилося із глиняної пляшки?

— Яке речення є головною думкою легенди?

Установлення послідовності подій.

4. Ворожі стріли не дістали воїнів.

1. Поразка була неминуча.

6. Так з'явилися символи.

2. Порада мудреця.

5. Іржавий меч у руках княгині.

3. Княгиня викидає згорток тканини.

III. Заключна частина.

1. Рефлексійна вправа «Веселка».

На дошці прикріплена веселка, на кожній парті смужки семи кольорів. Кожен учень / кожна учениця має право вибрати одну кольорову смужечку таку, відповідно як він / вона працювали на уроці. Діти прикріплюють смужки до веселки.

Червона смужка — я не міг / не могла, не хотів / не хотіла це робити.

Помаранчева — я хотів / хотіла це робити, але не вдалося.

Жовта — я це робив / робила з допомогою.

Зелена — я це робив / робила, хоча були помилки.

Блакитна — я це зробив / зробила, але не відразу.

Синя — я це зробив / зробила.

Фіолетова — це було дуже просто!

Урок 28. Символи нашої держави. Робота над виразним читанням віршів. Наталя Карпенко «Прапор України». Дмитро Павличко «Прапор». Катя Дудник «Боже, бережи Україну».

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з поетичними творами про символи України; удосконалювати навички читання поетичних творів. **Розвивальна:** розвивати образне мислення, пам'ять, уміння зіставляти малюнки й речення. **Виховна:** виховувати бажання вчитися, шанобливе ставлення до Державних символів України.

Перебіг уроку

II. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Вправа «П'ять добрих слів».

— Об'єднайтеся в групи. Зробіть паперовий літачок. Нехай кожен учасник / кожна учасниця групи напише на літачку добре слово (риси характеру учасників групи). Прикріпіть свій літачок на імпровізованому аеродромі.

Орієнтовно учні можуть написати слова *добрий / добра, чуйний / чуйна, кмітливий / кмітлива, доброзичливий / доброзичлива, щирий / щира* тощо.

2. Мовленнєва розминка.

Артикуляційна зарядка.

Вправа «Місимо тісто». Усміхнутися. Поплескати язиком між губами: *ляп-ляп-ляп*. Покусати зубами кінчик язика: *тяп-тяп-тяп*.

Тісто м'яли — ляп-ляп-ляп —
і місили — тяп-тяп-тяп.

Поварили — хлюп-хлюп-хлюп,
буде з тістом суп-суп-суп.

Леся Вознюк

Вправа «Слова читаю, спостерігаю».

Учитель / учителька проєктує на екран слова, пропонує прочитати їх спочатку зліва направо, а потім навпаки, справа наліво.

дід тут
біб зараз
око корок

Ада
Алла
Пилип

— Чим цікаві ці слова?

II. Основна частина.

1. Розчитування за складовими таблицями.

	а — я	у — ю	о —ьо
л	ла — ля	лу — лю	ло — льо
кл	кла — кля	клу — клю	кло — кльо
скл	скла — скля	склу — склю	скло — скльо

2. Вправа «Букви заблукали».

Уставити букви, прочитати прислів'я. (*Прапор цінує, герб оберігає — Конституції закони пам'ятає*.)

Пр..п..р цінує, Г..рб оберігає — К..нст..туції з..к..ни пам'ятає.

3. Завдання 73 (посібник, с. 88).

Учні розділяють запис на окремі слова, читають прислів'я: *Де прапор піднімають, там Україну величають*.

— Поясніть, як ви розумієте це прислів'я.

4. Робота над віршем Наталі Карпенко.

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

- Послухайте вірш Наталі Карпенко.
- Що означає слово *блакить*? (*Голубінь неба, небесна синь, голубизна.*)

Щоденні 5. «Читаю для себе».

Читання вірша учнями самостійно. Визначення логічних наголосів.

Формування навичок виразного читання.

Учителька / учитель звертає увагу учнів на те, що у вірші кілька разів трапляються тире. Пояснює, що під час читання у таких випадках треба робити велику паузу.

— Прочитайте вірш. Виберіть почуття, з якими потрібно їх читати: *гордість, смуток, гнів, повага, здивування, захоплення.*

5. Робота над віршем Дмитра Павличка.

Учні вправляються у читанні вірша.

— Попрацюйте в парах. Почергово читайте по 4 рядки вірша. Не забувайте робити короткі паузи там, де стоять коми, довгі — там, де є тире, двокрапка.

Вправа «Бджілки». Самостійне напівголосне читання вірша.

— Що символізують кольори на прапорі?

— З чим ви можете порівняти прапор України? (*Поле соняшників під блакитним небом; поєднання квітів волошки та кульбабки; морське узбережжя: синя вода і жовтий пісок...*)

Установлення послідовності рядків вірша (с. 89).

Учні читають рядки вірша, визначають послідовність: 1, 3, 2, 4.

Складання і записування вислову.

Робота в парах. Рухаючись по лініях, складають вислів *Прапор — це наша гордість*. Записують його в посібниках. Обговорюють, як розуміють цей вислів.

6. Щоденні 5. «Читаю для когось».

— Прочитайте текст на картках.

ДЕНЬ ДЕРЖАВНОГО ПРАПОРА УКРАЇНИ

23 серпня в Україні відзначають День Державного Прапора.

Прапор виник дуже давно, ще за язичницьких часів.

В українців прапор дуже шанували. Обов'язково захищали під час бою, наче живу людину. Честь нести прапор мали тільки найдостойніші воїни.

Державний прапор нашої Батьківщини має синьо-жовту барву. Ці кольори не випадкові. Тисячоліттями наші предки вважали їх священними. Синій колір — це колір води, без якої не було б життя, не дозрів би хліб, це колір ясного, чистого неба. Жовтий колір — це колір вогню, жовтогарячого сонця, без лагідних променів якого немає життя на землі; це колір пшеничної ниви, хліба, зерна. Це символ достатку українського народу.

7. Розвиток мовлення.

Робота над репродукцією картини Каті Дудник «Боже, бережи Україну».

Учні розглядають репродукцію, виконують завдання, подані поруч.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Що було найбільш цікавим?

— Як у нашій місцевості святкують День прапора?

2. Вправа «Попс-формула».

Позиція	Я вважаю, що на уроці я працював / працювала старанно,
Обґрунтування	тому що... .
Приклад	Я можу довести це на прикладі... .
Судження	Я роблю висновок, що... .

Урок 29. Символи нашої держави. Світлана Дідух-Романенко «День Прапора, або непрості смужечки». Складання порад для персонажів твору.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Світлани Дідух-Романенко «День Прапора, або непрості смужечки»; удосконалювати навички читання діалогів. *Розвивальна:* розвивати образне мислення, пам'ять, увагу. *Виховна:* виховувати бажання вчитися, шанобливе ставлення до Державних символів України.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Вправа «Наш клас».

Учитель / учителька прикріплює на дошці картки з буквами К, Л, А, С. Учні в парах чи групах добирають слова-ознаки, які їх характеризують.

К — класні, кмітливі, креативні...

Л — лагідні, ласкаві, люб'язні...

А — активні, амбіційні...

С — сумлінні, спостережливі, спортивні...

2. Мовленнєва розминка.

Артикуляційна зарядка.

Вправа «Парканчик». Усміхнутися. Показати зімкнуті зуби.

Ми парканчик змайстрували, рівні зубки показали.

Леся Вознюк

Вправа «Вислови читаю, спостерігаю».

Учитель / учителька проєктує на екран вислови, пропонує прочитати їх спочатку зліва направо, а потім навпаки, справа наліво.

Козак з казок.

Дорога на город.

Я несу гусеня.

Де помити мопед?

— Чим цікаві ці вислови?

II. Основна частина.

1. Робота з посібником (с. 90-91).

Завдання 77.

— Прочитайте склади по рядках; по стовпчиках.

— Доберіть слова, які починаються складами *хви* (*хвилі, хвилювання, хвилюватися...*), *хло* (*хлопець, хлоп'ята, хлопор...*), *хлі* (*хлібина, хлібчик, хлібороб, хлів...*).

2. Завдання 78.

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає частину оповідання.

— Як звати дівчинку?

— Як ви гадаєте, якою за віком була Марійка?

Підготовка до самостійного читання.

Учні вчаться читати слова, з'ясовують, чи значення всіх слів зрозумілі.

жителі

розглядає

оберігає

прапори

розташована

намальовані

дракон

омивають

вигадують

перлинки

означають

найулюбленіше

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в парах. Учні читають оповідання почергово по одному абзацу.

- Скільки абзаців у цьому уривку? (12.)
- У якому абзаці найбільше питальних речень? (В одинадцятому, чотири речення.)

Виконання завдань, поданих після тексту.

Учні відповідають на три запитання.

Читання в особах.

- Якою була Марійка? (Допитливою, уважною.)
- З якою інтонацією треба читати слова Марійки? (Здивовано.)
- Як мама відповідала на запитання донечки? (Терпляче, цікаво...)
- Як треба читати слова мами? (Лагідно.)

Вибіркове читання.

- Знайдіть і прочитайте речення, у яких згадуються:
кленовий лист, книга, дракон.
- Прочитайте речення, у яких описано прапор Канади; прапор Бутану.

Вправа «Уважні читачі».

- Скільки разів трапляється слово *мамо* (маму)? (Чотири.)
- Скільки разів трапляється слово *смужечки* (смужечок)? (Два.)
- Скільки разів трапляється слово *прапор* (прапори, прапорів)? (Вісім.)

3. Словникова робота.

— Попрацюйте в групах. Виконайте завдання на вибір:

- Заповнити картку «Слово дня».
- Скласти сенкан «Прапор».

Орієнтовно картка може бути такою, як показано на малюнку праворуч.

Орієнтовний сенкан:

Прапор.
Український, шовковий.
Майорить, об'єднує, перемагає.
Прапор — державний символ України.
Знамено.

Пра́пор	Слово дня
	Значення слова
	Пра́пор — полотнище певного кольору (кольорів); символ держави.
	Близькі за значенням слова
	Знамено, стяг, хоругва, полотнище.
	Продовж ланцюжок слів
	<i>Прапор (який?) державний, рідний, бойовий, сигнальний.</i>

4. Розвиток мовлення.

Робота в групах. Складання порад для Марійки.

— Ви зрозуміли, що Марійка допитлива дівчинка, уважно розглядала подаровану книгу. Її зацікавили прапори різних країн. Обговоріть, які поради щодо прапорів можна дати Марійці та іншим дітям, які цікавляться значенням прапора.

Орієнтовно поради можуть бути такими:

*Марійко, дізнайся значення кольорів, які використовують на прапорах різних країн.
Розглянь зображення прапорів. Визнач, які кольори використовують найчастіше.
Порівняй смужечки на прапорах різних країн. Які з них горизонтальні? Які вертикальні?
Які ще зображення, крім кольорових смуг, є на прапорах?*

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

- Що цікавого ви дізналися з прочитаного уривка?
- Як, на вашу думку, розвиватимуться події далі?

2. Вправа «Три скриньки».

Учні визначають, що їх порадувало на уроці, що здивувало, що засмутило.

Урок 30. Символи нашої держави. Світлана Дідух-Романенко «День Прапора, або непрості смужечки» (продовження). Дослідження прапорів країн світу.

Мета. *Навчальна:* продовжити роботу над оповіданням Світлани Дідух-Романенко «День Прапора, або непрості смужечки»; вчити визначати емоційний стан персонажів твору; удосконалювати дослідницькі навички. *Розвивальна:* розвивати образне мислення, пам'ять, увагу. *Виховна:* виховувати бажання вчитися, шанобливе ставлення до Державних символів України.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Вправа «Чудовий день».

— Який нині чудовий день! Сонечко усміхається, легенькі хмаринки плывуть по безмежному небу. Усе навколо радіє, веселиться. Усміхніться і ви нинішньому дню. У такий гарний день чи готові ваші оченята до уроку? Підморгни мені.

— Чи готові ваші вушка мене слухати? Покажіть, як ви ними слухаєте.

— Чи готові ви читати? Поплескайте.

2. Мовленнєва розминка.

Артикуляційна зарядка.

Вправа «Чистимо зубки». Усміхнутися. Розтулити ротик. Кінчиком язика «почистити» з внутрішнього боку всі зубки.

Ротом язичок гуляв,
кожен зубчик привітав.

Леся Вознюк

Вправа «Пильне око».

Учні працюють з індивідуальними картками. Треба знайти й обвести слова, визначити, якої теми вони стосуються.

в і с и м в о л о п п р а п о р а т д е р ж а в а в у ц і т г о р д і с т ь т е г г е р б п е ш с в я т о

Робота в парах. Учні обмінюються картками, навізаєм перевіряють виконання завдання. Визначають, що на картках є слова *символ, прапор, держава, гордість, герб, свято*.

Читання складів за таблицею.

За таблицями учні читають склади у рядках, стовпчиках; з різними емоціями.

	а	о	у	е	и	і
др	дра	дро	дру	дре	дри	дрі
тр	тра	тро	тру	тре	три	трі
пр	пра	про	пру	пре	при	прі

Мовна вправа «Загублені склади».

Учитель / учителька проєктує на екран склади. Завдання: назвати слово на заданий склад. Наприклад:

ДРО — дрова, дрозди, дротик, дробити...

ДРУ — друзі, дружити, друкувати, друкарня...

ТРА — травень, трактор, травичка, трамвай...

ПРА — правда, прапор, праворуч, практика...

ПРИ — природа, приклад, причина, прикраса...

II. Основна частина.

1. Робота з посібником (с. 91-92).

Завдання 79.

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає частину оповідання.

— Куди мама повезла Марійку?

— Що здивувало дівчинку?

Підготовка до самостійного читання.

Учні вчаться читати слова, з'ясовують, чи значення всіх слів зрозумілі.

останній	рапсове	хвилювалося
наступного	точнісінько	намальовані
безкрає	соняшникове	означають
стиглої	простяглося	святкуватиме

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в парах. Учні читають оповідання почергово по одному абзацу.

— Які речення ви підписали б під ілюстраціями?

Вправа «Хвости».

Знайти і прочитати речення, які починаються так:

Під синім-синім небом...

Погода була...

З цього боку дороги...

До річі, незабаром...

Тож наш прапор...

Ось і вийшло, ніби дві смужки...

Завдання 80.

Визначають, що прочитаний текст — це оповідання.

Головні персонажі — дівчинка Марійка та її мама.

— Які емоції відчувала Марійка, коли побувала за містом?

— Які картини постали у вашій уяві, коли читали про значення кольорів прапора?

— Коли ви відчували здивування? А коли відчували радість?

Учні позначають у посібниках свої емоції після читання твору.

3. Вправа «Читацьке колесо».

Робота в групах. Кожна група має імпровізоване колесо, на якому запропоновано завдання і запитання:

Розказати три епізоди з оповідання.

Скласти власне продовження твору.

Описати одного персонажа твору.

Про що ти хочеш запитати персонажів твору?

Що ти змінив би / змінила б у творі?

Чого навчав цей твір?

4. Дослідження прапорів країн світу.

Робота в групах. Групи обирають для дослідження або прапори із зображенням тварин, або прапори із зображенням рослин.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Напевно, кожен із вас відчув на сьогоднішньому уроці у своєму серці гордість за наш прапор. Любіть і шануйте свою країну, її мову, народ!

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 31. Урок позакласного читання. Тема «Батьківщина — рідний край».

Урок 32. Символи нашої держави. Зірка Мензатюк «Український прапор». Установлення послідовності подій у тексті. Переказування тексту за опорними висловами. Робота з медіатором «Символи України».

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з оповіданням Зірки Мензатюк «Український прапор»; вчити сприймати, розуміти, науково-пізнавальний текст через відтворення відповідних навчальних і читацьких умінь; удосконалювати навички читання; вчити виділяти в тексті опис, пояснення, нові поняття; закріплювати вміння учнів розпізнавати стилістичні ознаки творів, доводити свою думку. **Розвивальна:** розвивати образне мислення, пам'ять, вміння висловлювати оцінні судження щодо прочитаного. **Виховна:** виховувати любов до України, шанобливе ставлення до Державних символів України.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

— Кожен з вас — неповторний. І кожен може сказати про себе: «Я — учень / учениця».

Я вмію...

Я думаю...

Я знаю...

Я хочу знати...

Я — зірка...

Я — творча особистість...

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Поїзд». Чергування положення губ: трубочкою — в усмішці.

Чуєте поїзда стук?

Туки-тук! Туки-тук!

3. Вправа «Пильне око».

Учні працюють з індивідуальними картками. Треба знайти й обвести слова, визначити, якої теми вони стосуються.

ліолівцікопфарбитуфломастерикракрейдалекольоривебарвидуальбом

Робота в парах. Учні обмінюються картками, навзаєм перевіряють виконання завдання. Визначають, що на картках є слова *олівці, фарби, фломастери, крейда, кольори, барви, альбом*.

— Яка тема об'єднує відшукані слова? (*Малювання*.)

— Чим ще можна малювати? (*Вугіллям, цеглинкою...*)

— На чому можна малювати? (*Крейдою — на дошці, асфальті... Вуглинкою — на картоні...*)

— Чи можна малювати на стінах? (*Ні, не можна. Хоча зараз на зовнішніх стінах багатьох будинків створюють мурали.*)

4. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Мурал — це найчастіше картина або величезне «графіті», нанесене на поверхню стіни. Мурали — це сучасне вуличне мистецтво, спрямоване надати краси будівлям.

Учитель / учителька може продемонструвати зображення муралів свого населеного пункту (якщо є) чи зображення стінописів з інших міст. Варто наголосити учням, що не варто самим розмальовувати стіни.

II. Основна частина.

1. Виконання завдань у посібнику (с. 93-94).

Завдання 81.

Учні самостійно обводять буквосполучення за поданим зразком.

Завдання 82. Вправа «Асоціації».

Учні добирають слова на кожен букву слова «прапор».

П — повага (патріотизм)

П — пошана (подяка)

Р — розуміння (розум)

О — оптимізм

А — активність

Р — радість

— Нехай прапором у вашій душі майорять ці слова.

2. Робота над заголовком тексту.

Вправа «Передбачення».

— Прочитайте, хто автор твору, який ми сьогодні читатимемо. Прочитайте заголовок. Про що, на вашу думку, йтиметься в оповіданні з таким заголовком?

— Хто може бути дійовою особою оповідання? Де можуть відбуватися події?

3. Опрацювання оповідання Зірки Мензатюк «Український прапор».

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

— Від чийого імені ведеться розповідь?

— Цей твір науковий чи художній?

Підготовка до самостійного читання.

Учні вчаться швидко читати слова, речення:

насінинка	малювала	повеселішало
проміннячко	намалювала	розвеселімо
блакитний	злинули	пробудилася
паросток	напоїв	відклала

Хай небо буде погідне, ясне! Розвеселімо його! Як мені хороше!

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в групах. Почергове читання тексту.

— Виразно прочитайте речення, у кінці яких стоїть знак оклику.

— Прочитайте речення, у яких йшлося про барви.

Перевірка усвідомлення змісту оповідання.

— Як звали дівчинку? Що вона малювала? Які кольори використовувала Марійка?

— Коли, на думку Марійки, настає весна? Чим милувалась дівчинка? На що схожі барви прапора?

— Як ставиться дівчинка до державної символіки?

Завдання 84.

Учні самостійно установлюють послідовність речень. Обмінюються посібниками, взаємно перевіряють виконання завдання.

5. Насінинка пробудилася.	2. Блакитний олівець.
6. Тисяча зелених паростків.	4. Жовта і блакитна барви.
1. Сиділа і малювала.	3. Небо повеселішало.
7. Як наш прапор.	

Переказування прочитаного за цими висловами.

Учні працюють у групах. Почергове переказують зміст оповідання.

Завдання 85. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні самостійно вставляють пропущені букви, читають слова *прапор, тризуб, герб, символ, калина, рушник, верба, віночок, вишиванка*. Колективно з'ясовують, що всі слова на тему «Символи України».

— Послухайте речення: *Рівняння на прапор! Над наметом височіло знамено. Наш стяг — пшениця у степах під голубим склепінням неба. На головній вежі маяв на вітрі штандарт короля.*

— Повторіть слова: *прапор, знамено, стяг, штандарт*. Запам'ятайте, що ці слова близькі за значенням.

Завдання 86.

Перегляд мультфільму «Символи України» за QR-кодом, поданим у посібнику.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася про ...

— Ці знання мені будуть потрібні для ...

— На уроці я працював / працювала ...

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

ЧАСТИНА 2

Урок 33. Символи нашої держави. Герб та Гімн України. Добір матеріалу до лепбука «Символи України».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з новою частиною посібника; поглибити знання про значення державних символів. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух та уміння доводити свою думку. *Виховна:* виховувати повагу до державної символіки.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Комплімент друзям». Учні стають у коло, висловлюють компліменти: *Ти сьогодні чарівна. Тобі личить це вбрання. У тебе гарне почуття гумору* тощо.

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Хом'як». Почергове надування щічок.

3. Вправа для очей.

Швидко покліпати очима, заплющити очі та порахувати до 5. Повторити 4-5 разів.

4. Цікаве читання.

Це завдання можна виконувати індивідуально на картках або колективно, сприймаючи зображення на екрані. Учні читають склади і показують однією рукою відповідний жест: *пра* — великий палець піднятий угору, інші стиснуті в кулак; *три* — всі пальці стиснуті в кулак.

— пра

— три

пра	три	пра	пра	три	три	три
три	пра	пра	пра	пра	три	три
три	пра	три	три	пра	пра	пра

II. Основна частина.

1. Ознайомлення з новою частиною посібника.

Учні знаходять розділ для читання (с. 49), читають записи на кольорових плашках. Колективно з'ясовують, чи зрозуміло, які завдання будуть у цій частині посібника.

На с. 50 розглядають умовні позначення, визначають, що вони такі ж, як і в першій частині.

— Прочитайте рядки з вірша Лесі Українки. Про що в них ідеться?

— Прочитайте рядки з вірша Миколи Вінграновського. Про яку пору року написав поет?

— Що спільного у рядках з віршів Лесі Українки й Миколи Вінграновського?

— Розгляньте малюнок. Яку пору року зображено? Які зимові розваги люблять діти?

— Рядки якого вірша ви підписали б під малюнком? Чому?

2. Підготовка до вивчення нового матеріалу.

Вправа «Мікрофон».

— Пригадайте, твори якого розділу ми читали в попередній частині посібника.

— Що ви дізналися про Державний Прапор України?

— Про які символи ви хотіли б дізнатися більше?

Завдання 1 (с. 51).

Учні відшуковують у записі слова, обводять їх: *герб, прапор, гімн, символи*.

3. Віконечко для допитливих.

ЯК І ЧОМУ ТРИЗУБ СТАВ ГЕРБОМ УКРАЇНИ

Під час обговорень, який із наших історичних символів гідний стати головним знаком української державності, «претендентами» передусім були три: галицький золотий лев, що спинається на скелю; київський архистратиг Михаїл, який на зламі XIX-XX століть сприймався як герб Наддніпрянської України; козак із мушкетом із часів Гетьманщини, який уже у XVIII столітті пояснювали як «національний герб».

Тризуб став державним гербом Української Народної Республіки 100 років тому.

Сама назва «тризуб» з'явилася та прижилася вже після того, як його було затверджено державним гербом УНР.

Офіційне зображення державного герба УНР з'явилося 22 березня 1918 року — рівно через два місяці після проголошення її незалежності IV Універсалом Центральної Ради.

Творці сучасного державного герба України графічне зображення Тризуба побудували на основі розробленого Василем Кричевським 1918 року.

4. Завдання 2.

Складання тематичної «павутинки».

Учні можуть дібрати такі слова (орієнтовно): *символ, герб, емблема, знак, держава, монета, печатка* тощо.

Слово дня.

- Отож, що означає слово *тризуб*? (*Це офіційний символ України, герб.*)
- Яку форму має герб?
- Що символізує герб?
- Де можна побачити зображення тризуба? (*На монетах та грошових купюрах, печатках державних установ...*)
- Яке слово близьке за значенням до слова *тризуб*? (*Герб.*)
- Складіть і запишіть речення зі словом *тризуб*.

5. Державний Гімн України.

- Прочитайте теоретичний матеріал на с. 51.
- Як по-іншому називають Державний Гімн України? (*Славень.*)
- Хто автори слів та музики?
- Пригадайте текст Державного Гімну України (подано на форзаці посібника).
- Як треба поводитися, коли звучить Державний Гімн України?

Треба стати струнко.

Покласти праву руку на серце.

Виконувати Гімн.

Учитель / учителька пропонує послухати й виконати «Державний Гімн України», пригадати, коли й де учням доводилося його чути та виконувати.

III. Заклучна частина.

1. Рефлексія.

- Які знання ви здобули сьогодні на уроці?
- Для чого вам потрібні ці знання?

Урок 34. Народні символи. Робота з медіатором «Які квіти є в українському віночку». Тетяна Строкач «Український віночок». Створення лепбука «Символи України».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Тетяни Строкач «Український віночок»; поглиблювати та закріплювати знання дітей про дівочий віночок як оберіг, особливості його виготовлення, значення квітів та стрічок у ньому; формувати навички читання поетичних творів, вчити зіставляти та порівнювати їх з відеосюжетом. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, мовлення, уміння слухати. *Виховна:* виховувати в дітей любов до традицій свого народу, зокрема до національного вбрання, почуття національної гордості.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

— Продзвенів дзвінок, починаємо урок. Я усміхнуся вам, а ви усміхніться одні одним. Як добре, що ми всі разом! Ми спокійні, добрі, привітні, ласкаві. Ми всі здорові.

— Глибоко вдихніть — і видихніть вчорашні образи. Вдихніть тепло сонячних променів, свіжість осіннього ранку. Я бажаю вам гарного настрою, уважного ставлення одне до одного. Скажіть одні одним гарні слова.

2. Кінезіологічна вправа.

Витягнути праву руку (ніби дзьоб лелеки). Почати малювати нею вісімку. Очіма треба пильно стежити за кожним рухом пальців.

Виконати таку ж вправу лівою рукою.

3. Мовленнєва розминка.

Гра «Конструктор».

Із букв слова *сторінка* скласти інші слова (*сто, сіно, ранок, рік, нора, кір, рот, кіно, стінка, ріка, кріт, нірка...*).

Гра «Твердий — м'який».

— Змініть твердий звук на м'який, щоб утворилося нове слово:

лук (люк)	лапа (ляпа)	мий (мій)
лис (ліс)	кит (кіт)	син (синь)

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Мовно-логічні вправи (посібник, завдання 3, с.51).

— Відновіть слова. Доберіть до них загальну назву. (*Мак, волошка, ромашка, чорнобривці — квіти.*)

— Де використовують такі квіти?

— Справді, ці квіти можна побачити в полі, на клумбах, у вінках.

Завдання 4 (с. 52).

«Набравши» вказаний номер, учні складають прислів'я *Віночок вити — життя любити*, записують його в посібниках на відведених рядках.

— Як ви розумієте це прислів'я?

— Сьогодні ми ознайомимося з українським віночком. Проведемо дослідження, прочитаємо вірш.

2. Розвиток критичного мислення (завдання 5).

— Попрацюйте в групах. Заповніть таблиці.

Учні визначають, що їм вже відомо про віночок (*це головний убір дівчат, частина українського народного строю...*), що хочуть дізнатися (*які квіти та стрічки влітають у віночок, що символізують вплетені квіти...*), де можна знайти інформацію (*довідники, інтернет-ресурси...*).

Складання асоціативного куща «Віночок».

Учні працюють у групах, добирають слова, записують їх на схематичному зображенні куща.

Орієнтовно можуть бути слова: *квіти, символ, свято, стрічки, краса, дівчина...*

3. Дослідження (завдання 6).

— Проведіть дослідження «Які квіти є в українському віночку?». У цьому вам допоможе відео. Учні переглядають відео за QR-кодом, поданим у посібнику.

— Чи все з побаченого ви знали раніше?

— Що нового дізналися?

— А чи добре ви все запам'ятали, дізнаєтеся, коли виконаєте тестові завдання.

Відповіді: 1-а; 2-б; 3-а; 4-б; 5-б.

4. Робота над віршем Тетяни Строкач «Український віночок».

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Виразне читання вчителем / учителькою вірша Тетяни Строкач «Український віночок».

— Що символізують квіти у віночку?

Підготовка до самостійного читання.

Читання, з'ясування значення невідомих слів.

вплітаю	вправно	заквітчана
м'ятонька	вірність	материнка
оберегом	ніжність	материнська
магічна	людяність	найкраща

Самостійне читання вірша учнями.

— Розкажіть, що вам відомо про квіти, які вплітають у віночок.

Самостійне виконання завдання на визначення квітів, які вплітають до віночка.

Правильна відповідь: *любисток, барвінок, лілія, ружа, чорнобривці, калина, м'ята, яблуня, волошка.*

Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Чому, на вашу думку, у віночок уплітають різнобарвні квіти?

— З яким настроєм треба читати вірш?

Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— А чи знаєте ви прислів'я про віночок? (*Гарний віночок — краса дівчини. Віночок на голові для здоров'я. У віночку калина — гарна дівчина. Який віночок — такий голосочок.*)

III. Заключна частина.

1. Підготовка до створення лепбука.

Колективна робота. На завершення вивчення розділу учням потрібно створити лепбук «Символи України».

— Що можна використати для лепбука з того, що ви дізналися на уроці? (*Відомості про віночок: список назв квітів, прислів'я...*)

2. Рефлексія. Вправа «Віночок побажань».

Діти пишуть свої імена та прізвища на картках із зображенням квітів, побажання однокласникам, зачитують і кріплять до віночка.

3. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 35. Підсумковий урок за розділом «Україна — рідний край».

Мета. Навчальна: систематизувати й узагальнити знання учнів за розділом «Україна — рідний край», удосконалювати навички свідомого виразного читання, вчити порівнювати прочитані твори. **Розвивальна:** розвивати мовлення, критичне мислення, вміння самостійно будувати висловлювання на задану тему. **Виховна:** виховувати бажання вчитися, повагу до Батьківщини, її традицій та символів.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Формула щастя».

— Складіть формулу щастя зі словами *мрія, працювати, потрібно*. (Щоб здійснилася мрія, потрібно працювати.)

2. Мовленнєва розминка.

Дихальна гімнастика.

Вправа «Здування пір'їнок». Учитель / учителька проєктує на екран зображення пір'їнок, які рухаються зигзагоподібно. Учні стежать очима за рухом пір'їнок, «здувають» їх.

3. Цікаве читання.

Учні читають склади і показують одною рукою відповідний жест: *пра* — великий палець піднятий угору, інші стиснуті в кулак; *три* — всі пальці стиснуті в кулак.

 — <i>кра</i>		 — <i>дру</i>				
кра	дру	кра	кра	дру	дру	дру
дру	кра	кра	кра	кра	дру	дру
дру	кра	дру	дру	кра	кра	кра

— Доберіть слова, в яких є такі склади. (*Краса, крани, краби, країна, крамниця, мокра, окраса, краса...* *Друзі, друкарня, подруга...*)

Вправа «Закінчи речення».

На нашій планеті є одна країна, рідна, неповторна наша ... (*Україна*).

У ній живуть люди щирі, працьовиті, а ще вони дуже ... (*талановиті*).

Землю обробляють і пісні ... (*співають*).

Про ліси і гори, і про синє ... (*море*).

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

— Сьогодні ми завершуємо вивчення розділу. Узагальнимо ваші знання, колективно створимо лепбук «Символи України».

2. Виконання завдань, поданих у посібнику (с. 54).

Заповнення таблиці.

Діти пригадують назву розділу, заповнюють таблицю за зразком. Визначають, що прочитали вірші Анатолія Камінчука «Це моя Україна», Ніни Гаврилюк «Хай буде Мир!», Наталі Карпенко «Прапор України», Дмитра Павличка «Наш Прапор», Тетяни Строкач «Український віночок»; оповідання Світлани Дідух-Романенко «День Прапора, або непрості смужечки», Зірки Мензатюк «Український прапор».

— Які ще, крім виписаних у таблицю, твори читали? (*Легенду, прислів'я*.)

— Про що йшлося у віршах? (*Про прапор, герб, український віночок*.)

— Пригадайте вірш, який вивчали напам'ять. Хто написав його? Попрацюйте в парах. Прорекламуйте вірш одні одним.

— Якими словами автори передавали свою любов, повагу, шанобливе ставлення до Батьківщини?

Вправа «Моя мала Батьківщина».

— Розкажіть про свою малу Батьківщину. Де вона розміщена? Заповни свій «Паспорт» за зразком.

Відтак учні згадують видатні місця свого міста / села / району / області, видатних людей свого краю.

Розвиток мовлення.

Метод «Прес».

Учні читають рядки з вірша Василя Симоненка, подані в підручнику, висловлюють свої міркування за запропонованим зразком.

Вікторина «Україна — рідний край, про це завжди пам'ятай».

— Попрацюйте разом. Позмагайтеся, хто швидше відповість на запитання, подані в посібнику.

Учні кожної групи можуть записати на аркушах паперу короткі відповіді на запитання, потім з'ясувати, чи правильно відповіли.

Відповіді: *калина, синьо-жовтий, Державний Гімн України.*

Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні пригадують, як закінчуються прислів'я, подані в підручнику.

— Які ще прислів'я про Україну, символи ви запам'ятали?

Рідний край — земний рай.

Кожному мила своя сторона.

Що країна, то родина.

Людина без Батьківщини, як соловей без пісні.

Добре тому, хто у своєму домі.

Віночок вити — життя любити.

Любиш Україну — посади калину.

— Здавна українці шанували природу. І свято вірили, що природа має певну «магічну» силу. Кожній рослині надавали особливого значення. Поміркуйте, коли так кажуть:

Одинока, як тополя.

Очі чорні, як терен.

Сердита, як кропива.

Очі сині, як волошки в житі.

3. Створення лепбука.

Колективна робота. За заготовками діти створюють лепбук «Символи України» (можна скористатися лепбуком видавництва «Підручники і посібники», авт. Леся Вознюк).

Учні розміщують у кишеньки картки з малюнками, прислів'ями, загадками про державні й народні символи.

III. Заключна частина.

1. Вправа «Подорожуємо Україною».

— Користуючись картою України, проведіть маршрути:

червоним кольором — по містах, назви яких мають два склади;

синім кольором — по містах, назви яких мають три склади;

зеленим кольором — від нашого обласного центру до столиці (проводьте лінії від міста до міста);

коричневим кольором — від нашого обласного центру до Одеси (проводьте лінії від міста до міста).

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

До свого роду — хоч через воду

Урок 36. Моя найкраща ненька. Володимир Верховень «Матуся». Робота з медіатвором. Наталія Май «Мамочко моя».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Володимира Верховеня «Матуся»; закріплювати вміння учнів читати віршовані тексти, відповідати на запитання за змістом прочитаного; продовжувати формувати навички будувати висловлювання за змістом прочитаного. *Розвивальна:* розвивати пізнавальні інтереси, пам'ять, увагу. *Виховна:* виховувати любов і повагу до матері.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Вправа «Привітання».

Треба дружно привітатись: Добрий день!
Дружно, голосно сказати: Добрий день!
Вправо, вліво поверніться,
Один одному всміхніться.
Ще раз дружно привітайтеся: Добрий день!

2. Вправа «Менеджер з реклами».

— Яким ви хотіли б бачити урок? Якими ви будете на уроці?

— А я чекаю від вас співпраці, уважності, дисциплінованості, спостережливості, правильних відповідей, високих досягнень, гарних результатів роботи...

3. Дихальна гімнастика.

Вправа «Задування свічки».

На рахунок 1–2–3 учні роблять глибокий вдих, на 4 — видих («задувають» уявну свічку). Виконати 5–6 разів.

Вправа «Повітряна кулька».

На рахунок 1–2–3 учні роблять глибокий вдих, на 4 — видих («здувається» повітряна кулька). Виконати 5–6 разів.

4. Цікаве читання.

Учні читають склади і показують однією рукою відповідний жест:

— ска

— кли

ска	кли	кли	кли	кли	кли	кли
ска	кли	ска	ска	ска	кли	ска
кли	ска	кли	ска	кли	ска	ска

— Доберіть слова, у яких є такі склади. (Сказати, скакалка, луска... Кликати, клинок, по́клик...)

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

— Прочитайте назву нового розділу (посібник, с. 55).

— Про що, на вашу думку, ітиметься у творах розділу?

2. Щоденні 5. «Читання для себе».

Завдання 8.

— Прочитайте слова спочатку пошепки, потім — упівголоса.

— Чим схожі слова першого рядка?

— Чим схожі слова другого рядка?

— Чи схожі слова за значенням?

— Складіть речення з кожним словом

3. Вправа «Асоціативний куш».

Учні працюють у групах. Кожна група складає свій куш, відтак представники груп презентують роботу.

Орієнтовно учні можуть дібрати слова *родина, спокій, домівка, ніжність, допомога, рідна* тощо.

4. Слухання пісні.

Завдання 9.

— Послухайте пісню Наталії Май «Мамочко моя» за QR-кодом, поданим у посібнику.

— Кого ви уявляли, слухаючи пісню?

Завдання 10.

Записування в посібниках лагідних слів, якими можна назвати маму.

Орієнтовно учні можуть записати слова *мамуся, мамусенька, матуся, матусенька, мамця, мамунця, матінка, неня, ненька, ненечка...*

5. Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає вірш Володимира Верховеня «Матуся», діти уважно слухають.

— Який у вас настрій після слухання вірша?

— Як автор ставиться до мами?

— З якою інтонацією (у якому темпі, яким тоном, з якою силою голосу) потрібно читати вірш?

6. Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в парах. Учні читають вірш почергово по 2 рядки.

— Поставте одні одним запитання за змістом вірша.

7. Робота над малюнком до вірша.

— Розгляньте малюнок до вірша. Чи відповідає малюнок змісту вірша? Що ви домалювали б?

— «Увійдіть» у малюнок. Де ви бачите себе?

— Який інший малюнок можна намалювати до цього вірша?

8. Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Метод «Прес».

— Хто для кожної дитини наймиліший та найрідніший? Чому ви так вважаєте? Висловлюйте свої міркування за зразком:

Наймилішою / наймилішим для кожної дитини є.... Я так вважаю, тому що... . Наприклад, Отже, ... (висновок).

III. Заключна частина.

1. Вправа «Продовж речення» (розвиток понятійного мислення).

Учитель / учителька кидає м'яч і говорить початок речення. Учень / учениця, який / яка зловив / зловила м'яч, має закінчити речення й повернути м'яч вчителю.

Речення:

На уроці ми слухали пісню ...

А потім читали вірш ...

Автором вірша є ...

Найріднішою людиною для мене є ...

Після читання вірша я зрозумів / зрозуміла, що ...

Я обов'язково продекламую цей вірш (кому?)...

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 37. На сонці тепло, а коло матері добре. Юлія Каспарова «Щоб мама не губилася». Переказ від імені дійової особи.

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з казкою Юлії Каспарової «Щоб мама не губилася»; вчити розуміти текст, розвивати вміння виділяти головне, аналізувати, висловлювати свої міркування; поповнювати словниковий запас. **Розвивальна:** розвивати критичне мислення, вміння будувати зв'язне висловлювання. **Виховна:** виховувати вміння слухати дорослих, прищеплювати любов до мами.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Вправа «Передай усмішку».

Учні беруться за руки і «передають усмішку по колу». Кожна дитина повертається до свого сусіда / сусідки праворуч і образно «передає усмішку» з долоньок у долоньки.

2. Мовно-фонетичні вправи.

Дихальна гімнастика.

Піддування смужок паперу (легенько, сильніше, сильно).

Чистомовки.

Жа-жа-жа, жа-жа-жа — ми знайшли вужа.

Жі-жі-жі, жі-жі-жі — ну й слизькі вужі!

Жи-жи-жи, жи-жи-жи — з нами в ліс біжи.

Жа-жа-жа, жа-жа-жа — віднеси в кущі вужа.

Галина Сапун

3. Цікаве читання.

Учні читають склади відповідно до вказаних емоцій.

	о —ьо	у —ю	е —є
 н	но — ньо	ну — ню	не — неє
 л	ло — льо	лу — лю	ле — леє
 с	со — сьо	су — сю	се — сеє
 т	то — тьо	ту — тю	те — теє

— Доберіть слова, у яких є такі буквосполучення. (Нові — синього, нутрія — нюхати, зелене — синє. Лоза — льоник, луги — людина, лелека — ллє. Сом — сьогодні, сумка — сюрчить, селище. Торт — тьохкає, турист — тюлень, терен — третє.)

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

Завдання 12 (с. 56).

— Утворіть слова зі складів кожного рядка. (Матусенька, наймиліша, найрідніша.)

- Прочитайте слова з різною інтонацією: звичайним тоном, здивовано, сумно, радісно.
- Прочитайте заголовок твору, з яким ми ознайомимося на уроці.
- Про кого, на вашу думку, йтиметься у творі?

2. Робота над казкою «Щоб мама не губилася».

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає текст, діти слухають.

— Назвіть дійових осіб казки.

Підготовка до самостійного читання.

Швидко прочитування слів:

щоразу	губиться	прогулянка
слоненя	самотньо	здивиться
тукан	невесело	схвильована

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах. Читають почергово текст (по 2-3 речення).

Завдання 14.

Колективно визначають, що прочитаний твір — казка. Обводять слова, якими описали б казку, обгрунтовують свою думку за зразком:

Казка «Щоб мама не губилася» цікава, адже з неї я дізнався / дізналася, що...

Записують головних персонажів казки: *слоненя Хвостик, мама слоненяти.*

Відтак відповідають на запитання і виконують завдання, подані в посібнику.

Вправа «Хвостик».

Учитель / учителька читає початок речення, учні швидко його відшуковують і читають повністю:

А мама за цей час ...

Це кому завгодно ...

Тепер щоразу на прогулянці ...

А все тому, що слоненя ...

Тоді їй буде...

То захоче спитати...

Завдання 15.

Учні записують у посібниках нові слова чи вислови, записують одним реченням, про що ця казка, виконують завдання на вибір (уявляють себе Хвостиком або його мамою, розказують, що відчували).

Доповнення ланцюжків слів (усно).

Ромашка Блума.

Орієнтовні запитання і завдання:

Просте: *Які основні риси характеру Хвостика?*

Уточнювальне: *Я можу помилитися, але, здається Хвостик загубив маму?*

Пояснювальне: *Чому Хвостик запам'ятав цей випадок на все життя.*

Творче: *Запропонуйте свій заголовок до казки*

Оцінювальне: *Як мамі перевиховати Хвостика?*

Практичне: *Поділіться своїми враженнями від прочитаної казки.*

Робота за ілюстрацією.

— Назвіть персонажів твору, яких зобразив художник.

— Який саме епізод зображено на малюнку? Знайдіть відповідну частину тексту та зачитайте.

III. Заклучна частина.

1. Рефлексія. Вправа «Мережа вражень».

Для вправи потрібен клубок з нитками. Клубок передають від одного учасника до іншого, розмовляючи нитку. Діти діляться своїми враженнями від уроку.

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 38. Урок позакласного читання. Тема «Нашо клад, коли в сім'ї лад».

Урок 39. Чи все можна обирати? Доповнення чистомовок. Анна Багряна «Настуся і Натуся».
Порівняння рис характеру персонажів. Складання дружніх порад.

Мета. *Навчальна:* сприяти формуванню навичок плавного виразного, осмисленого читання; ознайомити з оповіданням Анни Багряної «Настуся і Натуся»; вчити визначати риси характеру персонажів, оцінювати вчинки дійових осіб. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух; мовленнєві й пізнавальні уміння, мислення, мовлення, увагу, пам'ять; збагачувати активний словниковий запас. *Виховна:* виховувати бажання наслідувати кращі зразки поведінки.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

У кожного учня / кожної учениці смайлик без личка.

— Доброго ранку! Який у вас настрій? Перенесіть його на смайлик. Прикріпіть його на галявинку Настрою. Чи на личках усіх смайликів зображено гарний настрій? Що потрібно зробити, щоб настрій покращився? Усміхніться одне одному.

Хто буде працьовитим на уроці — підніміть праву руку.

Хто буде гарно міркувати на уроці — підніміть ліву руку.

Хто буде спостережливим на уроці — погладьте себе по голівці.

Хто буде уважним на уроці — усміхніться.

2. Мовленнєва розминка.

Вправа «Дражнимо мавпочку».

Підняти нижню губу так, щоб було видно зуби. При цьому верхня губа стає ніби квадратною.

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

Гра «Дешифрувальник».

Учні працюють у парах. Кожна пара має картку з зашифрованим словом і код. За кодом розшифровують слово *чистомовка*.

	а	б	в
1	ч	с	о
2	и	т	м
3	а	в	к

Код: 1а, 2а, 1б, 2б, 1в, 2в, 1в, 3б, 3в, 3а.

— Що означає слово *чистомовка*?

— Чи хотіли б ви самі скласти чистомовку за поданим початком?

Завдання 16.

Учні доповнюють чистомовку, подану в посібнику.

Лі-лі-лі — книга на ... (*столі*).

Аю-аю-аю — я її ... (*читаю*).

На-на-на — про дітей ... (*вона*).

Ім-ім-ім — читати раджу ... (*всім*).

2. Робота над оповіданням Анни Багряної «Настуся і Натуся» (с. 58-59).

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає текст, діти уважно слухають / слідкують.

— Хто дійові особи оповідання?

— Якого віку дівчатка?

Підготовка до самостійного читання.

Швидке прочитування слів, спроектованих на екран:

особливий	нечесно	запропонувала
одягнула	невдоволено	спеціально
усміхнулася	назустріч	улюбленого

Інтонційне читання реплік персонажів.

Невдоволено:

Так нечесно! У тебе краща ручка. Я з тобою не буду дружити!

Так нечесно! У тебе яблуко більше і червоніше. Я з тобою не дружу!

Приязно:

Якщо хочеш, можемо помінятися. Візьми мою.

Якщо хочеш, можемо помінятися. Візьми моє.

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах або в парах. Читають текст по черговому по одному абзацу.

Записують, як звати персонажів оповідання, розказують, якими уявляють їх.

Вправа «Фотограф».

Учитель / учителька пропонує відшукати в тексті й прочитати речення, у яких згадуються ручка, спідничка, яблуко, школа.

Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно мовчки перечитують текст.

— Які риси характеру притаманні дівчаткам? (*Натуся відкрита, товариська, тактовна, привітна, доброзичлива, поступлива. Настуся буркотлива, уперта, невдоволена, похмура.*)

Читання в особах.

Учні працюють у парах. Читають текст в особах (тільки репліки дійових осіб, без слів автора).

— Поставте одні одним запитання за змістом оповідання.

Розвиток критичного мислення. Прийом «Кубик Блума».

Учні працюють у групах. Підкидають кубик, на гранях якого є запитання. Орієнтовно вони можуть бути такими:

У якому класі навчалися дівчатка?

Чи справді в Настусі була погана ручка?

Як вчинили б ви на місці Натусі?

Чому Настуся постійно була невдоволеною?

Що було б, якби Натуся була такою ж, як Настуся?

Як ви ставитеся до вчинків Настусі?

Завдання 18.

Учні складають дружні поради для Настусі, записують їх у посібниках.

Зразки порад:

Настусю, частіше посміхайся.

Будь доброзичливою.

Не заздри іншим дівчаткам та хлопчикам.

Потоваришуй з дівчатками та хлопчиками у класі.

Будь щедрою.

Визначення головної думки оповідання.

— Як ви гадаєте, чи зрозуміла Настуся, що заздрість — погана риса характеру?

— Чи завжди треба обмінюватися приладдям, смаколиками з іншими дітьми?

— Які висновки для себе ви зробили після читання оповідання?

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Найбільше мені сподобалося виконувати ...

— Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася ...

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 40. Батькова хата усім багата. Леся Вознюк «Диво-татусь». Виразне читання вірша.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Лесі Вознюк «Диво-татусь», закріплювати вміння учнів читати поетичні твори, відповідати на запитання за змістом прочитаного. *Розвивальна:* розвивати пізнавальні інтереси. *Виховна:* виховувати любов та повагу до тата.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу. Привітання.****2. Вправа-криголам «Імена та якості».**

Діти стають у коло. Перший учасник / перша учасниця називає своє ім'я та прикметник (якість свого характеру) на ту ж букву. Наприклад, Алла — *активна*, Володимир — *веселий*, Поліна — *прекрасна*. Кожен наступний учасник спочатку повторює імена і прикметники попередніх учасників, а потім називає своє ім'я та відповідний прикметник.

— А всі ми — це... (*клас*).

— Доберімо ознаки про наш клас, на кожну букву слова:

К — класні, кмітливі, корисні, ...

Л — люб'язні, ласкаві, ...

А — активні, амбіційні, ...

С — сміливі, спортивні, спритні, ...

3. Мовленнєва розминка.**Вправа «Цокіт копит конячки».**

— Відтворюйте дзвінкий цокіт копит конячки (язиком відштовхуючись від твердого верхнього піднебіння).

4. Вправа для очей.

Витягнути руку вперед. Поволі рухати вказівним пальцем вліво–вправо, вгору–вниз і стежити за ним поглядом. Повторити 4–5 разів.

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.****2. Робота з посібником (с. 60–61).****Завдання 19.**

Учні називають букви на кольорових плашках, складають з них слова. (*Мама, тато, дідусь, бабуса, брат, сестра.*)

— Що об'єднує ці слова? Доберіть загальне слово.

— Скажіть, якими іншими словами ми називаємо родину. (*Сім'я, рідня, династія, сімейство, фамілія.*)

Створення «Родинного словничка».

Сім'я — це група людей, яка складається з чоловіка, дружини, дітей та інших близьких родичів, що живуть разом. Сім'ю ще називають родиною.

Рід — ряд поколінь, що походять всі від одного предка: усі родичі, родина, сім'я; це далека і близька родина.

Родовід — походження, послідовність поколінь певного роду.

Вправа «Тематична павутинка».

— Складіть тематичну павутинку «Сім'я».

Орієнтовно учні можуть дібрати слова *родина, затишок, спілкування, діти, брат, сестра, батьки, онуки, родичі, дім, прізвище...*

3. Робота над віршем Лесі Вознюк «Диво-татусь».**Щоденні 5. «Слухаю і розумію».**

- Послухайте вірш поетеси Лесі Вознюк.
- Який настрій у вас після слухання вірша?
- Чому донечка усміхалася та тішилася? Чому в її очах сяяли диво-промінці?
- Де спокійно й затишно малюкам?
- Що тато бажав дітям?
- З якою інтонацією ви читатимете вірш?

Підготовка до самостійного читання.

Швидке прочитування слів, спроектованих на екран:

побажав	усміхалась	дівчаточка
несмілий	тішилася	хлопчики
щебетала	донечка	маляточка

Щоденні 5. «Читання для себе».

Самостійне напівголосне читання вірша.

Щоденні 5. «Читання для когось».

- Прочитайте вірш пошепки вірш сусідові / сусідці по парті.
- Чи все було зрозуміло під час читання? Чому?
- Як потрібно читати вірш?
- Прочитайте вірш напівголосно.

4. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Завдання 21.

Учні добирають і записують у посібниках лагідні слова, якими можна назвати тата: *татко, татусь, таточко, батечко, неню, ненюко*.

- Наш народ склав безліч влучних приказок і прислів'їв про сім'ю, батьків, родичів.
- Чи відомі вам інші прислів'я та приказки про тата (батька)? Які саме?
- Попрацюйте в групах. Складіть прислів'я за кольоровими підказками.

Батько —	то й діти	таке й	багата.
Батькова	сонце,	у воду	дитятко.
Який	хата	вітчим —	дивляться.
Батько рибалка,	батько,	усім	місяць.

Учні складають прислів'я: *Батько — сонце, вітчим — місяць. Батькова хата усім багата. Який батько, таке й дитятко. Батько рибалка, то й діти у воду дивляться.*

Завдання 22.

Після встановлення послідовності рядків вірша вправляються у виразності читання.

III. Заклучна частина.

1. Віконечко для допитливих.

Існує багато свят в календарі. Одні — релігійні, інші — державні. Та є свята, які не можна віднести до жодного з цих. Одне з них — це свято, яке вперше святкували в Україні у 2019 році. Це — День батька. Його відзначатимуть щороку у третю неділю червня.

2. Вправа «Сенкан».

Скласти сенкан на тему «Тато».

Зразок:

Тато
Рідний, дорогий
Підтримуєш, ростиш, допомагаєш
На шлях правильний наставляєш
Батьку!

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 41. Обереги — наші прадавні добрі символи-захисники. Марія Дем'янюк «Оберіг для татусів». Народна мудрість про сім'ю та родину.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Марії Дем'янюк «Оберіг для татусів», закріплювати вміння читати поетичні твори, відповідати на запитання за змістом прочитаного; збагачувати словниковий запас школярів. *Розвивальна:* розвивати пізнавальні інтереси. *Виховна:* виховувати любов та повагу до тата.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Вправа «Упіймай кульку».

— Передавайте повітряну кульку з рук у руки. Назвіть імена своїх мами або тата. Доберіть слова, які починалися б першими літерами й характеризували ваших близьких (*Наприклад: Сергій — серйозний, Тамара — тактовна*).

2. Мовленнєва розминка.

Вправа «Відтворюємо звуки».

Як плаче немовля?
Як мама колише дитину?
Як тато забиває цвях?
Як каже бабуся внукові-замазурі?
Як сопе дідусь, коли заснув, читаючи газету?

3. Вправа для очей.

Зробити 3-4 колові рухи очима праворуч-ліворуч. Подивитися вдаль і порахувати до п'яти. Повторити 4-5 разів.

4. Цікаве читання.

Учні читають склади й показують однією рукою відповідний жест:

			— кра						— кри		
кра	кри	кри	кра	кри	кри	кра	кри	кри	кра	кри	кри
кра	кра	кра	кри	кри	кра	кри	кри	кра	кри	кри	кра
кри	кри	кри	кри	кра	кри	кри	кра	кри	кри	кра	кри

— Доберіть слова, у яких є такі склади. (*Краса, краватка, країна, кранівник... Крила, кривий, крига, кристали...*)

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Розгадування ребуса.

Вилучивши зазначені букви зі слів *бобер* та *снігур*, утворюють слово *оберіг*.

Завдання 24 (посібник, с. 62).

Колективно з'ясовують значення слова *оберіг*.

Оберіг — предмет, якому приписують надприродну здатність відвертати від його власника хвороби, біду, приносити щастя та гаразди; чарівний предмет, призначений захищати свого власника. Також вважають, що він може принести удачу, запобігти небезпеці, покращити стан здоров'я.

Добір синонімів до слова.

Оберіг — талісман, амулет, іконка, захист, символ.

Складання асоціативної павутинки або кластера «Оберіг».

Учні можуть дібрати слова *ангелик, молитва, вишивка, рушник, сорочка, намисто, віночок, лялька-мотанка, хустина, хата, скриня, колиска, підкова* тощо.

2. Робота над віршем Марії Дем'янюк «Оберіг для татусів».

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

- Послухайте вірш Марії Дем'янюк.
- Який настрій у вас після слухання вірша?
- Хто робив оберіг для тата?
- Який саме оберіг зробив хлопчик?

Підготовка до самостійного читання.

Швидко прочитування слів, спроектованих на екран:

ангелики	сердечко	змайструю
блакитна	сестричка	потурбуйся
промениста	оберіг	черлений

Щоденні 5. «Читання для себе».

Самостійне напівголосне читання вірша.

Щоденні 5. «Читання для когось».

- Прочитайте вірш пошепки сусідові / сусідці по парті.
- Як потрібно читати вірш?
- Прочитайте вірш напівголосно.

Висловлююся за змістом прочитаного.

Учні відповідають на запитання, подані після вірша.

- Обговоріть, які обереги ви можете зробити власноруч для захисників та захисниць України.

Складання прислів'їв.

За кольоровими підказками, поданими в посібнику, учні складають прислів'я:

*У дружній родині і в холод тепло.
За родинним столом і їжа смачніша.
Згода та лад у сім'ї — скарб.
У сім'ю, де лад, щастя дороги не забуває.*

Розвиток мовлення.

- Уяви, що ти маєш чарівну паличку. Який дарунок для тата ти зробив би / зробила б?
- Складіть і запишіть у посібниках речення про тата.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

На уроці мене зацікавило...
Для мене сьогодні важливим було...
Було важко...
Сьогодні я зрозумів / зрозуміла....

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 42. Спадок роду. Ніна Колодяжна «Вишиванка», «Бабусині дивовижні хвильки». Порівняння текстів.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з творами Ніни Колодяжної, закріплювати вміння виразно читати поетичні твори, відповідати на запитання за змістом прочитаного; вчити порівнювати різні за жанрами твори однієї авторки. *Розвивальна:* розвивати пізнавальні інтереси, увагу, уяву, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов та повагу до всіх членів родини, бажання продовжувати сімейні традиції.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Створюємо настрої».

— Ми відчуваємо себе часточкою колективу і кажемо собі:

Я прийшов / прийшла на урок ... (*учитися*).

На уроці треба бути ... (*уважним / уважною*).

Разом зі мною мої ... (*друзі*).

Вони мене ... (*поважають*).

Мені це ... (*приємно*).

Я готовий / готова до ... (*успішної роботи*).

— Бажаю всім учням гарного настрою, цікавого спілкування.

2. Мовленнєва розминка.

Вправа «Подивись і повтори».

— Покажіть губами звуки: [о], [е], [а], [у], [і], [и].

— Рухайте язичком, наче маятник.

3. Вправа для очей.

Витягнути руку вперед, злегка зігнувши в лікті. Подивитися на вказівний палець і порахувати до трьох. Подивитися вдаль і порахувати до п'яти. Повторити 4-5 разів.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Гра «Дешифрувальник».

	<i>а</i>	<i>б</i>	<i>в</i>
<i>1</i>	ш	к	н
<i>2</i>	и	в	а

Код: 2б, 2а, 1а, 2а, 2б, 2в, 1в, 1б, 2в.

Учні утворюють слово *вишиванка*.

— Що означає слово *вишиванка*? (*Назва традиційного національного одягу з вишивкою.*)

— Сьогодні ми ознайомимось з творами української дитячої поетеси, письменниці Ніни Колодяжної. Вчитимемося порівнювати різні за жанрами твори однієї авторки на одну тему.

2. Робота в групах.

— Попрацюйте в групах. Складіть асоціативний куц «Вишиванка».

Орієнтовно учні можуть дібрати слова *свято, символ, оберіг, сорочка, традиції, візерунок, одяг, полотно* тощо.

3. Виконання завдань у посібнику (с. 63-65).

Завдання 26.

Учні зафарбовують у таблиці слова *вишиванка, голка, орнамент, сорочка, візерунок, мережка*. З'ясовують, що всі слова об'єднані темою «Рукоділья».

- Послухайте вірш Ніни Колодяжної.
- Який настрій у вас після слухання вірша?
- Для кого мама готувала подарунок?
- Чи сподобалася дівчинці вишиванка?
- Прочитайте вірш самостійно напівголосно. Визначте, де потрібно робити паузи.
- На якій тканині мама вишивала? (*На батисті.*)
- Які квіти мама вишивала на сорочці? (*Ружі.*)
- Прочитайте, які емоції відчувала дівчинка, коли побачила вишиванку. (*«Заблищали очі сині».*)

Учні вчаться виразно читати подані репліки, визначають, хто міг би казати запропоновані вислови. (Онука, адже звертається до бабусі.)

спадок	вишивасш	дивовижні
візерунки	вишиванка	богатирська
рудоволоса	вишиваночка	червоніють

1. — 2. + 3. + 4. —

Учні працюють у групах. Визначають, що спільне й чим відрізняються твори, заповнюють таблицю в посібниках.

«Вишиванка»		«Бабусині дивовижні хвильки»	
Відмінне		Спільне	
Вірш. Вишивальниця мама. Подарунок для доньки. Квіти.	Авторка Ніна Колодяжна. Тема текстів. Одна з персонажів — дівчинка.	Оповідання. Вишивальниця бабуся. Подарунок для тата. Дубові листочки.	

Підготуйтеся до виразного читання слів кожного персонажа (уявіть себе вибраною дійовою особою, її характер; доберіть інтонацію, темп, настрій, міміку і жести).

Мені все вдалося!
Я задоволений / задоволена.
Мені потрібна була допомога.
Деякі завдання давалися важко.
Мені важко було виконувати всі завдання.

79

Урок 43. Не хитруй, бо натрапиш на хитрішого. Микола Герасименко «Як і домовились». Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Читання оповідання в особах.

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з оповіданням Миколи Герасименка «Як і домовились», з будовою тексту (зачин, основна частина, кінцівка); вчити передбачати зміст твору за заголовком, оцінювати вчинки дійових осіб. **Розвивальна:** розвивати навички читання, мовлення. **Виховна:** виховувати почуття дружби, відповідальності.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

Вправа «Подарунок».

— Діти, ви знаєте, що яблука корисні. Подаруйте яблуко своїм однокласникам / однокласницям та назвіть вчинок чи рису характеру. (*Я подарую яблуко Назарові за те, що він допоміг мені скласти книги. Я подарую яблуко Оленці за те, що вона доброзичлива...*)

2. Мовленнєва розминка.

Плутанка.

— Прочитайте й усміхніться!

Качка кумкає, а жаба кряче.

Собака нявчить, а кішка гарчить.

Зозуля кукурікає, а півень кує.

Порося гелгоче, а гусак рохкає.

Голуб дзижчить, а джміль...

Корова каркає, а...

— Продовжте самостійно! Розплутайте плутанку, прочитайте правильно.

Поширення речення.

Учитель / учителька називає речення. Учні (у парах або групах) доповнюють по одному слову.

Мама прийшла.

Мама прийшла з роботи.

Миколчина мама прийшла з роботи.

Увечері Миколчина мама прийшла з роботи...

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми і завдань уроку.

2. Підготовчі вправи.

Завдання 32 (посібник, с. 66).

Після читання складів у рядках, стовпчиках добирають слова, у яких є такі склади: *тра* (трактор, трава, сестра, матрац...), *кре* (крейда, мокре...) тощо.

Читання стовпчиків слів у посібнику.

— Прочитайте спочатку двоскладові, потім — трискладові, чотирискладові слова.

— Прочитайте найдовше слово. (*Сподівався.*)

— Прочитайте слова, у яких однакова кількість звуків. (*Гостинець — вичистив. Баштан — насіння.*)

3. Опрацювання оповідання Миколи Герасименка «Як і домовилися».

Вправа «Інтуїція» («Передбачення»).

— Чи доводилося вам чути слово *інтуїція*? А чи знаєте ви, що воно означає? (*Інтуїція — це здатність людини у деяких випадках несвідомо, чуттям уловлювати істину, передбачати, вгадувати щось; чуття, проникливість, здогад, передчуття.*)

— Тож перевіримо вашу інтуїцію. Прочитайте заголовок оповідання. Про що може йтися у творі з таким заголовком?

— Чи доводилося вам з кимось про щось домовлятися? Розкажіть про це.

Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання оповідання.

- Чи не підвела вас ваша інтуїція? Чи справдились ваші сподівання?
- Як звали братів?
- Якими ви уявляєте братів? Охарактеризуйте їх.
- Який «гостинець» принесла їм мама?

Тестова перевірка розуміння прочитаного тексту.

Учні самостійно заповнюють «Бланк відповідей», взаємно перевіряють:

1 — Б 2 — Б 3 — А

Ознайомлення з будовою тексту-розповіді.

— Ви прочитали текст-розповідь. Ліворуч записано назви частин, з яких складається текст-розповідь. Прочитайте їх.

— А що означають ці назви, ви дізнаєтеся, прочитавши пояснення у посібнику.

Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Прочитайте три запитання, подані після теоретичного матеріалу. Поспілкуйтеся у групах, дайте відповіді на ці запитання.

Завдання 35.

Самостійне виконання з наступною взаємоперевіркою.

Творча робота.

— Доберіть заголовки для кожної частини.

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти по черзі читають оповідання по абзацу.

— Поставте одні одним запитання за змістом оповідання.

— Прочитайте розмову між братами в особах.

Удосконалення читацьких навичок.

Вправа «Фотограф». Учні відшукують у тексті речення, в яких є слова *торба, хвилинка, насіння, тарілка, гостинець*, зачитують їх повністю.

Вправа «Запитай».

Учитель / учителька пропонує учням поставити запитання авторів оповідання, персонажам (мамі хлопчиків, Дмитрикові, Сашкові), самим собі.

Читання тексту в особах.

Робота в парах. Учні розподіляють між собою, хто читатиме репліки Сашка, а хто — Дмитрика. Визначають, з якою інтонацією треба читати слова персонажів.

Метод «Прес».

— Чи правильно вчинив Дмитрик? Ви схвалюєте чи засуджуєте його вчинок? Висловлюйте свої міркування за зразком:

Так, я схвалюю / я засуджую вчинок Дмитрика. Я вважаю, що..., тому що... . Наприклад, Отже, ... (висновок).

Визначення головної думки оповідання.

— Що ви зрозуміли, прочитавши оповідання?

— Чи вдалося Сашкові перехитрити брата?

— Прочитайте прислів'я: *Не хитруй, бо натрапиш на хитрішого*. Чи передає це прислів'я головну думку оповідання?

III. Заклучна частина.

1. Рефлексія. Вправа «Трибуна думок».

Учні висловлюють свої враження від уроку за опорними висловами:

На уроці я навчився / навчилася...

Я дізнався / дізналася...

Я запам'ятав / запам'ятала...

Але мені ще треба...

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 44. У хорошій сім'ї хороші діти ростуть. Галина Мирослава «Нікого більше». Аналіз вчинків персонажів. Добір власного заголовка.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Галини Мирослави «Нікого більше», закріпити вміння визначати частини тексту; вчити аналізувати вчинки персонажів. *Розвивальна:* розвивати навички читання, мовлення, критичне мислення. *Виховна:* виховувати повагу до всіх членів родини.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

Вправа «Подаруй усмішку».

— Притуліться долоньками одне до одного. Усміхніться. Нехай тепло сердець передається одне одному, а іскорки добра долетять до кожного із нас.

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Водолази».

— 1 – 2 – 3 — вдих через рот. На видиху вимовляйте ланцюжок звуків:

[а-е-о]

[у-а-и]

[і-о-у]

3. Вправа для очей.

— Швидко покліпайте очима, заплющте очі та порахуйте до п'яти. Повторіть 4-5 разів.

4. Вправа «Цікаве читання».

Учні читають слова і показують однією рукою відповідний жест:

— сон

— очі

сон	очі	сон	очі	сон	очі	сон
очі	сон	сон	сон	очі	очі	очі
сон	очі	очі	сон	сон	очі	сон

— Що ви уявляли, читаючи ці слова? Складіть речення з ними.

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми і завдань уроку.

2. Підготовчі вправи.

Завдання 36 (посібник, с. 68).

Визначивши «зайві» склади, складають вислів *Велика родина*.

Складання кластера «Родина».

Для кластера учні можуть дібрати слова *батьки, діти, онуки, сестра, брат, дідусь, бабуся, тітка, дядько, спілкування, вечерея, традиції* тощо.

3. Опрацювання оповідання Галини Мирослави «Нікого більше».

Вправа «Інтуїція» («Передбачення»).

— Прочитайте заголовок оповідання. Про що або про кого може ітися у творі з таким заголовком?

— Хто може бути головним персонажем твору?

Підготовка до самостійного читання.

Швидко прочитування слів, спроектованих на екран.

флісова

клаповухий

занурився

удосвіта

досипання

запаморочливо

натомість

шмигнув

виправдовуючись

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах, читають текст почергово по одному абзацу.

— Чи справдилися ваші передбачення?

— Якого віку був Мирон?

Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Учні відповідають на запитання та виконують завдання, подані після тексту.

Вправа «Хвости».

Знайти в тексті речення, які починаються словами:

Трошки згодом звична подушка...

Хлопчик слухав, засинаючи...

Мама любить тата...

Роль подушки слоник завжди...

Якщо рябіє, то час...

Мирко розвернувся до бабусеньки...

Аналіз вчинків персонажів.

— Яким за характером був Мирончик? Виберіть із запропонованих слів.

щедрий допитливий упертий

егоїстичний нетерплячий скупий

— Якою була бабуся? Виберіть із запропонованих слів:

доброзичлива мудра привітна

терпляча жадібна спокійна

Читання тексту в особах.

Робота в парах. Учні розподіляють між собою, хто читатиме репліки Мирончика, а хто — бабусі. Визначають, з якою інтонацією треба читати слова персонажів.

Визначення головної думки твору.

— Як ви гадаєте, чи зрозумів Мирончик, як треба ставитися до всіх у родині? Які слова тексту доводять це? Зачитайте.

— Чому треба бути терплячим, щедрим, доброзичливим у родині, у класному колективі?

— Пригадайте, чи завжди ви поведетеся тактовно з дорослими, братами чи сестрами. Якого висновку ви дійшли?

— Які поради можете дати своїм одноліткам?

— У народі кажуть: «У хорошій сім'ї хороші діти ростуть». Чи погоджуєтеся ви з цією думкою? Висловлюйте свої міркування за зразком:

Так, я погоджуюся / не погоджуюся з цією думкою. Я вважаю, що ..., тому що Наприклад, Отже, ... (висновок).

Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання від імені Мирончика.

Роль — Мирончик. Аудиторія — бабуся. Формат — листівка. Тема — подяка.

Зразок висловлювання:

Дорога бабуся! Дякую тобі за чуйність, щедрість, доброту, мудрі поради. Будь завжди здоровою, веселою. Твій онук Мирончик.

— Мирончикові було лише 4 роки. Він ще не вмів писати. Проте вмів малювати. Що, на вашу думку, хлопчик міг зобразити на листівці?

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Вправа «Продовж речення».

Я можу похвалити себе за...

Я задоволена / задоволений своєю роботою на уроці, тому що...

Найкраще мені вдалося...

Я можу похвалити однокласників / однокласниць за те, що...

Я незадоволена / незадоволений своєю роботою, тому що...

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 45. Урок позакласного читання. Тема «Країна дитячих журналів».

Урок 46. Що в родині найголовніше? Анна Коршунова «Сім — Я». Визначення емоцій дійових осіб.

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з оповіданням Анни Коршунової «Сім — Я», удосконалювати навички свідомого, правильного, виразного й емоційного читання; формувати вміння працювати з прозовим твором, виділяти в ньому головне; вчити висловлювати оцінні судження. **Розвивальна:** розвивати спостережливість; мовленнєві й пізнавальні вміння; пам'ять, мислення, уяву, увагу, аналітико-синтетичну діяльність учнів, уміння працювати в групах. **Виховна:** виховувати любов до сім'ї, домашніх улюбленців, товариськість.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

— Налаштуємося на позитивну роботу на уроці. Уявімо себе домашніми улюбленцями й привітаємося з ними.

Песик: Привіт! Покажіть, як я поспішаю на прогулянку.

Котик: Вітаю всіх! А ви вмієте ходити так тихенько, як я? Покажіть, будь ласка.

Черепаха: Вітання дівчаткам і хлоп'яткам! А ви бачили, як я ховаюся? Покажіть.

Папушка: Доброго здоров'я всім! Покажіть, як тріпочуть мої крильця.

2. Артикуляційна розминка.

Запросимо тишу: *ц-ц-ц*.

Вітерець у лісі: *ш-ш-ш*.

Відлетіли птахи: *шук-шук-шук*.

Накрапає дощик: *кап-кап-кап*.

Дощ припускає сильніше: *кап-кап-кап* (голосніше)

Злива: *кап-кап-кап* (швидко, голосно)

Злива закінчилася. Дзюркоче вода: *дз-дз-дз*.

3. Дихальна гімнастика.

Вправа «Здування листочків».

— Уявіть, що ви вітерець. Намагайтеся так дути на кленовий, листочок, щоб він кружляв у повітрі.

— Уявіть, що ви сильний вітер. Дуйте на листок тополі так, щоб він піднімався догори.

4. Вправа «Загублені склади».

Учитель / учителька проєктує на екран склади, учні прочитують їх, добирають слова з такими складами.

Бра (братик, кобра, забрати...).

Гра (граки, гратися, погралися...).

Гру (група, грушка, грудочка...).

Зро (зробити, зрозуміти, зростати...).

Про (продавець, продукти, запросити...).

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Робота над інтонуванням речень (посібник, с. 70, завдання 38).

— Потренуйтеся виразно читати речення, вміщені у посібнику. Слова, виділені курсивом, допоможуть дібрати відповідну інтонацію.

— Які почуття у вас виникали під час читання речень? (*Смуток, захоплення, радість, хвилювання...*)

3. Робота над оповіданням «Сім — Я».

Підготовча робота. Читання слів.

запропонував

працюватиму

інструментами

- обов'язки ремонтуватиму вихователька
 усміхнулася поважали знайшлися
- Прочитайте всі слова пошепки. Чи відоме вам значення слів?
 — Складіть речення (усно) з двома словами на вибір.

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька починає читати оповідання, дочитує до слів «Бо ж СІМ-Я!».

— Хто дійові особи оповідання?

— Чому розплакалася Ліля?

— Як би ви заспокоїли дівчинку?

Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Дочитайте оповідання до кінця.

Учні напівголосно дочитують текст, порівнюють свої розповіді зі змістом оповідання.

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах. Почергово читають по одному абзацу оповідання. Відповідають на запитання, подані після тексту.

Вправа «Хвост».

Учитель / учителька читає початок речення, учні швидко його відшуковують і читають повністю.

А я буду дідусем...

Скоро всі діти в групі...

Лілочко, що сталося? ...

Не так уже й важливо...

Виконання завдань, поданих у посібнику після тексту.

Визначають, що прочитаний твір — оповідання. Відповідають на запитання.

Вправа «Вхід у малюнок».

— Хто зображений на малюнку? Де ви бачите себе? Що ви відчуваєте? Про що можете розказати Лілі?

Завдання 40.

Учні формулюють речення, наприклад: *Це оповідання про ігри дітей. Це оповідання про обов'язки в сім'ї. Це оповідання про стосунки в родині.* Записують речення в посібниках.

Спостереження за емоціями головної дійової особи.

Учні визначають частини оповідання (зачин, основну частину, кінцівку). Стисло розказують, про що йдеться у кожній частині. Позначають смайликами емоції Лілі. Варто зауважити, що в зачині про Лілю не згадується, в основній частині дівчинка була засмученою, а в кінцівці — радісною.

Вправа «Вчимося дискутувати».

Робота в групах.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
	<i>Чи можна тварин вважати членами сім'ї?</i>	
ВИСНОВОК		

Робота в групах.

Група 1: розповісти про позитивні риси героїв.

Група 2: пояснити, чому плакала Ліля.

Група 3: розповісти, які емоції викликало це оповідання у читачів.

III. Заключна частина.

1. Висловлювання «Мій домашній улюбленець».

Учні, у яких є домашні улюбленці, розказують цікавинки про поведки домашніх тварин. Учні, у яких немає вдома тварин, розказують, про якого домашнього улюбленця вони мріють.

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 47. Діагностувальна робота.

Урок 48. Чи у всього є ціна? Ольга Лапушена «Безцінний подарунок».

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з оповіданням Ольги Лапушеної «Безцінний подарунок», удосконалювати навички читання; формувати вміння працювати з прозовим твором, виділяти в ньому головне; вчити висловлювати оцінні судження. **Розвивальна:** розвивати мовленнєві й пізнавальні вміння, мовлення, пам'ять, мислення, уяву, увагу, аналітико-синтетичну діяльність учнів. **Виховна:** виховувати впевненість у власних силах, бажання долати труднощі.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

— Зберіть у долоні позитивну енергію. Для цього протягом хвилинки тріть долоньки одна об одну. Уявно «зліпіть» сонячну кульку. Киньте її своїм друзям, поділіться з ними своїм гарним настроєм, позитивними емоціями, добротою, щирістю.

2. Артикуляційна розминка.

Вправа «Подивись і повтори».

— Вдих. Пауза. Швидкий вдих. На видиху вимовляй:

ї — я — ю — є я — ю — є — ї ю — є — ї — я є — ї — я — ю

3. Дихальна гімнастика.

Вправа «Як дзижчить джміль».

— Уявіть, що ви джмелик. Постарайтеся відтворити звук дзижчання цієї комахи.

4. Вправа «Квест».

Учитель / учителька проєктує на екран зображення помідора, груші, конверта. Із указаних букв учні складають слово *подарунок*.

1 2 5

5 2 3

3 2 1

5. Вправа «Асоціативний куш».

— Попрацюйте в групах. Складіть асоціативний куш «Подарунок».

Орієнтовно учні можуть дібрати слова *свято, гості, сувенір, вітання, радість, іменини, сюрприз, пам'ятка, іграшка, книга* тощо.

6. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Я називатиму слова, а ви добирайте до них слова, протилежні за значенням.

дешевий — ... (*дорогий*)

сумний — ... (*радісний*)

великий — ... (*малий*)

тьмянний — ... (*яскравий*)

підлий — ... (*чесний*)

безцінний — ... (*цінний*)

— Доберіть близькі за значенням слова до слова *безцінний*. (*Коштовний, дорогоцінний, недешевий, на вагу золота.*)

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Підготовка до читання нового твору (посібник, с.73, завдання 41).

Учні читають заголовок оповідання, висловлюють припущення, про яку подію може йтися в тексті, діляться своїм досвідом одержання чи пошуку подарунків.

3. Робота над оповіданням «Безцінний подарунок».

Підготовча робота. Читання слів.

привітання

іспити

покладатися

нетерпіння

упродовж

неушкоджений

іменинник

самотужки

скористатися

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька починає читати оповідання, дочитує до слів «Богдан відніс мішечок до своєї кімнати і заховав його у шафі».

- Скільки років виповнилося Богданові?
- Про що мріяв хлопчик?
- Коли, на вашу думку, Богдан відкриє коробочки?

Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Дочитайте оповідання до кінця.

Учні напівголосно дочитують текст, порівнюють свої розповіді зі змістом оповідання.

Виконання завдань, поданих у посібнику після тексту.

Визначають, що прочитаний твір — оповідання. Відповідають на запитання.

Вправа «Фотограф».

— Знайдіть у тексті речення, у яких згадуються скейт, число одинадцять, скрипка, коробочка «Успіх», коробочка «Відвага».

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах. Почергово читають по три речення.

— Який уривок оповідання ви читали з найбільшим хвилюванням?

Гра «Так — ні».

Учитель / учителька зачитує твердження, учні сигналізують зеленою цеглинкою, якщо воно істинне, червоною — якщо твердження хибне.

Ми прочитали оповідання «Безцінний подарунок».

Головний герой твору грав на баяні.

Дідусь подарував Богданові червоний мішечок.

У червоному мішечку було три підписані коробочки.

Богдан пішов на фронт боронити рідну землю.

Повторення вивченого про будову тексту.

- Пригадайте, з яких частин складається текст.
- Про що ви дізналися із зачину?
- Як розгорталися події в основній частині?
- Як закінчується оповідання?

Спостереження за рисами характеру головної дійової особи.

— Яким за характером був Богдан?

чуйний	байдужий	відповідальний	щирий
сміливий	наполегливий	працьовитий	талановитий

— Підтверджуйте свої міркування рядками тексту.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

- Який у вас настрій після читання тексту?
- Чи цікавим було прочитане оповідання?
- Яке завдання виконувати було важко?
- Яке завдання було для вас цікавим?

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 49. Хто живе на підвіконні? Леся Вознюк «Скоромовка». Борис Вовк «Їжачок». Складання пам'ятки (виготовлення буклета) «Правила догляду за кімнатними рослинами».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Бориса Вовка «Їжачок», удосконалювати навички свідомого, правильного, виразного та емоційного читання. *Розвивальна:* розвивати спостережливість; мовленнєві й пізнавальні вміння, мовлення, пам'ять, мислення, уяву, увагу, уміння працювати в групах. *Виховна:* виховувати любов до природи, бажання дізнаватися нове про кімнатні рослини.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

— Вітаю всіх! Який сьогодні чудовий день! Сонечко усміхається, легенькі хмаринки плывуть по безмежному небу. Усе навколо радіє, веселиться. Усміхніться і ви сьогоднішньому дню. Бажаю плідної роботи на уроці!

2. Дихальна гімнастика.

Учитель / учителька проєктує на екран зображення бджілки, яка кружляє над квіткою. Пропонує учням стежити очима за рухом комахи та дзижчати.

3. Удосконалення читацьких навичок.

За таблицею учні читають склади в рядках, стовпчиках; з різним настроєм.

	а	о	у	е	и	і
дз	дза	дзо	дзу	дзе	дзи	дзі
дж	джа	джо	джу	дже	джи	джі

Мовна вправа «Добери слова».

Учитель / учителька проєктує на екран склади. Завдання: назвати слово на заданий склад.

Дзе (дзеркало, дзеркальний, дзенькіт, дзенькає...).

Дже (джем, джемпер, джерело, джентльмен...).

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Робота над скоромовкою Лесі Вознюк (посібник, с. 75, завдання 44).

— Потренуйтеся читати скоромовку: спочатку повільно, чітко вимовляючи слова, потім пришвидшуйте темп читання.

— Попрацюйте в групах. Позмагайтеся, хто швидше і без помилок прочитає / розкаже скоромовку.

Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Вправа «Склади прислів'я». (*Бджола мала, а й та працює. Бджола їсти не просить, а мед носить. Ще бджоли гудуть, а ледарі вже з поля йдуть.*)

Бджола мала,	•	•	а мед носить.
Бджола їсти не просить,	•	•	а ледарі вже з поля йдуть.
Ще бджоли гудуть,	•	•	а й та працює.

— Як ви гадаєте, коли доречно вживати ці прислів'я?

3. Робота над оповіданням «Їжачок».

Підготовча робота. Читання слів.

герань	підвіконня	виявляється
примула	безводдя	підвішений
традесканція	усміхнулася	доглядатимеш

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька починає читати оповідання, дочитує до слів «Бач, яка гарненька, пелюсточки червоненькі».

— Хто дійові особи оповідання?

— Де бабуся створила садок?

Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Дочитайте текст до кінця.

Учні напівголосно дочитують текст.

— Якого віку була Наталочка?

— Який вазон найбільше сподобався дівчинці?

— Як вона допомагала бабусі?

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах. Почергово читають по одному абзацу оповідання. Відповідають на запитання та виконують завдання, подані після тексту.

Ставлять позначки біля зображень примули, кактуса, герані, традесканції.

Вправа «Читацьке колесо».

Робота в групах. Кожна група має імпровізоване колесо, на якому запропоновано завдання і запитання:

Розказати три епізоди оповідання.

Скласти власне продовження твору.

Описати одну з рослин, про яку згадується у творі.

Про що ви хочете запитати персонажів твору?

Що ви змінили б у творі?

Чого навчає цей твір?

Виконання завдань, поданих у посібнику.

— Які кімнатні рослини є у нашому класі? А у вас удома? Запишіть у посібниках кілька назв кімнатних рослин.

— Пригадайте твір з такою ж назвою. (*Микола Магера, «Їжачок». Частина 1, с. 79*). Про якого їжачка йшлося у ньому? (*Про каштанчик*.)

— Якими бувають їжачки? (*Звірятко, шкаралупка каштана, зачіска, кактус*.)

Читання діалогів.

— Попрацюйте в парах. Прочитайте діалоги бабусі й Наталки. Поміркуйте, з якими інтонаціями треба читати слова персонажів. (*Слова Наталки треба читати здивовано, із захопленням. Слова бабусі треба читати доброзичливо*.)

Складання пам'ятки «Правила догляду за кімнатною рослиною».

Учні працюють у групах.

— Для чого люди вирощують кімнатні рослини? (*Ці рослини створюють затишок, прикрашають квартиру чи будинок, класні кімнати, рекреації*.)

— Що потрібно для життя кімнатним рослинам? (*Світло, тепло, повітря, вода і поживні речовини*.)

— Запишіть кілька правил догляду за кімнатною рослиною.

Орієнтовно учні можуть написати:

Витирай пил з листочків вологою ганчіркою.

Поливай рослину відстояною водою кімнатної температури.

Паличкою розпушуй ґрунт.

Обприскуй рослину чистою водою.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Що цікавого ви дізналися на уроці?

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 50. Підсумок за розділом «До свого роду — хоч через воду».

Мета. Навчальна: Систематизувати знання учнів за розділом «До свого роду — хоч через воду»; удосконалювати навички свідомого виразного читання, вміння аналізувати, зіставляти. **Розвивальна:** розвивати активну життєву позицію, діалогічне й монологічне мовлення; мовленнєві й пізнавальні вміння учнів. **Виховна:** формувати вміння аргументувати переваги добрих учинків, виховувати цілеспрямованість, уміння досягати мети; виховувати любов до художнього слова.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу. Вправа «Годинник».**

На схематичне зображення годинника учні прикріплюють наліпки зі своїми побажаннями щодо видів роботи на уроці:

Я думаю, що працюватимемо творчо в групах.

Я хочу прочитати...

Мені хотілося б спробувати...

Мене цікавить...

А я планую...

— Що потрібно зробити, щоб у всіх був чудовий настрій? Скажімо добре слово одне одному.

2. Дихальна гімнастика. Вправа «П'ємо чай із блюдця».

— Складіть губи в трубочку. Уявіть, що в блюдечко налили гарячого чаю. «Сьорбайте».

3. Вправа для очей «Веселий каштанчик».

Учитель / учителька проєктує на екран зображення каштанчика та його зигзагоподібний рух зліва направо. Учні стежать поглядом за рухом каштанчика.

4. Мовленнєва розминка.

— Складіть слово з перших складів слів.

Макітра, турист, сяйво. (*Матуся*)

Тарілка, токар. (*Тато*)

Барабан, бурулька, сяяти. (*Бабуся*)

Браво, тисяча. (*Брати*)

— Складіть самостійно аналогічні загадки.

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і завдань уроку.**

— Пригадайте, який розділ ми закінчили вивчати.

— Сьогодні ми підіб'ємо підсумки роботи над розділом «До свого роду — хоч через воду».

2. Систематизація та узагальнення вивченого.**Вправа «Віднови прислів'я».**

Кожна група має комплект слів. З них потрібно утворити і записати якнайшвидше по три прислів'я. Зразки прислів'їв:

У хорошій сім'ї хороші діти ростуть.

У дружній родині і в холод тепло.

Скрізь добре, але вдома краще.

Дерево тримається корінням, а людина сім'єю.

Дружна сім'я не знає печалі.

Людина без сім'ї, що дерево без плодів.

Яке дерево, такі й віти, які батьки, такі й діти.

Яблучко від яблуні недалеко відкотиться.

Для онука дідусь — розум, а бабуся — душа.

3. Виконання завдань, поданих у посібнику (с. 77).

Повторення вивченого про будову тексту.

— Пригадайте, з яких частин складається текст-розповідь.

— Які тексти-розповіді ви прочитали в розділі?

— Які з них вам найбільше запам'яталися? Чому?

Вікторина «З якого твору рядки?».

Учні зачитують рядки, подані в посібнику, називають твори, пригадують прізвища авторів.

— Попрацюйте в парах. Зачитайте одні одним по кілька рядків з інших творів розділу та назвіть твір, його автора / авторку.

Розвиток критичного мислення.

— Пригадайте казку Юлії Каспарової «Щоб мама не губилася». Обговоріть у групах, що було б, якби мама не знайшла Хвостика.

Розвиток мовлення. Складання міркування.

Учні читають народну мудрість у підручнику, складають міркування за опорними висловами.

Складання «стіни слів».

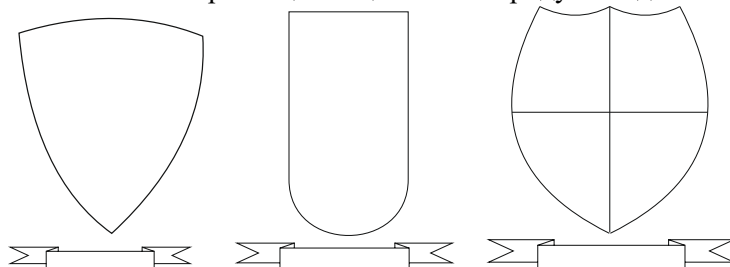
Кожна група записує слова на тему «Моя родина» на аркушах паперу. Варто обмежити час виконання завдання (5-7 хвилин). Відтак представники груп презентують роботи.

4. Створення «Родинного герба».

У дітей картки із заготовкою для створення герба.

— У давнину кожна поважна родина мала свій родинний герб. Це був своєрідний щит із зображеннями, які характеризували родину. Спробуйте створити герб своєї родини. Наприклад, якщо ваша родина живе поряд з морем, любить грати у теніс, то ви зобразите мушлю, маяк, морську хвилю і ракетку. Якщо ваша сім'я проживає в горах і багато подорожує, рибалить чи вирощує якісь рослини, то ви намалюєте гори, валізи, рибу, спінінги, троянди тощо.

— Поміркуйте, що робить ваші родини неповторними. Використовуючи шаблони, створіть герб своєї родини. На стрічці напишіть своє прізвище. А ще можете придумати девіз своєї родини.

III. Заклучна частина.

1. Вправа «Мікрофон».

Я дізнався / дізналася ...

Я навчився / навчилася ...

Я зрозумів / зрозуміла, що можу ...

Мені сподобалося ...

Для мене стало новим ...

Мене здивувало ...

Мені захотілося ...

Мене надихнуло ...

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 51. Урок позакласного читання. Тема «У світі цікавого».

Здрастуй, зимонько!

Йдуть до нас зимові свята

Урок 52. Неповторний килим сніговий. Тетяна Строкач «Загадка». Робота з медіа «Зимова магія пейзажу». Василь Сухомлинський «Як дзвенять сніжинки».

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з оповіданням Василя Сухомлинського «Як дзвенять сніжинки»; розширювати уявлення дітей про текст, вчити знаходити в тексті описи, відпрацьовувати якості правильного й усвідомленого читання; вчити працювати з медіа. **Розвивальна:** розвивати вміння визначати головну думку та пояснювати її, уяву, мислення. **Виховна:** виховувати естетичні смаки, вміння бачити прекрасне в навколишньому світі.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

— Діти, заплющте, будь ласка, оченята. Сьогодні ми розпочнемо урок з приємних думок і пошлемо наші найкращі побажання своїм рідним, близьким і друзям. Нехай у них буде сонячне світло. Нехай сонячно й світло буде мамі й татові, братику й сестричці, дідусеві й бабусі. Нехай сонячно й світло буде і братам нашим меншим, кожній травинці і билинці, кожному деревцю і комашці.

— Скажіть подумки кожний: «Я бажаю вам світла і добра».

— Розплющте свої оченята. Я бачу, що вони світяться добром, теплом, ласкою.

2. Вправа «Очікування».

— Що ви очікуєте від уроку? Запишіть свої очікування на сніжинках. Прикріпіть сніжинки на хмаринку. У кінці уроку подивитися, чи справдилися ваші очікування.

3. Дихальна гімнастика. Вправа «Годинник».

Висунути вузький язик. Тягнутися язиком поперемінно праворуч-ліворуч. Рухати язиком з куточка рота у повільному темпі під лічбу. Виконати 10–15 разів.

4. Вправа для очей «Сніжинка».

Учитель / учителька проєктує на екран зображення сніжинки та її синусоподібний рух зліва направо. Учні стежать поглядом за рухом сніжинки.

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

Робота над чистомовками.

Ма-ма-ма, ма-ма-ма —
прийшла до нас зима.

Емо-емо-емо, емо-емо-емо —
саночки візьмемо.

Ло-ло-ло, ло-ло-ло —
кучугури намело.

Ам-ам-ам, ам-ам-ам —
весело всім нам.

Галина Сапун

Гра «Відгадай предмет за ознаками».

Білий, пухнастий, м'який — ... (сніг).

Холодна, люта, морозна — ... (зима).

Злий, тріскучий, лютий — ... (мороз).

2. Підготовка до сприймання нового матеріалу.

— Прочитайте назву нового розділу, підрозділу (посібник, с. 78).

— Про що, на вашу думку, ітиметься у творах?

— Які за жанрами можуть бути твори в розділі з такою назвою?

— Прочитайте загадку Тетяни Строкач. Відгадайте її.

— Які слова допомогли відгадати загадку?

— Попрацюйте в групах. Складіть тематичну павутинку зі словом *зима*.

Орієнтовно учні можуть дібрати слова *мороз, сніг, іній, лід, санки, лижі, ковзани, грудень, січень, лютий, рукавички, розваги, забави* тощо.

3. Досліджуємо медіа.

— Перегляньте відеоролик «Зимова магія пейзажу» за QR-кодом, поміщеним у посібнику.

— Який настрій у вас після перегляду відеоролика?

— Як музичний супровід допомагає сприймати картини зимової краси?

4. Робота в групах.

— Попрацюйте разом. Обговоріть, як художники, композитори, письменники передають свої відчуття краси природи.

— Відгадайте ще одну загадку.

Наче срібні зірочки,
білосніжні квіточки.

Із зимової хмаринки
до землі летять ... (сніжинки).

Леся Вознюк

— На що схожі сніжинки?

5. Робота над текстом В. Сухомлинського «Як дзвенять сніжинки» (с. 78-79).

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає текст.

— З чим автор порівнює дзвін сніжинок?

Щоденні 5. «Читаю для себе».

Підготовка до самостійного читання. Швидке прочитування слів:

сховалось	зарожевів	замерехтіли
прислухаюсь	кришталева	доторкається
вслухаюся	шкільному	снігопад

Самостійне мовчазне читання.

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти працюють у парах, читають текст по черзі по два речення.

— Поставте одні одним запитання за змістом прочитаного.

Ознайомлення з поняттям *опис*.

Читання теоретичного матеріалу на с. 79.

Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Учні відповідають на запитання та виконують завдання, подані після тексту.

— Знайдіть і зачитайте опис у тексті.

Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Доберіть якомога більше порівнянь.

Сніжинки дзвенять, наче... (дзвіночки, кришталь, діаманти...)

Сніговий килим став як... (скатертина, простирadlo, хустина...)

III. Заключна частина.

1. Віконечко для допитливих. Цікавинки про сніжинки.

Сніжинки на 95 % складаються з повітря. Саме тому вони так неквапно падають на землю, немов кружляють у повільному танку. Швидкість їхнього падіння — близько 1 км/год. Те, що сніжинки мають у своїй структурі повітря, пояснює їх білий колір. Світло відбивається від кристалів льоду й повітря і розсіюється. Тому ми бачимо їх сріблясто-білими.

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 53. Дива трапляються. Леся Кічура «Крила для янгола».

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з оповіданням Лесі Кічури «Крила для янгола», розширити знання дітей про зимові свята; удосконалювати навички виразного, швидкого, свідомого читання; вчити переказувати зміст прочитаного за опорними реченнями, ставити запитання за змістом прочитаного. **Розвивальна:** розвивати пам'ять, увагу, уяву, мовлення, допитливість. **Виховна:** виховувати пізнавальні інтереси.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу. Вправа «Вітання».**

— Привітайтеся від імені пташок:

Сорока: «Скре-ке-ке! Скре-ке-ке!»

Горобчик: «Чив-чив-чив! Чив-чив-чив!»

Ворона: «Кар-р-р! Кар-р-р!»

Синичка: «Ціні-ціні-цінь! Ціні-ціні-цінь!»

2. Дихальна гімнастика. Вправа «Лопаточка».

Широкий язик висунути, розслабити, покласти на нижню губу. Слідкувати, щоб язик не тремтів. Утримувати 10-15 с. Виконувати у повільному темпі 10-15 разів.

3. Вправа для очей «Сніжинка».

Учитель / учителька проєктує на екран зображення сніжинки та її колоподібний рух зліва направо. Учні стежать поглядом за рухом сніжинки.

II. Основна частина.**1. Мовленнєва розминка.****Гра «Пеньочки».**

котик	білка	лава	щука
котик	<u>гілка</u>	лава	щука
<u>кошик</u>	білка	лава	щука
котик	білка	лава	<u>щока</u>
котик	білка	<u>гава</u>	щука

Гра «Додай склад — утвори слово».

Мі- — ... (-сяць, -нус, -кроб, -сто) Го- — ...(-мін, -лос, -лка, -луб, -пак)

2. Формування навичок виразного читання (завдання 49 на с. 80).

Учні розділяють прислів'я на окремі слова (*Не дивниця, що на Різдво метелиця*), читають його спочатку радісно, потім — звичайним тоном, сердито. Записують прислів'я в посібниках.

— Як ви гадаєте, від якого слова утворилося слово *дивниця*? (*Диво*.)

— Назвіть ще кілька слів-родичів. (*Дивуватися, здивований, диваки...*)

3. Робота над оповіданням Лесі Кічури.**Щоденні 5. «Слухаю і розумію».**

Учитель виразно читає оповідання.

— Що ви відчуваєте після слухання тексту?

Учні цеглинками сигналізують про свої відчуття (жовта — гордість, синя — смуток, червона — радість, помаранчева — захоплення, зелена — здивування, блакитна — жаль).

Підготовка до самостійного читання.

Учитель / учителька проєктує на екран слова, учні швидко прочитують їх. З'ясовують, чи зрозуміле значення всіх слів.

досхочу	непокоїло	колядувати
тішити	неймовірно	заклопотана
щипав	різдвяного	підопічним

Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне напівголосне читання тексту.

— Хто дійові особи оповідання?

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні читають текст по чергово по два речення.

— Поставте одні одним запитання, подані після тексту.

Вправа «Установи послідовність».

Учитель / учителька проєктує на екран речення, учні визначають, у якій послідовності відбувалися події.

4. Хлопчик почувався щасливим.
1. Іванка щось непокоїло.
2. Мама принесла дзвіночок.
5. Тепер у янголів-охоронців з'являться крила.
3. Гурт дітей вітав господарів.

— Перекажіть одні одним текст, використовуючи подані речення.

Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Чи збулася мрія Іванка? Доведіть свою думку рядками тексту.

— Як ставляться до різдвяних традицій у родині Іванка?

— Чому для хлопчика було важливо колядувати зі старовинним дзвіночком?

Робота в групах.

Дискусійна сітка Елвермана, або «Павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так, ...	Чи потрібно дотримуватися звичаїв різдвяних колядувань?	Ні,...
ВИСНОВОК.		

Вправа «Запитай».

— Попрацюйте в парах. Обговоріть, про що ви хотіли б запитати авторку оповідання, учительку, Іванка, Іванкову маму, себе.

Робота з ілюстрацією.

- Уявно увійдіть у малюнок.
- Де ви перебуваєте?
- Що ви бачите?
- Що ви чуєте?
- Які емоції ви переживаєте?
- Який фрагмент оповідання проілюстровано? Зачитайте.

Розвиток мовлення.

— Чи святкують Різдво у вашій родині? Розкажіть.

III. Заклучна частина.

1. Вправа «Так — ні». Робота з цеглинками.

Якщо відповідь правильна — діти піднімають зелену цеглинка. Якщо неправильна — червону.

На уроці ми прочитали вірш Лесі Кічури «Крила для янгола».

Головний персонаж оповідання — Іванко.

Іванко разом з товаришами ходив колядувати.

Різдвяний вечір був морозним.

Іванко рахував, скільки дзвіночків лунало на вулиці.

Хлопчик почувався щасливим.

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 54. Традиції нашого народу. Поняття про колядку. Робота з медіатвором «Прилетіли ангелята». Народні колядки «Ой радуйся, земле», «Нова радість стала». Віншування «Коляду для вас співаю». Поколядь «Дай Боже вечір добрий».

Мета. *Навчальна:* розширювати знання учнів про звичаї нашого народу, зокрема, про колядування; формувати вміння розрізняти лексичне значення слів; вчити чітко вимовляти слова, дотримуючи наголосів, пауз, інтонацій кінця й середини речення. *Розвивальна:* розвивати мовлення, спостережливість, уяву, пам'ять. *Виховна:* виховувати інтерес до різдвяних свят, бажання брати в них участь.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

Вправа «Я — сонечко».

— Діти, привітаймося із сонячним промінням і перетворимося на маленькі сонечка. Промовляйте: «Я — маленьке сонце. Я прокидаюся. Я вмиваюся. Я розчісую свої промінці і піднімаюся вільно й урочисто. Я — велике Сонце. Я дарую своє тепло всім: небу, хмаркам, річці, полям, тваринам, людям. Я усміхаюся від щастя дарувати тепло».

— Який у вас став настрій? Покажіть цеглинку відповідного кольору.

— Пропоную з таким настроєм провести цей шкільний день і отримати задоволення від власних успіхів.

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Дудочка». Витягнути губи трубочкою; показати губами букву «у».

Дудка грає ду-ду-ду,
у таночок я піду.

Ду-ду-ду та ду-ду-ду,
у таночок я піду.

Леся Вознюк

3. Вправа для очей «Зірочки».

Учитель / учителька проєктує на екран зображення зірочок, які з'являються та зникають вгорі, внизу, праворуч, ліворуч, посередині. Учні поглядом стежать за зірочками.

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

— Додайте буквосполучення, утворіть слова.

Очі — (ов)очі; парк — парк(ет);
жир — жир(аф); він — (дз)він;
міль — (дж)міль; крок — крок(одил);

рій — (об)рій;
доба — доба(вка);
кіл — (со)кіл.

— Читайте! Помічайте! Продовжуйте!

Рано — нора; мило — ломи;
банка — кабан; Марко — комар;
товар — варто; терка — катер;

сосна — насос;
Мишко — комиш;
наша — шана.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Завдання 51 на с. 82 в посібнику.

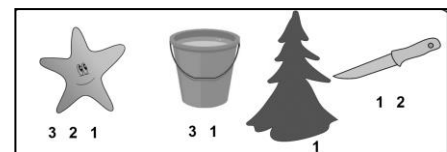
Учні розшифровують слово *колядки*, записують його.

Вправа «Квест».

Виписавши вказані букви зі слів *зірка, відро, ялинка, ніж*, утворюють слово *різдвяні*.

— Утворіть словосполучення з розшифрованих слів. (*Різдвяні колядки*.)

— Доберіть ще кілька слів до слова *різдвяні*. (*Традиції, страви, вітання...*)

— Різдво — одне з найурочистіших свят нашого народу, яке святкували і ваші прадіди, і прабабусі, і бабусі з дідусями, святкують і донині у кожній родині.

— Як святкують Різдво у вашій родині?

— Важливою частиною святкування Різдва є колядки.

— Що таке колядки?

3. Слухання колядки «Прилетіли янголята».

— Зіскануйте QR-код на с. 82 та послухайте колядку «Прилетіли янголята».

— Як треба виконувати колядки? (*Спокійно, радісно, ніжно.*)

— Яку радісну звістку сповіщають колядники людям? (*Про народження Сина Божого.*)

— Що обов'язково несли з собою колядники? (*Зірку.*)

— Для чого їм зірка?

— Для чого потрібні були дзвіночки?

— Які побажання висловлюють у колядках?

— З чим вітають господарів?

4. Робота над колядкою «Ой радуйся, земле!».

Щоденні 5. «Читаю для себе». Читання та обговорення.

— Прочитайте колядку напівголосно.

— З якою інтонацією її треба читати? (*Радісно.*)

— З якою силою голосу співають колядки? (*Голосно.*)

5. Робота з ілюстрацією. Словесне малювання.

— Розгляньте малюнок. Хто зображений на ньому?

— Який настрій у колядників?

— Чи хотіли б ви пройтися разом з колядниками?

— Яку роль ви обрали б для себе?

— Як би ви намалювали колядників?

6. Робота над колядкою «Нова радість стала».

Щоденні 5. «Читаю для когось». Читання й обговорення.

— З якою інтонацією треба читати цю колядку?

— Знайдіть у тексті звертання.

7. Ознайомлення з поняттям «поколядь».

Учні читають теоретичний матеріал. Самостійно читають народне віншування «Коляду для вас співаю». Відтак виконують завдання на встановлення послідовності рядків поколяді.

8. Заучування колядки або поколяді напам'ять.

— Прочитайте народні поколяді на с. 84.

— Чим схожі поколяді? Чим відрізняються?

— Вивчіть одну з колядок або поколядей напам'ять. Прodeкламуйте їх рідним, знайомим.

III. Заклучна частина.

Рефлексія.

Вправа «Опиши одним реченням».

Учитель / учителька пропонує один з варіантів початку пропозиції, яке учні повинні закінчити.

Наприклад:

Сьогодні я дізнався / дізналася ...

На уроці я навчився / навчилася ...

Мені було важко ...

Мені було незрозуміло ...

Тепер я знаю, що ...

Мене здивувало ...

Я хотів би / хотіла б дізнатися, чому ...

Урок 55. Традиції нашого народу. Авторські вірші-віншування. Леся Антонова «Ой заграю...». Володимир Верховень «Колядочка».

Мета. *Навчальна:* розширювати знання учнів про звичаї колядування; ознайомити з авторськими віршами-віншуваннями; формувати вміння розрізняти лексичне значення слів; вчити порівнювати твори різних авторів на одну тематику. *Розвивальна:* розвивати мовлення, спостережливість, уяву, пам'ять. *Виховна:* виховувати інтерес до різдвяних свят, бажання брати в них участь.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

Вправа «Ялинка».

На силуетне зображення ялинки учні прикріплюють паперові сніжинки. На них записані очікування від уроку.

— Який у вас став настрій? Покажіть цеглинку відповідного кольору.

— Пропоную з таким настроєм провести цей шкільний день і отримати задоволення від власних успіхів.

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Подивись і повтори». Учитель / учителька пропонує показати губами звуки [о], [е], [а], [у], [і], [и]; порухати язичком, наче маятник.

3. Вправа для очей «Снігопад».

Учитель / учителька проєктує на екран зображення сніжинок, які з'являються рухаються донизу (східцями, пружинкою тощо) і зникають. Учні поглядом стежать за рухом сніжинок.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Чистомовки.

Ок-ок-ок — падає сніжок.

Оз-оз-оз — пощипує мороз.

Ки-ки-ки — їдуть саночки.

Кі-кі-кі — ковзани швидкі.

Ах-ах-ах — синички на кущах.

Їх-їх-їх — нагодуєм їх.

Галина Сапун

Гра «Дешифрувальник».

	<i>а</i>	<i>б</i>	<i>в</i>	<i>г</i>
<i>1</i>	в	н	а	у
<i>2</i>	і	ш	я	о

Код: 1а, 2а, 1б, 2б, 1г, 1а, 1в, 1б, 1б, 2в.

Учні утворюють слово *віншування*.

— Що означає слово *віншування*? (Урочисте поздоровлення, вітання.)

— Сьогодні ми ознайомимося з авторськими віршами-віншуваннями.

2. Робота з посібником (с. 84).

Завдання 55. Робота над віршем Лесі Антонової «Ой заграю...».

— Прочитайте заголовок першого вірша. Про що, на вашу думку, може йтися у вірші з таким заголовком?

Учитель / учителька виразно читає вірш-віншування.

— Чи справдилися ваші передбачення? Хто був найточнішим?

Підготовка до самостійного читання. Опрацювання слів, які трапляються у вірші.

хазяїн	заграв	здумане
хазяйка	проспівав	оселилось
гостинчик	збулося	колосилась

Після самостійного читання виконують вправу на установлення послідовності рядків віншування.

4. на гостинчика чекаю.

1. Я заграв вам на дуду,

3. А тепер стою, зітхаю,

2. Проспівав вам коляду.

Робота над віршем Володимира Верховеня «Колядочка».

— Прочитайте самостійно «Колядочку». Підкресліть слова, значення яких вам незрозумілі.

На майбутнє — на майбутнє.

Літочка — зменшувальне до *латка* (шматок тканини або шкіри, яким зашивають дірки в одязі, взутті і т. ін.).

Ворітечка — ворота.

— У що був одягнений колядник? (*У латаний козушок.*)

— Який у нього був настрій? (*Веселий.*)

— Що колядник бажав добрим людям? (*Гарного врожаю, щоб щастя не минало хату, щоб діти росли чемними...*)

— Попрацюйте в парах. Поставте одні одним запитання за змістом «Колядочки», які починалися б словами *Як?, Де?, Коли? Чому?*

Вправа «Тренуємо пам'ять».

Учні працюють у парах. Заучують напам'ять останню строфу вірша, декламують одні одним.

Порівняння опрацьованих творів. Круги Ейлера-Венна.

Учні порівнюють вірші Лесі Антонової та Володимира Верховеня, визначають спільне та відмінне.

Робота в групах. Складання сенкана «Колядка».

Орієнтовно учні можуть скласти такий сенкан:

Колядка

Нова, різдвяна.

Звучить, лунає, вітає.

Колядка — різдвяна величальна пісня.

Віншування.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Що ви розкажете рідним про традиції колядування?

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 56. Традиції нашого народу. Поняття про щедрівки. Андрій М'ястківський «Щедрівочка».

Мета. Навчальна: розширювати знання учнів про звичаї щедрювання; ознайомити з оповіданням Андрія М'ястківського «Щедрівочка», удосконалювати навички свідомого, виразного читання.

Розвивальна: розвивати навички читання в особах, мовлення. **Виховна:** виховувати інтерес до різдвяних свят, бажання брати в них участь.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

Вправа «До успіху».

— Усміхніться одні одним, подумки побажайте успіхів на цілий день. Для того, щоб впоратися із завданнями, на уроці будьте старанними і слухняними. Девіз уроку:

Не просто слухати, а чути.

Не просто дивитися, а бачити.

Не просто відповідати, а міркувати.

Дружно і плідно працювати.

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Повітряна кулька». Учитель / учителька пропонує робити глибокий вдих, а потім — видих, наче виходить повітря з кульки. Повторюють вправу кілька разів.

3. Вправа для очей.

Міцно заплющити очі, порахувати до трьох. Розплющити очі, подивитися вдаль і порахувати до п'яти. Повторюють вправу 4-5 разів.

4. Чистомовки.

Іг-іг-іг, іг-іг-іг — випав білий сніг.

Ки-ки-ки, ки-ки-ки — діти взули чобітки.

Ани-ани-ани, ани-ани-ани — а в мене нові сани!

Ло-ло-ло, ло-ло-ло — весело усім було.

Галина Сапун

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

— Зима — час казковий, дивовижний. Мабуть, узимку трапляється найбільше чудес. У нашого народу є чимало традицій, пов'язаних із різдвяно-новорічними святами. Сьогодні на уроці ми ознайомимося з традицією щедрювання. А ще прочитаємо оповідання Андрія М'ястківського.

2. Робота з посібником (с. 85).

Ознайомлення з теоретичним матеріалом (завдання 56).

— Прочитайте відомості про традиції щедрювання.

— Коли традиційно щедрюють?

— Які пісні називають щедрівками?

— Що бажають у щедрівках?

— Хто щедрював у давнину?

Робота над оповіданням Андрія М'ястківського «Щедрівочка» (завдання 57).

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька читає текст, учні слухають.

— Хто персонажі оповідання?

— Коли відбувалися описані події?

Підготовка до самостійного читання.

Учні вчать швидко прочитувати слова, спроектовані на екран, з'ясовують значення окремих слів.

щедрий	зауважив	посіватиме
щедрувати	щороку	дякуватимуть
щедруватиме	пошепки	пригощатимуть

Щоденні 5. «Читаю для когось».

- Попрацюйте в парах. Читайте текст почергово по два речення.
- Чого навчав дідусь онука?
- Що уявляв Дмитрик?
- Прочитайте виділене речення. Як ви його розумієте?

Робота в групах.

Дискусійна сітка Елвермана, або «Павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так, ...	Чи потрібно знати народні традиції?	Ні,...
ВИСНОВОК.		

Читання в особах.

Учні працюють у парах. Читають текст в особах (тільки репліки дійових осіб, без слів автора).

- Поставте одні одним запитання за змістом оповідання.

Розвиток критичного мислення. Прийом «Кубик Блума».

Учні працюють у групах. Підкидають кубик, на гранях якого є запитання. Орієнтовно вони можуть бути такими:

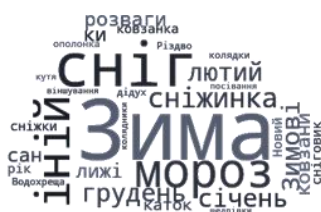
Яким за віком був Дмитрик?
Коли дідусь навчав Дмитрика щедрувати?
До кого Дмитрик піде щедрувати?
Чому хлопчик повторював слова?
Як Дмитрик щедруватиме?
Що бажають щедрівники господарям?

3. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

- Пригадайте і скажіть, якими висловами збагатилося ваше мовлення.
- Чи часто ви їх використовуєте?
- Складіть «стіну зимових слів».

Орієнтовно учні можуть дібрати слова *зима, сніг, мороз, іній, сніжинка, грудень, січень, лютий. Зимові розваги, ковзани, лижі, санки, ковзанка, сніговик, сніжки. Новий рік, Водохреща, ополонка, Різдво, дідух, колядки, щедрівки, посівання, вінігування, колядники, кутя тощо.*

Зразки «стіни слів»:

III. **Заключна частина.**

Рефлексія. Вправа «Сніжинка».

На паперових сніжинках учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій.

Урок 57. Урок позакласного читання. Тема «Дух Різдва».

Урок 58. Традиції нашого народу. Народні щедрівки та засівалки. Вивчення напам'ять.

Мета. Навчальна: розширювати знання учнів про звичаї щедрювання; ознайомити з народними щедрівками та засівалками, удосконалювати навички свідомого, виразного читання. **Розвивальна:** розвивати навички читання в особах, мовлення, пам'ять, увагу. **Виховна:** виховувати інтерес до різдвяних свят, бажання брати в них участь.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.****Вправа «Вітання».**

— Станьте обличчям одне до одного. Торкайтеся пальчиками рук і промовляйте:

«Бажаю» (торкайтеся великими пальчиками);
 «Успіху» (торкайтеся вказівними пальчиками);
 «Великого» (торкайтеся середніми пальчиками);
 «У всьому» (торкайтеся підмізинними пальчиками);
 «І всюди» (торкайтеся мізинцями);
 «Вітаю!» (дотик усією долонею).

2. Дихальна гімнастика.

Піддування смужок паперу (легенько, сильніше, сильно).

3. Вправа для очей.

Витягнути руку вперед. Поволі рухати вказівним пальцем вліво-вправо, вгору-вниз і стежити за ним поглядом. Повторюють вправу 4-5 разів.

4. Підготовка до читання.**Читання складів.**

За таблицею учні читають склади у рядках, стовпчиках; з різними емоціями.

	а	о	у	е	и	і
др	дра	дро	дру	дре	дри	дрі
бр	бра	бро	бру	бре	бри	брі
гр	гра	гро	гру	гре	гри	грі

Мовна вправа «Загублені склади».

Учитель / учителька проєктує на екран склади. Завдання: назвати слово із заданими складами.
 Наприклад:

ДРА — драбина, ковдра, щедра, дракон ...
 БРИ — бризкає, добрива, бриджі...
 ГРУ — груша, грудень, грудочка...
 ГРІ — гріти, грілка, нагріває...
 ГРЕ — гребінь, гречка, Греція...

II. Основна частина.**1. Оголошення теми і завдань уроку.**

— Ви вже знаєте, що на Щедрий вечір діти ходили щедрувати. А наступного дня вдосвіта хлопчики йшли посівати людські житла зерном жита і пшениці, щоб усі були здоровими й багатими.

Вправа «Пильне око».

Учитель / учителька проєктує на екран набір букв, серед яких учні відшукують слова, складають з них вислів *Щедрівка — це вітальна пісня зі Щедрим вечором.*

віЩедрівкаоцелвітальнат
 піснявуцзітЩедримь
 тіегвечоромшсяцо

- Пригадайте, що ви дізналися про традиції щедрування на попередньому уроці.
- Сьогодні ви ознайомитеся з народними щедрівками. Дізнаєтеся, що зазвичай щедрувальники бажають господарям.

2. Робота з посібником (с. 86).

Завдання 58.

- Прочитайте самостійно щедрівку.
- Що ви відчуваєте після читання щедрівки?
- Як ви розумієте слово *щедрий*? Доберіть близькі за значенням слова.

Щедрий — багатий, добрий, розкішний, рясний, пишний.

Вправа «Фотограф».

- Швидко читайте слова, які проєктують на екрані. Запам'ятайте якнайбільше слів-родичів.
щедро	щедрівник	щедрувати
щедрий	щедрівочка	щедрувальник
щедрівка	щедрування	щедрувальниця

- Скільки слів вам вдалося запам'ятати?

Щоденні 5. «Читаю для когось».

- Читайте щедрівку почергово по 2 рядки. Визначте, які слова повторюються.
- Підготуйтеся відповідати на запитання, подані після тексту.

Ознайомлення з поняттям «засівалки».

Після читання теоретичного матеріалу учні відповідають на запитання:

- Хто засіває оселі родичів, сусідів, знайомих?
- Що посівальники бажають господарям?

Завдання 59.

- Прочитайте самостійно першу засівалку.
- З яким настроєм треба її читати?
- Скільки речень у засівалці?
- Які знаки стоять у кінці речень?
- Прочитайте одні одним другу засівалку.
- Чим схожі засівалки?
- Які слова повторюються в обох текстах?
- Установіть відповідність між словами, що римуються.

здорові	•	•	не минаю
засіваю	•	•	в загаті
в хаті	•	•	готові

3. Розвиток мовлення.

— Попрацюйте у групах. Обговоріть, про що розповідають народні щедрівки, для чого українці передають їх з покоління в покоління. (*Щедрівки — важливий елемент народної культури. Вони відображають традиції та обряди, які супроводжували українців протягом віків. Ці пісні розповідають нам про життя, роботу та вірування людей минулих поколінь. Вивчення щедрівок дозволяє нам краще розуміти і цінувати спадщину наших предків.*)

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Сніжинка».

На паперових сніжинках учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій.

Урок 59. Традиції нашого народу. Микола Леонтович «Щедрик». Світлана Дідух-Романенко «Щедрівка», «Засівалка».

Мета. Навчальна: ознайомити учнів зі «Щедриком» Миколи Леонтовича, віршами Світлани Дідух-Романенко «Щедрівка», «Засівалка»; розширювати знання про народні традиції; учити спостерігати, як поети у творах передають святковий настрій; навчати аналізувати поетичні твори; удосконалювати навички свідомого, виразного читання. **Розвивальна:** розвивати мовлення. **Виховна:** виховувати інтерес до народних звичаїв, бажання брати в них участь.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

Вправа «Створюємо настрої».

— Доповніть речення:

Я прийшов / прийшла на урок

На уроці треба бути

Разом зі мною мої

Вони мене

Мені це

Я готовий / готова до

Я бажаю всім учням гарного настрою, цікавого спілкування.

2. Дихальна гімнастика.

1,2,3 — вдих, 4 — видих (задуваємо свічку).

1,2,3 — вдих, 4 — видих (здувається кулька).

3. Вправа для очей.

Зробити 3-4 колові рухи очима праворуч, ліворуч. Подивитися вдаль і порахувати до п'яти. Повторити 4-5 разів.

4. Робота над чистомовкою.

Рі-рі-рі — що ти бачиш угорі?

Рю-рю-рю — бачу ясну зорю.

Рі-рі-рі — ще що бачиш угорі?

Ря-ря-ря — небо синє, як моря.

Рі-рі-рі — ще що бачиш угорі?

Ра-ра-ра — там літає мошکارа.

Галина Сапун

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

— Назвіть зимові свята.

— Які пісні називають колядками?

— Коли відзначають Щедрий вечір?

— Що таке засівалки?

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з віршованими творами Світлани Дідух-Романенко, присвяченими Різдву. А ще дізнаємося про найвідомішу в світі щедрівку.

2. Робота з посібником (с. 87).

Ознайомлення з теоретичним матеріалом.

— Прочитайте відомості про найвідомішу у світі різдвяну пісню.

— Ця щедрівка звучить у багатьох фільмах («Сам удома», «Загублений у Нью-Йорку»). Її співають різними мовами у всьому світі.

— Яку назву має ця пісня?

— Хто автор музики «Щедрика»?

Учитель / учителька пропонує послухати запис «Щедрика».

— Що ви відчували під час слухання «Щедрика»?

— У пісні згадується ластівочка, яка прилетіла до господаря. Різдвяні свята відзначаємо взимку. Ми знаємо, що в цей час немає у наших краях ластівок. Так от, дуже давно в наших предків новий рік розпочинався навесні. Тому в щедрівках часто співають про ластівку, зозулю.

Робота над «Щедрівкою» Світлани Дідух-Романенко (завдання 57).

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель читає текст, учні слухають.

— Які емоції ви відчували, слухаючи щедрівку?

— Коли відбувалися описані події?

Щоденні 5. «Читаю для когось».

— Попрацюйте в парах. Читайте «Щедрівку» почергово по 2 рядки.

— Порівняйте народну щедрівку «Прийшли щедрувати до вашої хати...» (с. 86) та «Щедрівку» Світлани Дідух-Романенко. Що в них спільного? Чим відрізняються?

Робота над «Засівалкою» Світлани Дідух-Романенко (завдання 57).

— Ви вже знаєте, що після виконання щедрівки господарів засівають зерном, примовляючи, наприклад: «На щастя, на здоров'я! Роди, Боже, жито, пшеницю і всяку пашницю! А нам паляницю!»

Вправа «Асоціативний куш».

Учні працюють у групах. Складають асоціативний куш «Засівалка». Орієнтовно можуть дібрати слова *Різдво, свято, засівальники, побажання* тощо.

Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Світлана Дідух-Романенко написала свою «Засівалку». Прочитайте її самостійно.

Вибіркове читання.

— Прочитайте всі речення, які починаються словами *сію-вію*. Скільки їх? (*Три.*)

— Яке слово римується зі словом *взуття*? (*Життя.*)

— Скільки окличних речень у «Засівалці»? (*П'ять.*)

— Як закінчується речення *З новим роком вас, ...*? (*Зі святом.*)

Завдання 60.

Учні записують у посібниках слова *колядки, щедрівки, засівалки*.

3. Вправа «Мікрофон».

— Яке свято українці величають колядками? (*Різдво.*)

— Коли ходять колядники? (*Під час різдвяних свят.*)

— Що бажають колядники господарям? (*Щастя, достатку, щедрого врожаю.*)

— Коли співали щедрівки? (*Напередодні Старого Нового року.*)

— Чому в «Щедрику» згадується ластівка? (*Колись новий рік починався навесні, коли поверталися з вирію птахи.*)

III. Заклучна частина.

1. Рефлексія.

— Продовжте речення:

Мій настрій...

Мені було цікаво...

Мені було важко...

Мені не сподобалося...

Я хочу...

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 60. Дитячі зимові розваги. Марія Пономаренко «Старий ліхтар».

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з казкою Марії Пономаренко «Старий ліхтар»; удосконалювати навички правильного, свідомого, виразного читання. **Розвивальна:** розвивати мовлення. **Виховна:** виховувати ціннісне ставлення до національних традицій та обрядів, любов до Батьківщини, патріотизм, шанобливе ставлення до рідної мови, народної культури, звичаїв.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Вправа «Привітання».

Треба дружно привітатись:	Вправо, вліво поверніться,
Добрий день!	Одне одному всміхніться.
Дружно, голосно сказати:	Ще раз дружно привітайтесь.
Добрий день!	Добрий день!

2. Мовленнєва розминка.

Заплющив очі ми на мить,
Уявімо, як сніжок рипить: *рип - рип - рип*.
Як виє віхола у полі? *У-у-у*.
Як вітер крутить сніг надворі? *Ш-ш-ш*.
Як скаче вершник на коні? *Цок - цок - цок*.
А як потріскують дрова у вогні? *Трісь-трісь-трісь*.

3. Вправа для очей.

Витягнути руку вперед, злегка зігнувши в лікті. Подивитися на вказівний палець і порахувати до трьох. Подивитися вдаль і порахувати до п'яти. Повторити 4-5 разів.

4. Удосконалення читацьких навичок.

За таблицею учні читають склади в рядках, стовпчиках; з різним настроєм.

	а	о	у	е	и	і
р	ра	ро	ру	ре	ри	рі
др	дра	дро	дру	дре	дри	дрі
вдр	вдра	вдро	вдру	вдре	вдри	вдрі

5. Чистомовки-добавлянки.

— Діти, слухайте уважно вірші-загадки. Відгадайте слово, що стоїть в кінці рядка.

Ат-ат-ат, ат-ат-ат — багато взимку ... (*свят*).
Іг-іг-іг, іг-іг-іг — кружляє вальсом ... (*сніг*).
Ець-ець-ець, ець-ець-ець — легенький ... (*морозець*).
Ки-ки-ки, ки-ки-ки — ідуть ... (*колядники*).

Галина Сапун

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з казкою Марії Пономаренко «Старий ліхтар».

2. Робота з посібником (с. 88-89).

Завдання 61.

Учні розшифровують прислів'я за числовими кодами: *Краще Різдво тріскуче, ніж пекуче*. Записують його в посібниках.

— Як ви гадаєте, чому так кажуть? (*Різдво — зимове свято. Тому для майбутнього врожаю краще, щоб земля була вкрита снігом, щоб були морози, щоб не було різкого потепління...*)

Робота над казкою Марії Пономаренко.

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає казку.

— Де стояв ліхтар?

— Що його здивувало?

Підготовка до самостійного читання.

мóрок

спочинок

дзумкітливí

тьмяно

дошкуляв

припорошував

втомлені

надвечір'я

насолоджувався

Щоденні 5. «Читаю для когось».

— Читайте казку почергово по одному абзацу.

— Перевірте одні одних, як ви розумієте зміст казки за запитаннями, поданими після тексту. Виконайте завдання.

— Чому, на вашу думку, ліхтар назвав дітей ластів'ятами?

Вправа «Читацьке колесо».

Робота в групах. Кожна група має імпровізоване колесо, на якому запропоновано завдання і запитання:

Розказати три епізоди казки.

Скласти власне продовження казки.

Описати ліхтар.

Про що ви хочете запитати ліхтаря?

Що ви змінили б у казці?

Чого навчає ця казка?

Вправа «Хвости».

— Знайдіть у тексті речення, які починаються так:

Ну, а восени йому дошкуляв...

Ліхтар мав чимало літ...

Літніми вечорами світло...

Повз нього пробігла...

Зате нині він...

Вони цілісіньку ніч миготіли...

Завдання 63.

Учні ще раз перечитують казку, виписують нові для себе слова чи вислови. Відтак колективно з'ясовують їхнє значення.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

У	Сьогодні я був / була на уроці уважним / уважною .
Р	Я добре виконав / виконала роботу .
О	Я ознайомився / ознайомилася з новою казкою.
К	Урок для мене був корисним !

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 61. Діагностувальна робота.

Урок 62. Скільки літ, скільки зим! Тарас Кінько «Як дванадцять місяців Новий рік виряджали».

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з казкою Тараса Кінька «Як дванадцять місяців Новий рік виряджали», розширювати знання дітей про навколишній світ, формувати вміння інтонаційно виділяти слова, важливі для розуміння твору, удосконалювати навички свідомого, виразного читання. **Розвивальна:** розвивати спостережливість, уяву, пам'ять. **Виховна:** виховувати бажання читати прозові твори, берегти довкілля.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.**

— Сьогодні гарний зимовий день. Ласкаві промінчики сонечка зігрівають усе навколо. Вони дарують своє тепло діткам, птахам, деревам. Заплющте оченята. Спробуйте і ви відчути це тепло. Уявіть, що до вас торкається промінь сонця, і вам від цього тепло на душі, хочеться творити добро, дізнаватися нове.

2. Вправа «Очікування».

Я очікую, що...
На уроці мене чекає...
На цьому уроці я вивчу...
Цей урок навчить мене...

3. Вправа «Хом'як».

— Почергово надувайте щічки.

4. Вправа для очей.

Швидко покліпати очима, заплющити очі та порахувати до п'яти. Повторити 4-5 разів.

II. Основна частина.**1. Чистомовки.**

Че-че-че — взимку сонце не пече.	Ок-ок-ок — пролітає сніжок.
Чу-чу-чу — всім печу по калачу.	Ки-ки-ки — замітає стежки.
Ча-ча-ча — дай, бабусю, калача.	Ати-ати-ати — вибіг зайчик погуляти.

Галина Сапун

2. Гра «Дешифрувальник».

— Розшифруйте слова за поданими кодами.

	а	б	в	г	т	Код 1. 2а, 1б, 3а, 1а, 2б, 1в.
1	е	і	ь	д	т	Код 2. 3б, 2г, 1г, 3в, 3г.
2	с	н	г	ю	у	Код 3. 2в, 3г, 2г, 1г, 1а, 2б, 1в.
3	ч	л	и	р	й	

Учні розшифровують слова *січень, лютий, грудень*.

— Якою темою об'єднані розшифровані слова? (*Назви місяців.*)

— Який місяць починає рік?

— Який за ним наступний?

— Який місяць закінчує рік?

— Який зараз місяць? Чим він особливий?

3. Робота в посібнику (с. 90-92).**Завдання 64.**

За допомогою люстерка учні читають прислів'я *Зима без снігу, як літо без хліба. Літо зиму годує. Весною все ожива, танцює і співа. Осінь щедра на все.*

Визначають, що прислів'я про пори року. Перше прислів'я стосується теми розділу.

Робота над твором Тараса Кінька «Як дванадцять місяців Новий рік виряджали».

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель / учителька виразно читає текст.

— Що цікавого ви дізналися, послуховавши текст?

Підготовка до самостійного читання.

Швидко прочитування слів, які проєктують на екран.

понині	хліб-сіль	скотарство	зазеленіла
гадка	білокорий	вбрання	з'явилася
дотепер	комашня	розподілити	придивлятися

Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно читають текст.

— Хто зустрів Новий рік?

— Який клопіт був у братів?

— Коли люди почали до всього придивлятися, спостерігати за змінами у природі?

— Що спонукало людей вести точний облік часу? Прочитайте, як про це написано в тексті.

— Як місяці провели в дорогу Новий рік?

Вправа «Хвости».

Учитель / учителька читає початок речення, учні швидко його знаходять і читають повністю.

Колись люди міряли...

Трава на випасах зазеленіла...

Ділити рік на місяці...

Коли дванадцять разів...

З тим поскидали...

Виконання завдань, поданих після тексту.

Учні працюють у групах, читають текст по черзі по абзацу.

Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Прочитайте вислів у посібнику, який автори рекомендують уживати у своєму мовленні.

— Як ви гадаєте, чи є цей вислів словами ввічливості? Обґрунтуйте свою думку.

— Прочитайте в тексті речення, у якому пояснено, чому слово *місяць* має таку назву.

— У яких значеннях уживаємо слово *місяць*?

— Коли це слово пишуть з великої літери?

Гра «З'єднайка».

Березень	•	•	на випасах зазеленіла трава.
Квітень	•	•	з'явилася комашня-черва.
Травень	•	•	рухається сік під корою беріз.
Червень	•	•	зацвіла липа.
Липень	•	•	з'явилися квіточки.

— Від яких слів утворилися назви інших місяців? Де про це можна дізнатися?

Вправа «Вхід у малюнок».

— Розгляньте малюнок на с. 91.

— Які місяці зображено? Що допомогло вам здогадатися?

— Які пори року представляють зображені місяці?

Гра «Конструктор».

— Складіть нові слова з літер слова *календар*. (*Рак, дар, кран, клен, ледар...*)

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Підніміть зелену цеглинку ті діти, для кого завдання були легкими.

— Підніміть жовту цеглинку ті діти, кому інколи потрібна була допомога.

— Підніміть червону цеглинку ті діти, кому важко було виконувати завдання.

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 63. Зимові пейзажі. Марія Пономаренко «Подарунок». Надія Красоткіна «А білий сніг накрив дахи і гілля».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з поетичними творами Марії Пономаренко та Надії Красоткіної; збагатити знання дітей про зиму; ознайомити з поняттями «настрій твору», «темп читання», «пауза»; удосконалювати навички виразного, швидкого, свідомого читання, навички правильного артикулювання звуків. *Розвивальна:* розвивати пам'ять, увагу, уяву, мовлення, допитливість. *Виховна:* виховувати пізнавальні інтереси.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу. Вправа «Казкові вітання».

Учитель / учителька демонструє зображення зайчика, промовляє від його імені: «Привіт! Пострибайте так, як я!». Бджілка: «Вітаю всіх! Покружляйте так, як я». Метелик: «Доброго здоров'я! Покажіть, як тріпочуть мої крильця». Слононя: «Вітання дівчаткам та хлоп'ятам! Ви бачили, як я рухаю хоботом? Покажіть».

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Чашечка». Усміхнутися. Широко розтулити ротик. Висунути плоский язик. Злегка припідняти язик і надати йому форму чашки.

Чашку чаю ми візьмем,
обережно чай поп'єм.

Леся Вознюк.

3. Вправа для очей «Сніговик».

Учитель / учителька проєктує на екран зображення сніговика, який пересувається хвилеподібно зліва направо, справа наліво.

4. Мовленнєва розминка.

Гра «Пеньочки».

січень мороз грудень лютий
сани лижі ковзани велосипед
дятел кабан сорока синичка снігур

5. Загадка.

Надворі мороз тріщить, —
баба з віником стоїть.
А як сонце припече, —
 кине віник і втече. (Снігова баба)

Леся Вознюк

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

— Чи доводилося вам ліпити снігових баб, сніговиків?
— Коли це можна робити?
— Яких сніговиків ви ліпили?
— Уявіть, що ваші сніговики ожили. Про що вони могли б розмовляти?
— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з віршами Марії Пономаренко «Подарунок» і Надії Красоткіної «А білий сніг накрив дахи і гілля». Навчимося визначати настрій віршів, добирати темп читання.

2. Робота з посібником (с. 93-94).

Ознайомлення з теоретичним матеріалом.

— Розгляньте вірш у посібнику. Що незвичне ви побачили? (У кінці рядків є вертикальні риси. Деякі слова відрізняються кольором.)

— Це позначки, які вказують, де потрібно робити паузи під час читання вірша. Чи однакові ці позначки? (Ні, у кінці деяких рядків одна риска, у деяких — дві риси.)

— Одна риска — це коротка пауза. Вона триває стільки часу, наче ви подумки промовляєте слово *раз*. Дві риси — це довга пауза. Вона триває стільки часу, наче ви промовляєте *раз-два*. Слова, виділені жирним шрифтом, треба читати голосніше від інших, так, як виділяємо наголос у словах. Це логічні наголоси у вірші.

3. Опрацювання вірша Марії Пономаренко «Подарунок».

Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне напівголосне читання вірша з опорою на підказки щодо інтонування.

— Прочитайте вірш. Намагайтеся голосом передати настрій вірша.

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні читають вірш почергово по два рядки.

— Поставте одні одним запитання за змістом вірша.

Гра «Ми — актори».

— Уявіть, що ви — актори. Прорекламуйте вірш зі сцени нашого міні-театру. Глядачі оплесками подякують акторам.

— Який настрій вірша? (Цей вірш веселий.)

— Чим вірш схожий на казку? (Персонажі вірша — сніговик і сніговичка. Вони розмовляють.)

— Які черевички хоче сніговичка? (Із бурульок.)

Учні самостійно установлюють послідовність рядків вірша, обмінюються посібниками, перевіряють одні в одних правильність виконання завдання.

Робота над віршем Надії Красоткіної «А білий сніг наклав дахи і гілля».

Готуючись до самостійного читання вірша, учні швидко прочитують слова на екрані:

панна	довкілля	незрівнянна
спокій	повсюди	прихилився
довкіл	здививсь	заворожена

Після слухання тексту учні сигналізують цеглинками свої почуття (жовта — гордість, синя — смуток, червона — радість, помаранчева — захоплення, зелена — здивування, блакитна — жаль).

Робота в парах.

— Позначте у вірші короткі й довгі паузи, підкресліть важливі слова.

— Чим зачарувала зимова краса поетеси?

— Виконайте завдання, подані після тексту.

III. Заклучна частина.

1. Вправа «Так — ні».

Якщо відповідь правильна — діти піднімають зелену цеглинку. Якщо неправильна — червону.

Події у вірші «Подарунок» відбувалися взимку.

Слова *подарунок*, *сувенір* близькі за значенням.

Рукавички зі снігу плів зайчик.

Сніговичка хотіла черевички з бурульок.

У вірші Надії Красоткіної описано красу зимової природи.

Поетеса порівнює зиму з королевою.

Авторці подобається зимова краса.

2. Рефлексія. Вправа «Дерево успіху».

Діти характеризують свою роботу на уроці: біла сніжинка — мені все вдалося, жовта сніжинка — не все вдалося добре, блакитна сніжинка — мені потрібна була допомога.

Урок 64. Бережіть ялинки. Віра Правоторова «Зростати разом». Створення лепбука «Бережіть ялинки».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Віри Правоторової «Зростати разом»; удосконалювати навички виразного, швидкого, свідомого читання, удосконалювати навички правильного артикулювання звуків. *Розвивальна:* розвивати пам'ять, увагу, уяву, мовлення, допитливість. *Виховна:* виховувати пізнавальні інтереси.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Бажаю тобі». Учні обводять свої долоньки на аркушах паперу. На кожному пальчику пишуть побажання другові / подрузі.

2. Вправа «Очікування від уроку».

Учні в групах висловлюються про свої очікування за опорними висловами:

Гадаю, що сьогодні...

Я хочу прочитати про...

Я хочу дізнатися, як...

А я хочу...

3. Дихальна гімнастика.

Вправа «Віконечко». Широко розтулити ротик — спекотно, стулити ротик — холодно.

Ми віконце відчиняєм,
тепле сонечко вітаєм.

Сонце в хмарку закотилось,
і віконце зачинилось.

Леся Вознюк

4. Вправа для очей «Сніжинка».

Учитель / учителька проєктує на екран зображення сніжинки та її синусоподібний рух зліва направо. Учні стежать поглядом за рухом сніжинки.

5. Читай, відповідай швидко: хто це? або що це?

Свіже, прохолодне, чисте — ... (*повітря*).

Пекуче, палюче, гаряче — ... (*сонце*).

Справжній, вірний, щирий — ... (*друг*).

Чисте, безхмарне, блакитне — ... (*небо*).

6. Загадка.

З року в рік в зимові свята
знову проситься до хати,
де її завжди чекають
і святково прикрашають. (*Ялинка*)

Леся Вознюк

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

— Чи доводилося вам прикрашати ялинку?

— Яка у вас ялинка?

— Чим ви прикрашаєте святкове деревце?

— Сьогодні на уроці ми ознайомимось з віршем Віри Правоторової «Зростати разом».

2. Робота з посібником (с. 94).

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Після слухання вірша учні сигналізують цеглинками свої почуття (жовта — гордість, синя — смуток, червона — радість, помаранчева — захоплення, зелена — здивування, блакитна — жаль).

Готуючись до самостійного читання вірша, учні швидко прочитують слова на екрані:

сталися	маленька	прийдешнього
трива́	малесенька	тягнеться
удвох	здумали	прикрасили

Робота в парах.

— Позначте у вірші короткі та довгі паузи, підкресліть важливі слова.

— Виконайте завдання, подані після тексту.

Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне напівголосне читання вірша.

— Прочитайте вірш. Намагайтеся голосом передати настрій вірша.

Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні читають вірш по чергові по два рядки.

— Поставте одні одним запитання за змістом вірша.

Вправа «Установи послідовність».

4. підрости їй дуже треба,
1. У маленької Яринки
6. з нею сталися дива.
2. у дворі росте ялинка.
5. щоб прийдешнього Різдва
3. Стрімко тягнеться до неба,

Гра «Ми — актори».

— Уявіть, що ви — актори. Прорекламуйте вірш зі сцени нашого міні-театру. Глядачі оплесками подякують акторам.

Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Яку традицію започаткували в родині Яринки? (*Прикрашати ялинку в дворі.*)

— Чому вірш має такий заголовок? (*Ростиме Яринка, ростиме і ялинка.*)

— Які інші заголовки ви можете запропонувати?

Дискусійна сітка Елвермана, або «Павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Живу, тому що...	<i>Яку ялинку найкраще прикрашати?</i>	Ні, штучну, адже...
ВИСНОВОК		

3. Створення лепбука «Бережіть ялинки».

Учні працюють у групах. Добирають загадки, прислів'я та приказки, складають список творів, малюють листівки, пишуть поради тощо.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

- Які враження у вас від уроку?
- Що нового ви дізналися?
- Де і як ці знання можна застосувати?

2. Визначення емоційного стану та досягнень.

Учні домальовують смайлик, щоб показати свій настрій, та визначають рівень виконання завдань.

Урок 65. Урок позакласного читання. Тема «Зимові пригоди моїх ровесників».

